

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Silvija Roman

Stigmatizacija madžarske manjšine v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Silvija Roman

Stigmatizacija madžarske manjšine v Sloveniji

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Petra Videmšek

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Rada bi se iskreno zahvalila vsem, ki so mi na kakšen koli način priskočili na pomoč, da sem lahko uspešno napisala diplomsko nalogo.

Še posebej bi se rada zahvalila mentorici Petri Videmšek za vso pomoč in podporo. Iskrena hvala, da ste mi bili vedno pripravljeni pomagati in me spodbujali. Zahvaljujem se tudi partnerju Urošu za vso motivacijo, za pomoč v gospodinjstvu, ko sem jaz vztrajno pisala diplomsko nalogo. Hvala tudi bratu za spodbudne besede in očetu, ki mi je omogočil študij, ter babici, ki mi je v času pisanja diplomske naloge pošiljala toplo hrano. Zahvaljujem se tudi lektorici Stanki Koren za lektoriranje.

*Velik je tisti človek,
ki nas navdihuje tudi takrat,
ko ga ni več med nami.*

(N. C.)

V spomin moji mami

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Silvija Roman

Naslov naloge: Stigmatizacija madžarske manjšine v Sloveniji

Mentorica: doc. dr. Petra Videmšek

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: 92

Število grafov: 12

Število prilog: 3

Število virov: 48

Ključne besede: etnija, etnične manjšine, madžarska narodna skupnost, Madžari, etnična identiteta, stigmatizirana identiteta, jezik

Povzetek:

Naloga govori o pripadnikih madžarske narodne skupnosti, ki živijo v Sloveniji na dvojezičnem območju. V teoretičnem delu diplomske naloge sem pisala o narodni manjšini in podrobneje o madžarski narodni skupnosti. Pisala sem tudi o identiteti in z njo povezani etnični in stigmatizirani identiteti. Opisala sem stereotipe in predsodke ter socialno oporo in omrežja. S pomočjo raziskave sem v empiričnem delu skušala odgovoriti, ali so bili pripadniki zaradi svoje etnične pripadnosti stigmatizirani, ali je etnična pripadnost pomemben dejavnik pri oblikovanju socialnega omrežja, ali so pripadniki narodnih manjšin kdaj občutili, da se nekateri nočejo z njimi spoprijateljiti zaradi njihove etnične pripadnosti in ali je pripadnikom madžarske etnične manjšine pomembna kultura in zgodovina njihovih prednikov in če jim je pomembna predaja jezika na potomce. Ugotovila sem, da vsi moji sogovorniki doma govorijo v madžarskem jeziku (trije se pogovarjajo v obeh jezikih – slovenskem in madžarskem; ostali le v madžarskem jeziku), da je bila večina mojih sogovornikov stigmatiziranih zaradi njihove etnične pripadnosti. Tisti, ki pa niso bili, so poznali nekoga, ki je bil stigmatiziran. Poznavanje zgodovine Madžarov in kultura je bolj pomembna starejšim sogovornikom, prenos znanja madžarskega jezika pa je pomembna vsem sogovornikom. Etnična pripadnost pri spoznavanju novih ljudi je bila pomembna le trem sogovornikom od skupnih sedem, njihovi najboljši prijatelji pa so večinoma pripadniki madžarske etnične skupnosti. Tako je tudi večina trdila, da je že imela občutek, da se z njimi ne želijo spoprijateljiti zaradi njihove etnične pripadnosti.

Key words: ethnicity, ethnic minorities, Hungarian national community, Hungarians, ethnic identity, stigmatized identity, language.

Summary:

The thesis talks about the members of the Hungarian national community living in the bilingual area of Slovenia. The theoretical part of the work defines the concept of national minority itself and depicts the Hungarian national community in detail. There is a part devoted to identity and the associated ethnic identity and stigmatized identity as well. The thesis also pays attention to stereotypes and prejudices, social support and networks. In the empirical part, with the help of the research, I am trying to conclude if members are being stigmatized on the basis of their ethnicity and define if ethnicity is an important factor in the creation of a social network, or if members of national minorities have ever felt that some

refuse to befriend them because of their ethnicity and whether the culture and history of their ancestors are important to the members of the Hungarian ethnic minority and if it is of an importance to transfer the language to the descendants. I have also found that all my interlocutors speak Hungarian at home (three use both languages - Slovenian and Hungarian, the rest Hungarian only) and that most of my interlocutors have been stigmatized for their ethnicity. Those who have not been stigmatized because of ethnicity know someone who has been. Knowing the history of the Hungarians and its culture is more important to the elderly members of the community, but passing the Hungarian language forward is important to all the interlocutors. Ethnic affiliation in getting to know new people was important only to three interlocutors, out of a total of seven, and their best friends are mostly members of the Hungarian ethnic community. Thus, the majority claims that they have already felt that they did not want to be befriended because of their ethnicity.

PREDGOVOR

Moram priznati, da si na začetku svoje izobraževalne poti na fakulteti nisem predstavljala, da bom pisala diplomsko nalogo na temo Madžarov v Sloveniji in stigmatizacije, čeprav je bila nekje zadaj v mojih možganih, tam nekje daleč v mojih mislih, vedno prisotna želja, da se bom s svojo diplomsko nalogo dotaknila izbrane teme. Zavedala sem se, da bom s to temo razkrila del sebe, del svojih najglobljih čustev, misli, katere sem večinoma poskušala zadržati za sebe, za katere me je bilo sram povedati prijateljem, ki niso bili rojeni in vzgojeni na dvojezičnem območju.

Zakaj diskriminacija, nestrpnost in etnične manjšine? Vsebina in pomen diplomske naloge sta nekaj, kar je povezano z mano, mojim življenjem, mojo identiteto, nekaj, kar mi pomeni zelo veliko. Živim na dvojezičnem območju, kjer je uporaba dveh jezikov nekaj vsakdanjega, nekaj samoumevnega. Kar pa na žalost ni samoumevno za vsakogar. Moja mama je bila dolga leta predsednica madžarske samoupravne narodne skupnosti Občine Hodoš, bila je predsednica kulturnega društva, v okviru katerega delujejo etno-pevski zbor, ročnodelska sekcija ter otroška folklorna skupina, ki negujejo madžarske običaje in madžarski jezik. Prav tako je poučevala madžarski jezik na dvojezični osnovni šoli. Skratka, živela in delala je, da bi se madžarski jezik ohranjal, se predajal iz roda v rod. Po njeni smrti sem si obljubila, da bom poskušala njene želje, cilje in vizije izpolniti.

Lansko leto, julija 2016, sem postala predsednica madžarske samoupravne narodne skupnosti Občine Hodoš. Tako sem še bolj spoznala, da je pomembno to področje raziskati, podrobneje preučiti. Ker sem spoznala veliko novih ljudi, ki so pripadniki narodnih skupnosti, in to ne le madžarske, sem slišala veliko zgodb, ki so jih pripovedovali ljudje različnih starosti. Slišala sem veliko pozitivnih in lepih zgodb, na žalost pa tudi veliko negativnih zgodb, ki so bili polni negativizma, žaljivk, diskriminacije.

Na žalost ne najdemo skoraj nič knjig, člankov, diplomskih in magistrskih nalog, kjer bi se vsebina nanašala na madžarsko narodno skupnost ali stigmatizacijo njenih pripadnikov.

Tudi sama sem bila velikokrat tarča zbadanj in žaljivk, pogledov, ki so se na moji koži občutili kot plameni, zaradi moje narodnosti. Spomnim se, ko mi je enkrat starejša gospa na nogometni tekmi rekla, da mi »Madžari« živimo na račun in stroške »ne Madžarov«, Slovencev. Del mene se je želel razjeziti, braniti pred njenimi trditvami, da tudi »mi Madžari«, kot nas je poimenovala, služimo denar za kruh in preživetje, drugi del pa zjokati. Na koncu sem se odločila za molk. Prizadele so me tudi pripombe, kot so: saj ti govoriš

normalno slovenski jezik, sploh se ti ne sliši, da si iz Hodoša, gimnazijo si uspešno zaključila, čudno, da ti slovenski jezik ni povzročal težave. Ljudje so me velikokrat prizadeli in ponižali s svojimi besedami, kar me je privedlo do razmišljanja in dvoma v samo sebe. A sem res slab človek, slaba oseba zaradi moje narodnosti? A sem res samo zato verbalno napadena, manjvredna, ker sem se rodila na dvojezičnem območju?

Če bom s svojo diplomsko nalogo lahko dosegla, da bo vsaj en človek razmislil o stigmatizaciji, nestrpnosti, diskriminaciji drugačnih, da bo vsaj en doumel, se potrudil razumeti, pomagati in spremeniti svoje mišljenje in obnašanje, bom srečna in zadovoljna, da sem naredila nekaj dobrega. Ker en, ni noben.

KAZALO

1.	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1.	ETNIJA IN NAROD.....	1
1.2.	NARODNA MANJŠINA – SKUPNOST	3
1.2.1.	MADŽARSKA NARODNA SKUPNOST	5
1.3.	IDENTITETA	7
1.3.1.	ETNIČNA IDENTITETA.....	11
1.3.2.	STIGMATIZIRANA IDENTITETA	12
1.4.	PREDSODKI	14
1.5.	STEREOTIPI	15
1.5.1.	ETNIČNI STEREOTIPI	16
1.6.	STRPNOST IN NESTRPNOST	17
1.7.	SOCIALNA OPORA	20
1.8.	SOCIALNA OMREŽJA	22
2.	PROBLEM.....	26
3.	METODOLOGIJA.....	27
3.1.	Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	27
3.2.	Merski instrumenti in viri podatkov.....	27
3.3.	Populacija in vzorčenje (subjekti)	28
3.4.	Zbiranje podatkov	28
3.5.	Obdelava in analiza podatkov	29
4.	REZULTATI.....	32
4.1.	Prikaz rezultatov.....	32
5.	RAZPRAVA	47
6.	Sklepi.....	51
7.	Predlogi	52
8.	UPORABLJENA LITERATURA	54
9.	PRILOGE.....	58
9.1.	Priloga 1 – intervjuji.....	58
9.2.	Odprto kodiranje	71
9.3.	Osno kodiranje	89
10.	POVZETEK	92

Kazalo grafov

Graf 1: Jezik komuniciranja	33
Graf 2: Pomembni elementi	34
Graf 3: Stigmatizacija zaradi etnične pripadnosti	35
Graf 4: Lokacija stigmatizacije	36
Graf 5: S strani koga so bili stigmatizirani	37
Graf 6: Besede, s katerimi so bili stigmatizirani	39
Graf 7: Občutki po stigmatizaciji	40
Graf 8: Reakcija na stigmatizacijo	41
Graf 9: Etnična pripadnost prijatelja	42
Graf 10: Pomembne lastnosti ljudi	44
Graf 11: Nesprejemanje zaradi etnične pripadnosti	45
Graf 12: Vzroki nesprejemanja	46

1. TEORETIČNI UVOD

V teoretičnem uvodu bom najprej opisala pojma etnija in narod, nato bom na kratko opisala, kaj sploh je narodna skupnost oziroma manjšina ter navedla nekaj pomembnih dejstev o madžarski narodni skupnosti. Za lažje razumevanje celotne tematike bom še opisala koncept identitete, etnične in stigmatizirane identitete. Ker me zelo zanima, ali je bil zaradi svoje narodne pripadnosti stigmatiziran še kdo, razen mene, bom pisala tudi o stereotipih, predsodkih in etničnih stereotipih ter o strpnosti in nestrpnosti v družbi. Ker me v nalogi tudi zanima, ali je etnična pripadnost dejavnik pri oblikovanju socialnega omrežja in ker so socialna opora in omrežja pomembna za vse ljudi, sem se odločila, da bom opisala tudi pojma socialna opora in omrežja.

1.1. ETNIJA IN NAROD

Etnija je skupina ljudi, ki jih povezuje skupna kultura, po kateri se razlikujejo od drugih, in zavest o skupni kulturni povezanosti in pripadnosti. Pripadniki etnične skupine se zavedajo svoje različnosti, hkrati pa jim to različnost priznavajo tudi drugi (Počkar in sodelavci, 2009: 95).

Bufon (2004: 35) piše, da nekateri menijo, da je etnična skupnost posebna socialna skupina, ki jo povezujejo naslednji elementi: samozavedanje, zgodovina, opredeljen prostor (kulturni ali zgodovinski), občutek skupne teritorialne pripadnosti, določeni skupni kulturni okviri (jezikovne in druge narave) ter aktivna medsebojna solidarnost.

Hribar (1987: 3) je zapisal, da »lahko tako pri oblikovanju etnij, kakor tudi pri pogledu na vlogo naroda, govorimo o primordialistični in voluntaristični struji. Primordialistično dožemanje etničnosti se je razvilo predvsem v Nemčiji in temelji na »krvnem« sorodstvu, kot da je etničnost dana po naravi, trajna, genetska. Primordializem ne zmore sobivanja z etnično raznolikostjo neke družbe in s svojo tehniko izločanja »nepripadnikov« naroda povzroča trenja v družbi. Voluntaristični pogled ali »situacijski model« pa dojemata etničnost kot stvar kulture posameznika, stvar njegove svobodne odločitve, da določeni etnični skupini pripada ali pač ne. Etničnost določa na podlagi odnosov, zaznav in čustev njenih pripadnikov«.

Urh (2012: 13) ugotavlja, da je etničnost lahko izvor diskriminacij, še posebej kadar gre za manjšinsko etnično pripadnost, kateri dominantna večina pripisuje negativne značilnosti. Posledice se kažejo v izobraževalni, zaposlovalni politiki, na področju zdravstvene in socialne oskrbe, saj so manjšinske etnične skupine pogosto izključene iz ekonomskega in socialnega sistema.

Po Rizmanu (1991: 18) so etnične skupine potencialni narodi, ki pa postanejo narodi šele takrat, ko se sami zavejo svoje posebnosti, in to jih razlikuje od etničnih skupin.

Vendar samozavedanje kot psihološki pojav ni dovolj za oblikovanje narodne zavesti v polnem pomenu besede. Potreben je tudi širši in splošni kulturni prostor. Tudi Južnič (1993: 278) piše o pomenu samozavedanja za oblikovanje narodne zavesti, kot pravi, se narod od etnije razlikuje predvsem po tem, da je v njem bolj poudarjena ideološka in politična dimenzija.

Velikonja (2002: 284) pri definiciji naroda upošteva zgodovinsko realnost in ideološki konstrukt kot kontinuiteto z etnično preteklostjo in hkrati kot modernistično inovacijo. Nacionalna identiteta nadomesti poprejšnjo primarnost verske, fevdalne in lokalne identitete, vzbudi se občutek povezane nacionalne skupnosti. Ustvarja se občutek pripadnosti, povezanosti, skupnosti v neki določeni družbi. Narod se oblikuje skozi objektivne in subjektivne dejavnike. Med objektivne štejemo ozemlje, skupno etnično poreklo, skupno državo in zgodovino, mite, kulturo, gospodarsko in religijsko izročilo, pri subjektivnem pa je najpomembnejši nacionalizem – samozavedanje in samopredstavljanje skupine kot naroda.

»Narod je etnija, ki je poleg objektivne uspešno razvil tudi subjektivno in institucionalno plat etno-jezikovne identitete in si prizadeva, da bi poleg visoko razvitih kulturnih osnov samozavedanja (jezikovna standardizacija, razvita pisna in komunikacijska kultura ter šolska izobrazba v lastnem jeziku) ustanovili tudi lastno državo ali vsaj dosegli zadovoljivo politično in teritorialno avtonomijo« (Bufon, 2004: 37).

1.2. NARODNA MANJŠINA – SKUPNOST

Enotna definicija narodne manjšine ne obstaja. »V slovenskem prostoru so s pojmom narodne manjšine (skupnosti) poimenovali tiste populacije, ki so ostale potem, ko je večji ali pretežni del naroda, ki mu manjšina v etničnem smislu pripada, oblikoval svojo državo zunaj njenih meja in živi v bolj ali manj strnjeni obliki na obmejnem območju sosednje države ter se od večinskega naroda države, v kateri živi, razlikuje po jeziku in kulturi« (Komac, 2003: 12).

Novak (2005: 19) piše, da ni točnega razlikovanja med pojmom narodna in etnična manjšina. V Sloveniji uporabljamo pojem etnična manjšina za manjšine (npr. avtohtone narodne skupnosti) in priseljence, ki so novodobna etnična manjšina. V uporabi so pojmi narodna manjšina, narodna skupnost, etnična skupina in etnična skupnost. Vendar se pojma narodna in etnična manjšina ne uporabljata enakovredno, saj imata npr. italijanski in madžarski narodni skupnosti priznanih več pravic kot Romi (ki so etnična manjšina).

Pogosto povezujemo pojem etnične skupine z etničnimi manjšinami. Za manjšine je značilno, da je to skupina, ki je pogosto v družbi v podrejenem položaju; kar se kaže v tem, da so pogosto izključeni oz. ločeni od ostale skupnosti (Počkar in drugi, 2009: 95).

Tukaj se upiram na spletno stran Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti, ki so zapisali, da sta v Sloveniji dve tradicionalni narodni manjšini – madžarska in italijanska. Navajajo, da sta obe skupnosti sta ustavno zaščiteni. »Narodna manjšina je etnična skupnost, ki je večinoma zaradi političnih razlogov ostala zunaj svoje matične države. Po navadi so manjšine zavarovane s strani večinskega prebivalstva s posebnimi zakoni.« (INTERNET 1)

»Termin manjšina v družbenih vedah najpogosteje označuje socialno skupino, ki se po svojih rasnih, etničnih in kulturnih značilnostih razlikuje od večinske družbe, v katero je vključena, in/ali diskriminirana s socioekonomskega in političnega vidika« (Bufon, 2004: 65).

Za narodne manjšine je značilno, da so številčno manj zastopane, so v nedominantnem položaju in imajo posebno kulturo, veroizpoved ali jezik, ki jih želijo ohranjati. Dolenc (v Komac, 2007: 82) še pravi, da jih »z državo, kjer bivajo, povezujejo dolgotrajne vezi, ki pa jih želijo ohranjati«.

Dechênes v Komac (2007: 13) pravi, »da je narodna manjšina skupina državljanov določene države, ki tvorijo številčno manjšino in so v nedominantnem položaju v tej državi, imajo etnične, verske ali jezikovne značilnosti, ki se razlikujejo od tistih, ki jih ima večina prebivalstva, imajo občutek medsebojne solidarnosti, so motivirani, četudi le implicitno, s skupinsko voljo preživeti in katerih cilj je doseči dejansko in pravno enakost z večino«.

Roter v Komac (2007) navaja, da v mednarodni skupnosti ne obstaja splošno sprejeta opredelitev pojma narodna in tudi ne etnična manjšina. V Evropi se uporablja pojmovanje narodne manjšine po predlogu Parlamentarne Skupščine Sveta Evrope, ki je bil sprejet leta 1993.

»Parlamentarna Skupščina Sveta Evrope je v Priporočilu št. 1201 iz leta 1993 pripravila svoj predlog definicije termina narodne manjšine, in sicer kot skupino posameznikov, ki:

- a) prebivajo na ozemlju te države in so njeni državljani;
- b) ohranjajo dolgotrajne, trdne in trajajoče vezi s to državo;
- c) kažejo posebne etnične, kulturne, verske ali jezikovne značilnosti;
- d) so zadostno zastopani, čeprav po številu manj od preostanka prebivalstva te države ali od regije v tej državi;
- e) jih motivira skrb za ohranjanje vsega, kar konstituira njihovo skupno identiteto, vključno z njihovo kulturo, njihovimi običaji, njihovo vero in njihovim jezikom (Roter v Komac, 2007: 16–17)«.

Počkar in sodelavci (2009: 95) menijo, da »ni redko, da se z etnično skupino označujejo tisti, ki se razlikujejo od domačinov. Pri nas tako ob pojmu etnične skupine neredko pomislimo npr. na pripadnike Romov, italijanske in madžarske manjšine, mogoče še pripadnike etničnih skupin iz nekdanjih jugoslovanskih republik, ločujemo avtohtone in neavtohtone etnične skupine (z različnimi pravicami), čeprav smo seveda tudi Slovenci etnična skupina. Takšno razumevanje poudarja ločevanje med nami – domačini – in njimi ter kaže na razlike tudi med njimi«.

1.2.1. MADŽARSKA NARODNA SKUPNOST

Na spletni strani Urada RS za narodnosti in Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti lahko pridobimo številne informacije o madžarski narodni skupnosti, katere v nadaljevanju tudi povzemam po njihovi spletni strani.

Na strani RS Urada za narodnosti je bil zadnji popis podatkov o narodnosti izveden leta 2002. Obenem tudi navajajo, da zbiranje podatkov o narodnosti ni obvezna vsebina popisov, zato z novejši popisi od leta 2002 ne razpolagamo.

»Na ozemlju Prekmurja in s tem tudi avtohtonega naselitvenega območja Madžarov je bilo med letoma 1910 in 2002 v okviru petih različnih držav 11 popisov prebivalstva« (Kovács, 2006:8).

Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost na svoji spletni strani navaja, da madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji danes živi od Hodoša do Pince, v od 5 do 10-kilometrskega pasu ob madžarsko-slovenski državni meji. K narodnostno mešanemu območju spadajo naselja:

- V občini Hodoš območja krajev: Hodoš/Hodos in Krplivnik/Kapornak
 - V občini Moravske Toplice območja krajev: Čikečka vas/Csekefa, Motvarjevci/Szentlászó, Pordašinci/Kisfalu, Prosenjakovci/Pártosfalva, Središče/Szerdahely,
 - V občini Šalovci območje kraja: Domanjševci/Domonkosfa,
 - V občini Lendava območje krajev: Banuta/Bánuta, Čentiba/Csente, Dolga vas/Hosszúfalu, Dolgovške gorice/Hosszúfaluhegy, Dolina/Völgyifalu, Dolnji Lakoš/Alsólakos, Gaberje/Gyertyános, Genterovci/Gönterháza, Gornji Lakoš/Felsőlakos, Kamovci/Kámaháza, Kapca/Kapca, Kot/Kót, Lendava/Lendava, Lendavske gorice/Lendvahegy, Mostje/Hidvég, Petišovci/Petesháza, Pince/Pince, Pince marof/Pincemajor, Radmožanci/Radamos, Trimlini/Hármasmalom in
 - V občini Dobrovnik območja krajev: Dobrovnik/Dobronak in Žitkovci/Zsitkóc.
- (INTERNET 1).

Kovács (2006:8) je zapisal, da prekmurske Madžare delimo na dve skupini. Večjo skupino predstavljajo »Madžari z lendavskega območja« z Lendavo (nekoč Dolnjo Lendavo) kot središčem. Z izrazom Madžari z lendavskega območja označujemo madžarske prebivalce

tistih vasi, ki se nahajajo med Dobrovnikom in Pincami. Severno od lendavskega območja pa se nahaja druga skupina prekmurskih Madžarov, to so »Madžari z Goričkega«, se pravi prebivalci vasi, ki živijo med Dobrovnikom in Hodošem.

Madžarska narodna skupnost je organizirana v Pomursko madžarsko samoupravno narodno skupnost, ki ima sedež v Lendavi. Ta organizacija šteje 21 članov, sestavljena pa je tako, da so v njej člani iz vseh petih občin, to so Lendava, Hodoš, Moravske Toplice, Šalovci in Dobrovnik. Po občinah je madžarska narodna skupnost organizirana v občinske madžarske samoupravne narodne skupnosti občin Lendava, Dobrovnik, Moravske Toplice, Šalovci in Hodoš. (INTERNET 2).

Skozi leta so se s pomočjo strokovne literature in mednarodnih dokumentov oblikovale različne pravice, ki naj bi pripadale manjšinam. Izmed teh je določenih pet temeljnih pravic, ki morajo biti zagotovljene:

- pravica do obstoja;
- enakopravnosti;
- zastopanosti manjšin v političnem odločanju;
- do svobode uporabe jezika v zasebne in javne namene in do lastnih institucij;
- da bi se ohranile vse značilnosti določene manjšinske skupnosti (Komac 2002).

Tukaj se upiram na spletno stran Urada RS za narodnosti, ki navaja, da je položaj narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji je opredeljen v več zakonih, predpisih, odlokih, meddržavnih pogodbah ali sporazumih ter v mednarodnih konvencijah, ki jih je ratificirala RS (INTERNET 3).

Leta 2002 se je pri popisu prebivalstva na celotnem ozemlju države za madžarsko narodno pripadnost izjasnilo 6.243 ljudi. Leta 1991 pa je bilo takih oseb 8.000, kar pomeni, da je bilo leta 2002 1.757 oseb manj. Pri popisu pa se je za madžarski materni jezik opredelilo 7.173 oseb (1.470 oseb več kot v kategoriji narodna pripadnost) (Kovács, 2006: 32).

Za ohranjanje narodne identitete lahko manjšinska skupnost samostojno ustanavlja organizacije, razvija gospodarske, znanstvenoraziskovalne, kulturne in izobraževalne dejavnosti, kakor tudi dejavnosti na področju javnega obveščanja in založništva. Na področju madžarske narodne skupnosti ima status uradnega jezika poleg slovenskega jezika tudi madžarski jezik. Pripadniki narodne skupnosti uveljavljajo svoje pravice preko svojih predstavnikov v občinskih in mestnih svetih ter v državnem zboru. (INTERNET 5)

Madžarska narodna skupnost ima ustanovljena številna društva, kulturne, izobraževalne in vzgojne ustanove, ki delujejo v madžarskem jeziku. Na narodnostno mešanih območjih je z zakonom določeno dvojezično šolstvo, kar pomeni, da izobraževanje poteka za vse prebivalce na tem območju v obeh jezikih, slovenskem in madžarskem/italijanskem. Ustanovljenih je več amaterskih društev in skupin (npr. folklor, pevski zbor, dramske sekcije), ki jih vodi Zavod za kulturo madžarske narodnosti (INTERNET 6).

Za razliko od italijanske narodne skupnosti, ki ima šole v italijanskem učnem jeziku, je na narodnostno mešanih območjih, kjer živi madžarska narodna skupnost, z zakonom določeno dvojezično šolstvo (izobraževanje poteka za vse prebivalce na tem območju v obeh jezikih, slovenskem in madžarskem). Dvojezične vrtce je na narodnostno mešanih območjih v šolskem letu 2002/2003 obiskovalo 273 otrok. Učenci lahko obiskujejo osnovno šolo na Dvojezični OŠ Lendava, Dvojezični OŠ Lendava II s prilagojenim programom in Dvojezični OŠ Prosenjakovci, kjer jih je istega leta obiskovalo 1022 učencev. V Lendavi se nahaja tudi Dvojezična srednja šola, ki ima danes štiri izobraževalne programe in jo je v šolskem letu 2009/2012 obiskovalo 319 dijakov. Pripadniki madžarske narodnosti pa imajo tudi možnost nadaljevanja študija madžarskega jezika na Univerzi v Mariboru (Katedra za madžarski jezik) in na Univerzi v Ljubljani (Lektorat madžarskega jezika) ter na podlagi bilateralnega sporazuma iz leta 1993 med Slovenijo in Madžarsko tudi na univerzah na Madžarskem (letno naj bi na Madžarskem študiralo okoli 50 pripadnikov madžarske narodne skupnosti) (INTERNET 6).

Kovács (2006:33–34) ugotavlja, da je število prekmurskih Madžarov po podatkih popisov prebivalstva v preteklih devetdesetih letih upadlo za več kot polovico, saj so leta 1910 popisali 14.354 oseb z madžarskim maternim jezikom. Razlog za to vidi v preseljevanju, izgubi oseb v obeh svetovnih vojnah, zaposlovanju v tujini in migraciji, naseljevanju oziroma naselitvi oseb, ki niso madžarske narodnosti, ter asimilaciji, katere najpomembnejša pojavnost oblika so nacionalno mešani zakoni.

1.3. IDENTITETA

Identiteta je tista, ki me določa kot osebo. Etnična identiteta pa je tista, ki jo imam s skupino. Velikokrat sta lahko tako osebna identiteta kakor tudi etnična identiteta vzrok stigmatizacije (stigmatizirana identiteta). Za lažje in boljše razumevanje diplomske naloge bom podrobneje opisala pojem identitete, etnične identitete in stigmatizirane identitete.

O identiteti piše Ule (2003: 3), ki pravi, da beseda identiteta izhaja iz latinske besede »identitas«. Za njo je značilno, da izpostavlja dva osnovna pomena pojma identitete: koncept istosti in koncept posebnosti, razločevalnosti. Identiteta je aktivna, nikoli ni dokončana, sestavljena pa je iz podobnosti in razlik.

Vsak posameznik je neponovljiv genetični eksperiment, s svojo lastno identiteto, ki je rezultat človekove zasebne in telesnosti in družbenosti, brez katere ne more obstajati. (Južnič, 1993: 101–102).

Identiteto najlažje definiramo s tipičnimi vprašanji, ki si jih postavlja vsak posameznik – predvsem v obdobju mladostništva: kdo sem, kakšen sem, kako izgledam drugim, kakšne bodo moje bodoče vloge (Horvat in Magajna, 1987: 244).

Južnič (1993: 120) meni, da je »identiteta skupek lastnosti, osebnostnih značilnosti, ki jih ima posameznik. Posameznik svojo identiteto oblikuje skozi proces primarne socializacije in inkulturacije, kjer gre za interakcijo med posameznikom na eni strani in družbo in kulturo na drugi«.

Ule (2000: 180) meni, da je eden najbolj vplivnih sodobnih interakcionističnih in socialno konstruktivističnih teoretikov identitete šestdesetih let brez dvoma Ervin Goffman, ki je svojo teorijo identitete razvil na podlagi študija vedenja stigmatiziranih oseb.

V življenju si nenehno postavljamo vprašanja, kdo sploh smo, kakšni smo, kam spadamo, kakšni smo v primerjavi z drugimi. Ko srečamo tujca, ga najprej poskusimo identificirati glede na prvi vtis, predvidevamo njegove lastnosti in značilnosti. Velikokrat nismo uspešni, saj nas včasih zavede skupek lastnosti, vidnih na prvi pogled, kar povzroči napačno identifikacijo in identitetno zmedo (Goffman, 2008: 12).

Pojem identitete se zamenjuje tudi s pojmom sebstva in individualnosti. Vprašanje, kdo sem, nagovarja subjekt, da je iskren sam do sebe in da odkrije svoje avtentično naravo, jedro sebstva. Na to vprašanje človek zelo težko odgovori oziroma se pogloblja k iskanju odgovora šele, ko je v psihičnih težavah. Posameznik resnico prikriva, ker je lahko precej boleča in skrita (Ule, 2000: 84).

Identiteta zajema globlji proces oz. psihične kvalitete, ki definirajo človeka. Razlikujemo med objektivno in subjektivno identiteto. Objektivna identiteta zajema fizične lastnosti posameznika, ime, biografske značilnosti ipd., subjektivna pa je osebna oz. psihična stran.

Ker je identiteta skupek različnih značilnosti, pokaže, da je vseživljenjski proces, ki se nenehno dogaja. Lahko bi jo opredelili kot kreativni proces uravnoteževanja med notranjimi (dogajajo v posamezniku samem) in zunanjimi (nanašajo na kulturne in družbene strukture, ki vplivajo na to, kakšni smo za druge in za sebe) procesi (Ule, 2000: 85).

Identiteta je resnično pomembna vrsta naših verovanj ali prepričanj. V bistvu je nek skupek, zbirka naših prepričanj. Obdobje mladostništva je za razvoj identitete najbolj odločilno, čeprav si identiteto oblikujemo celo življenje.

Tudi Erikson v Brečko (1998: 55) meni, da »identiteto razvijamo vse življenje, in sicer z obvladovanjem nekaterih osnovnih življenjskih spretnosti, kot so prejemanje, dajanje, zadrževanje, osvobajanje, delo, sodelovanje in sprejemanje samega sebe«.

Sprejemati samega sebe z vsemi pomanjkljivostmi, omejitvami, prednostmi, vrlinami, slabostmi je zelo pomemben element pri razvoju identitete. Le tako lahko kakovostno stopamo v interakcijska razmerja.

Tudi Umek in Zupančič (2009: 573) sta zapisala, da identiteta ni nekaj, kar bi posameznik osvojil le enkrat na določeni razvojni stopnji, temveč se dogaja nenehoma. Je vseživljenjski proces.

»Identiteta vključuje pojmovanje sebe kot:

1. od drugih ločenega posameznika;
2. istega, doslednega in celovitega v času;
3. psihosocialno vzajemnost, ki se nanaša na doslednost med tem, kar posameznik zaznava, da je, in tem, kar zaznavajo drugi« (Umek in Zupančič, 2009: 571).

Horvat in Magajna (1987: 235) menita, da vključevanje načinov vedenja, stališč, delovnih navad in zanimanj v svojo identiteto ni zgolj preprosto posnemanje, temveč je bolj zapleten proces, ki se začne že v zgodnjem otroštvu. Otrok si išče identifikacijske modele v okviru svoje primarne družine. Mladostniku pa postanejo pomembni tudi drugi odrasli ljudje, ki jih srečuje in spoznava izven družine. Mladostniki se istovetijo s tistim, kar odrasli so, in ne s tistim, kar bi odrasli želeli biti.

Človek že od mladih nog teži k oblikovanju in spreminjanju svoje identitete, kar se kaže predvsem v tem, da z vzgojo in učenjem raste oz. se spreminja. Identiteta se vzpostavi preko identifikacije z drugimi, ki pa so različni v človekovih življenjskih obdobjih. V začetku

simbolne identifikacije (kar pomeni podrejanje zahtevam okolja) se človek najprej popolnoma podredi zahtevam socialnega okolja, z razvojem pa si potem počasi oblikuje lastno identiteto (Brečko, 1998: 52–53).

Zupančič in Umek (2009: 574) sta zapisala, da je »najbolj pomembno obdobje pri oblikovanju identitete mladostništvo, saj takrat posameznik postane opazovalec lastnih telesnih in psiholoških sprememb in potrebuje svoj čas, da lahko vsa ta spoznanja združi z zgodnjimi identifikacijami ter vse skupaj integrira v identiteto jaza«.

Kobal (2000: 26) povzema po Eriksonu, da opazovanje in predstava vplivata na presojo posameznika pri oblikovanju identitete. Pravi, da je identiteta izrazito socialen in dejaven proces, v katerem se posameznik opazuje, ustvarja določene samopredstave in se po njih tudi presoja. Pri tem je pomemben proces samopresojanja, ki poteka na dveh nivojih; prvi nivo zajema mnenje, za katerega misli, da ga imajo drugi o njem, drugi nivo pa zajema njegovo mnenje o mnenjih drugih, ki jih imajo o njem. Pri tem ima seveda velik vpliv okolje oz. interakcija posameznika z okoljem.

Ule (2000: 88) pravi, da »okolje posameznika oblikuje in usmerja, vendar je vpliv okolja omejen na posameznikovo lastno voljo in identiteto. Ta predstavlja kompromisno tvorbo med samovoljo posameznika in prilagajanjem družbi«.

Morda bo nekdo rekel: »Jaz sem jaz in jaz se ne spreminjam, moje lastnosti so prirojene in jih ne more nič spremeniti«. Identiteta se lahko spreminja. V različnih obdobjih našega življenja so nam včasih ene identitete bolj pomembne kot druge. Velike in hitre spremembe načina življenja in dela, ki zahtevajo od človeka veliko mero fleksibilnosti, vplivajo na našo identiteto. Identitete niso nespremenljive, pa čeprav se nam morda takšne zdijo na prvi pogled.

Goffmanova teorija identitete (Goffman 2008: 4–55) temelji na treh identitetnih kategorijah:

- Socialna identiteta: družba določa načine obnašanja v skupini. Človek se bo drugače obnašal, če bo samo v družbi partnerja ali pa bo samo v družbi prijateljev. Naše socialno okolje določa »kategorije« oseb, ki jih bomo najverjetneje srečali v njem. Socialna identiteta je predvsem pomembna pri srečevanju novih oseb.
- Osebna identiteta: osebna identiteta je identiteta vsakega posameznika. Vsak posameznik je drugačen in zato ne bomo našli dveh istih osebnih identitet. Povezuje

se s tem, da je posameznika mogoče ločevati od drugih in da lahko »sprejema« vedno nove značilnosti.

- Ego-jaz identiteta: predstavlja subjektivno, refleksivno občutenje lastne situacije, lastne celovitosti ter karakterja, ki se oblikuje na podlagi različnih socialnih izkušenj. Vsak posameznik gleda nase drugače, kot gledajo drugi na nas.

1.3.1. ETNIČNA IDENTITETA

»Etničnost kot identiteto imamo za a(d)skriptivno, torej tisto in tako, ki je dodeljena z rojstvom v določeni etnični skupini ali skupnosti. To pomeni, da se etnična identiteta pridobi v kakšni že ustaljeni skupnosti. Taka skupnost »se zaveda« svojega obstoja in obstajanja »(Južnič, 1993: 268).

Etnično identiteto lahko obravnavamo na več ravneh. Eriksen v Komac (2007: 100) opisuje tri ravni:

1. Objektivna raven: kaže na to, da človek pridobi etnično identiteto že s samim rojstvom v neko družbo. Že s tem, ko se rodimo v določen narod, pridobimo občutek pripadnosti skupini s tem, ko govorimo isti jezik, imamo iste običaje in navade, nenazadnje družino.
2. Subjektivna raven: je nadgradnja objektivne ravni in pomeni razvoj etnične identitete v procesu socializacije. Etnično identiteto posameznik spreminja in ustvari novo s tem, ko gre na primer v drugo šolo v drug kraj, spozna nove prijatelje ipd.
3. Situacijska raven: pomeni, da se vsaki situaciji prilagodimo z drugačno identiteto. Namreč, ljudje imamo veliko različnih identitet, od situacije pa je odvisno, katero izpostavimo.

Južnič (1993: 268) meni, da je »etnična identiteta temeljna skupinska identiteta različnih kultur oziroma družb. Pri tem je etnična identiteta povezana vsaj s štirimi kontinuitetami, ki pa se ne pojavljajo nujno pri vseh etničnih skupinah:

- bivalno ali teritorialno;
- biološko oziroma genetično (resničen ali samo umišljen skupni izvor);
- jezik;

- politično-ekonomsko oziroma politično organiziranostjo in sklenjenim gospodarskim območjem«.

Pomen in vsebina etnične pripadnosti se ves čas spreminjata in reinterpretirata. V novejših etničnih študijah etnična identiteta ni več poimenovana kot nekaj prirojenega, ampak je predstavljena le kot simbolni odraz družbenih procesov (Komac, 2007: 99–100).

Tudi Južnič (1993: 132) trdi, da identitete niso trdne in stabilne, ampak da posamezniki preklaplajo med različnimi identitetami in da so identitete »fluktuirajoče, premakljive, nestalne, prilagodljive«.

»Na oblikovanje in preoblikovanje etnične identitete vplivajo trije glavni dejavniki: posameznik, etnična skupnost in družba. Na identiteto vpliva individualna odločitev posameznika, odnosi znotraj skupnosti ter odnos družbe in politike družbe do etnične drugačnosti; pri tem ne smemo zanemariti, da na odločitev posameznika močno vpliva okolje, v katerem je odraščal« (Komac, 2007: 102).

Ljudje svoje etnične identitete ne izbiramo sami, ampak nam je ta dana. Menim, da je etnično identiteto potrebno ohranjati, varovati, braniti in jo razvijati. Posameznik se identificira s svojo etnično skupnostjo in se spoznavno, čustveno in tudi moralno veže nanjo. Etnična pripadnost je pomemben del skupinske identitete in je ponavadi močno čustveno obarvana.

1.3.2. STIGMATIZIRANA IDENTITETA

Že dolgo obstaja med ljudmi delitev na ene in druge, npr. na belce in črnce, ki se kažejo kot ločevanja po družbenih skupinah, rasah, barvi kože ipd. Vsak individuum v bistvu potrebuje tistega »drugega« za vzpostavljanje lastne identitete. Vendarle se zaplete, ko se pojavijo stigmatizacija (stereotipi, predsodki ipd.). Različne socialne kategorije so nekako definirane in kdor odstopa od pričakovanega načina vedenja, izražanja, bivanja, je zaznamovan – ne le pri drugih, ki ga stigmatizirajo, ampak tudi pri sebi. (INTERNET 7)

Po Goffmanu (2008: 13) razlikujemo tri vrste stigme:

- telesno odbojnost oziroma različne fizične iznakaženosti;
- individualne karakterne pomanjkljivosti oziroma značajske slabosti, ki se lahko pogosto spreminjajo in o katerih sklepamo na podlagi že znanih dejstev (o duševni bolezni, zaporni kazni, alkoholizmu ipd.).

- Skupinske stigme rase, narodnosti in veroizpovedi se lahko prenašajo iz roda v rod in v enaki meri prizadenejo vse člane družine. Ta vzorec se oblikuje pri posamezniku, ki postane stigmatiziran v kasnejših fazah življenjskega poteka ali se kasneje zave svoje stigme. Nova situacija zahteva reorganizacijo identitete, ko se mora posameznik, ki je socializiran v neki skupnosti, ob prihodu v novo skupnost naučiti novih pravil obnašanja. Pri tem se posameznik poveže z drugimi s podobno stigmo, ki njegovo stigmo potrjujejo in mu hkrati nudijo podporo. Sem lahko spadajo tudi pripadniki tako imenovane druge generacije, ki postanejo žrtev stigme šele, ko se zavejo, kaj jih sploh stigmatizira. Ko se zavejo, kam spadajo. V podobnih primerih se lahko oblikujejo tako imenovane manjšine, ki povezujejo ljudi z enakim mišljenjem, enako usodo. Biti drugačen, pa čeprav le formalno, z birokratskega vidika.

Kot otroka so me vedno učili, da smo vsi drugačni, ampak smo si enakopravni. Vsaka nestigmatizirana oseba zlahka postane stigmatizirana. Nekje v življenju vsak izkusi stigmo, bodisi začasno ali trajno.

Zola (1979: 454) je zapisal, da »stigma izvira iz razlik. Vse človeške razlike je možno stigmatizirati. Posledice stigme se začnejo čutiti ob prihodu iz enega socialnega konteksta, kjer je razlika zaželena, v drugega, kjer je nezaželena. Se pravi, da tisti, ki imajo moč (dominantna skupina), lahko določijo, katere človeške razlike so zaželene in katere ne«.

Človek je bitje, ki svet razume s svojega zornega kota. Vsak človek bi moral imeti pravico biti to, kar je, ne da bi se ob tem počutil diskriminiranega ali stigmatiziranega. Stigma je vseskozi prisotna in je del človeške družbe.

Ule (2000: 183) meni, da so posamezniki oziroma skupine, ki so se znašli v stigmatizirajoči situaciji, razvili različne spektre strategij, da bi se ubranili pred napadi na svojo identiteto. Glavne strategije, ki se jih poslužuje stigmatizirani v svoji identitetni politiki, so naslednje:

- Zavračanje stigme: za zavračanje je značilno, da poskuša stigmatizirani prikriti lastnosti, po katerih bi ga lahko označili kot deviantnega.
- Sprejem stigme oziroma negativne identitete: stigmatizirani prizna svojo pomanjkljivost oz. lastnost.
- Refleksija stigme: stigmatizirani premišljuje o svoji stigmi in se poskuša z njo soočiti.

Glavna značilnost identitetne politike stigmatizirane osebe je, da se mora taka oseba zmeraj igrati prikazovati kot všečna, normalna oseba, hkrati pa ne sme izgubiti svoje individualnosti (Ule, 2000: 180–186).

1.4. PREDSDOKI

Rodimo se v svet, poln predsodkov in stereotipov, norm in idealov. Ko pridemo na svet, imamo dve možnosti: ali živimo po njih in jim pustimo, da nam krojijo življenje, ali pa zberemo dovolj poguma in jih presežemo, se jim upremo. Ko bi le vsi stopili do človeka, ki ga imamo za slabega (in se nismo še nikoli pogovarjali z njim), in mogoče ugotovili, da le ni tak slab, kot drugi pravijo oziroma za kakšnega smo ga sami imeli. Ko bi le ...

Ule (2004: 165) navaja, da so predsodki stališča, ki so neupravičena, neargumentirana ali nepreverjena. Predsodke spremljajo močna čustva, kažejo pa se predvsem v nespoštovanju drugih, zaničljivem obnašanju do drugih, še posebej do drugih etničnih skupnosti, ras, pripadnikov drugih narodov.

»Temeljno polje delovanja in razvoja predsodkov je vsakdanji svet ljudi, vsakdanje interakcije z drugimi in drugačnimi, kot smo »mi«, čeprav je res, da vsakdanji predsodki segajo na vsa področja družbenega življenja. Izražamo jih skozi vsakdanji govor, fraze, šale, dvoumnosti« (Ule v Leskošek, 2005: 27).

Predsodki so osnova diskriminacije, vendar sami po sebi ne vodijo v diskriminacijo. Posamezni ljudje imajo lahko predsodke do določene skupine, vendar ni nujno, da v skladu z njimi tudi ravnaajo. Torej, če bo nekdo imel predsodek do Roma, ni nujno, da ga bo pred vsemi zaničeval. Diskriminacija pomeni drugačno, običajno neenako in škodljivo obravnavo drugih etničnih skupin (Počkar in drugi, 2009: 96).

Ule (1997: 183) trdi, da se predsodki razlikujejo predvsem v stopnjah izražanja, saj so bolj latentne možnosti za vedenje oz. obnašanje. Allport je leta 1954 je (v Ule, 1997: 183) te stopnje, ki so medsebojno v hierarhičnem vrstnem redu (od lažjih k težjim oblikam), razdelil v:

1. obrekovanje in izražanje antipatij s šalami, vici ...
2. izogibanje in ustvarjanje socialne distance z nič intimnimi stiki na individualni in/ali skupinski ravni,

3. neposredno usmerjena diskriminacija s preprečevanjem dostopa do dobrin ipd.,
4. nasilje in ogrožanje fizične integritete z omejevanjem gibanja ipd.,
5. genocid, iztrebljanje in preganjanje.

Velikokrat se izrečenih besed zavedamo komaj, ko smo jih dejansko izgovorili. Kolikokrat podzavestno, v smislu šale, izgovorimo nekaj, s čimer mogoče nekoga prizadenemo. In to delamo skoraj vsi, čeprav verjetno večinoma nehote. Vsega tega, pa se zavedamo komaj, ko nekdo v šali nekaj pove, kar prizadene nas same.

Tudi Ule v Leskošek (2005: 27) navaja, da dokler gre za vsakdanje situacije, kot so šale in opravljanja, se zdijo predsodki neškodljivi in jih skoraj ne opazimo. Vendar so predsodki takšni, da se lahko hitro širijo in tedaj se lahko spremenijo v preganjanje, izganjanje itd.

Ule (1997: 173) za nastanek predsodkov navaja »dve vrsti pogojev:

- makrosocialni (ekonomsko-politični in kulturno-normativni) in
- mikrosocialni (socialno-psihološki izvor: faza zgodnje socializacije ter frustracijske in krizne situacije v odraslem življenju)«.

Predsodki lahko nastanejo tudi na podlagi potlačenih frustracij iz otroštva, oblikujejo pa se zaradi negotovosti. Predsodki se pogosto formirajo v socialnem okolju (Ule, 1997: 174).

»Otroci pridobijo predsodke predvsem od družine, šole, preko medijev in otroške literature. Družina velja za bistven socializacijski model pri nastajanju predsodkov in raziskave kažejo možno pozitivno koleracijo v predsodkih med starši in otroci. Raziskave so pokazale, da se najbolj primarni predsodki tičejo spola in narodnosti, saj začnejo otroci že pri treh letih uporabljati stereotipne kategorizacije glede spolne delitve in etnične pripadnosti« (Ule, 2004: 175).

Že nekaj časa stereotipi označujejo mnenja, podprta s predsodki. Veljajo za nespremenljive, rigidne, izkrivljene predstave, ki ne upoštevajo individualnih razlik in družbenih sprememb (Oakes, Haslam, Turner v Ule, 1999: 62).

1.5. STEREOTIPI

Ule (1997: 156) »s konceptom stereotipa oziroma stereotipiziranja označuje proces pripisovanja lastnosti posameznikom na osnovi njihove skupinske pripadnosti, kar tistim, ki

proces izvajajo, poenostavi sicer kompleksno realnost, v resnici pa mnogokrat izkrivlja resničnost, saj stereotip velja tudi za selektivno, samoizpolnjujočo in etnocentrično sodbo«.

Stereotipi so sodbe o ljudeh, ki v splošnem veljajo za vse, pomenijo pa posploševanje nepreverjenih informacij o človeku ali skupini. Stereotipi ne upoštevajo individualnih razlik posameznikov in družbenih sprememb, hkrati pa spodbujajo predsodke. Splošen stereotip je tudi ta, da so »ženske čustvene« in »moški agresivni«, ki pa je sporen. S tem jih označimo za ali čustvene ali agresivne brez, da bi jih spoznali (Ule, 2004: 159).

Lippmann (1999: 86) pravi, da »sistem stereotipov predstavlja bistven del človekove osebne identitete in deluje kot obramba našega položaja v družbi. Stereotipi so po njegovem urejena in bolj ali manj trdna slika o svetu, ki so ji prilagodili svoje navade, okus, zmožnosti, udobje in upe, ter so nabiti s čustvi«.

Za razliko od predsodka stereotip zmeraj ne izraža negativnega odnosa, ampak je lahko tudi pozitiven. Stereotipi so slika o svetu, kateremu smo prilagodili svoje navade, okus. Slednji so jamstvo za spoštovanje nas samih. Bistvena narava stereotipov je lahkovernost, s katero jih uporabljamo (Lippmann, 1999: 86).

»Podobno kot stereotipi tudi predsodki poenostavljajo, večkrat popačijo resnične podobe, najpogosteje pa povzročajo tudi selektivno pozornost opazovalca, ki na tak način dojame le tiste vidike opazovanca, ki so v skladu s predsodki« (Ule, 1997: 165).

1.5.1. ETNIČNI STEREOTIPI

»Zelo razširjena vrsta stereotipov so etnični stereotipi o narodih ali etničnih skupinah. Narodi pogosto sami ustvarijo stereotipe o sebi, ki so večinoma pozitivni, medtem ko pripadnike drugih narodov stereotipno negativno ovrednotijo. Nagnjeni smo namreč k prepričanju, da je skupina, ki ji pripadamo, boljša od tiste, ki ji ne pripadamo« (Ule, 1997: 157–158).

Za etnične stereotipe je značilno, da so neutemeljene sodbe o narodih, ki pogosto nastanejo s tem, da se posploši značilnost ene ali nekaj oseb na celotno skupino oz. celo narod. Ponavadi so subjektivni, saj sebe oz. svojo skupnost vedno gledamo v lepši luči kot druge. Za njih je značilen diskriminatorni značaj in umetno povečevanje razlik (Jezernik, 2006: 122).

Leskošek (2005: 10–11) navaja, da so mnenja in stališča do manjšin v Sloveniji že dolgo negativna, kar se kaže v tem, da je vedno več osovraženih skupin. Osovraženi so tudi brezposelni oz. tisti, ki prejemajo dodatke (npr. socialno pomoč). Najbolj pa so verjetno osovraženi tisti iz nekdanjih jugoslovanskih republik, Afričani, Romi, istospolno usmerjeni in migranti.

»Etnični stereotipi so prisotni v vseh medijih, tako tiskanih kot digitalnih, kar prispeva k širjenju ksenofobije in diskriminacije. Skoraj vsi stereotipi v medijih so namreč negativni. Veliko ljudi nima osebnega stika ali izkušnje z ljudmi druge etnične skupine, zato so mediji za njih pomemben vir informacij. Če so bralci in gledalci stalno izpostavljeni stereotipom, je njihova možnost izbire različnih vedenjskih vlog in dejavnosti omejena. Ljudje tako ustvarimo svet po meri medijev« (Jezernik, 2006: 123).

Leskošek (2005: 12) meni, da so za tradicionalne etnične predsodke mišljene razlike med ljudmi v barvi kože, spolu, običajih, sodobni pa se navezujejo na razlike v izobrazbi, življenjskem stilu, religiji.

Ampak kdo smo, da bi drugim sodili? To vprašanje si kar velikokrat postavim. Pogosto smo zaradi svoje etnične pripadnosti izključeni iz družbe ali skupine. Pa naj so to Madžari, Romi, Srbi ... Kot sem že zapisala, si že otroci zbirajo prijatelje na podlagi barve kože, etničnosti ali spola. Pogosto pozabljamo, da je človek družbeno bitje, kar pomeni, da je odvisen od drugih (ljudi in stvari). Zato je popolna neodvisnost posameznika neuresničljiva, celo nepredstavljiva.

1.6. STRPNOST IN NESTRPNOST

Družba, v kateri živimo, postaja vse bolj pluralistična v načinih mišljenja in življenja posameznikov in skupin. Prav ta pluralizem pa od nas zahteva vse večjo strpnost do drugačnih. Kljub temu da je strpnost temelj vsake demokratične oblasti in zaželena vrednota njihovih članov, smo priča vse večji nestrpnosti v takih in drugačnih oblikah. Strpnost pa je nujna in glavna podlaga za vzdrževanje miru v družbi.

Med prebiranjem literature o nestrpnosti sem prebrala veliko definicij, izpostavila pa bi rada definicijo, ki je mednarodno sprejeta in jo najdemo v Deklaraciji o načelih strpnosti, ki so jo leta 1995 sprejele države članice UNESCO v Parizu. Opredelili so jo takole:

»Strpnost je spoštovanje, sprejemanje in priznavanje bogate različnosti naših svetovnih kultur, naših oblik izražanja in načinov, biti človek. Spodbuja jo znanje, odprtost, sporazumevanje in svoboda misli, vesti in prepričanja. Strpnost je harmonija v razliki. Ni le moralna dolžnost, je tudi politična in zakonska zahteva. Strpnost, vrlina, ki ustvarja možnost za mir, prispeva k nadomestitvi kulture vojne s kulturo miru. Strpnost je predvsem aktivni odnos, ki ga navdihuje priznanje univerzalnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin drugih. V nobenem primeru ne more biti izkoriščana za kršenje teh temeljnih vrednot. Strpnost se vrši s strani posameznikov, skupin in držav« (UNESCO 1995 v Krek, 2000: 92).

Krek (2000: 86) navaja, da najdemo podobno opredelitev strpnosti tudi v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, kjer biti strpen pomeni dopuščati, da ima kdo o določeni stvari drugačno, nasprotno mnenje, in dopuščati, da obstaja kaj, do česar ima osebek negativen odnos.

»Toleranca (strpnost) je harmonija različnosti. Omogočajo jo znanje, odprtost, komunikacija in svoboda misli, zavesti in prepričanj. Strpnost ni vnaprej dana koncesija ali privilegij. Je aktivna drža, ki je posledica zavedanja pomena univerzalnih človekovih pravic in svoboščin ne le zase, temveč predvsem za druge« (Leskošek, 2005: 9).

Požarnik (1996: 115) pravi, da strpnost vključuje ljubezen, pravičnost, potrpežljivost, resnicoljubnost, samokritičnost, sposobnost komuniciranja, samospoštovanje in spoštovanje drugih. Strpen posameznik je tisti posameznik, ki je odprt v svojem mišljenju in daje pod vprašaj svojo nezmotljivost ali drugače kritično gleda na točnost svojih prepričanj in vrednot. Vsa stališča in mnenja sprejema kot veljavna, dopustna in enakovredna svojim. Poleg tega, da je odprt v svojem mišljenju, pa mora biti spoštljiv do drugih in drugačnih.

»Nasproten pojem strpnosti je nestrpnost, ki pomeni nespoštovanje prepričanj in življenjskih praks drugih ljudi. Nestrpnost pomeni, da so nekateri ljudje obravnavani drugače zaradi svojih religioznih prepričanj, seksualnosti ali celo zaradi drugačne obleke ali las. Še posebej nevarna je oblika nestrpnosti, ko gre za preprečevanje mešanja kultur v imenu nekakšne enotne nacionalne identitete« (Leskošek, 2005: 9).

Reardon (1997) navaja, da se nestrpnost pojavlja na različnih stopnjah in oblikah. Za zaznavanje so nam na voljo različni pokazatelji, ki se pojavljajo posamično ali skupaj. Vsak zaznan pokazatelj nas lahko opozori, da lahko njemu sledi še vrsto drugih in tako se ustvarja

nepretrgan krog nasilja in nestrpnosti. Pokazatelje pa lahko obravnavamo tudi kot načine izražanja nestrpnosti. To so:

- jezik: žaljivi, podcenjevalni jezik, ki razvrednoti, poniža kulturne, rasne, nacionalne ali socialne skupine,
- stereotipiziranje in generalizacija: posploševanje ter opisovanje vseh članov določene skupine z istimi lastnostmi, ponavadi negativnimi,
- zasmehovanje: vzpodbujanje pozornosti do določenih človeških vzorcev vedenja, lastnosti ali karakteristik kot tudi zasmehovanje in žalitev,
- predsodek oziroma predsodkovni diskurz: mnenje, izoblikovano na osnovi negativne generalizacije ali stereotipov bolj kot na dejanskih dejstvih, primerih določenega obnašanja posameznika ali skupine,
- »grešni kozel«: obtoževanje skupine ali posameznikov za travmatične dogodke ali socialne probleme,
- diskriminacija: izključevanje od socialnih pravic in dejavnosti izključno na ravni predsodkov,
- bojkotiranje (ostrakizem): obnašati se, kot da drugi niso navzoči ali sploh ne obstajajo. Odklanjanje pogovora ali navezovanja stikov ali njihove kulture (vključuje etnocid),
- trpinčenje: namerno vedenje zastraševanja ali degradacije drugih, velikokrat namenjeno načinu njihovega izganjanja iz skupnosti, organizacije ali skupine,
- onečaščenje in uničenje: oblika iznakaženja religioznih ali kulturnih simbolov ali struktur z namenom, da se razvrednoti ali smeši prepričanja in identitete tistih, katerim so ti simboli in strukture pomembne
- ustrahovanje: uporaba superiorne fizične moči ali še več za ponižanje, prikrajšanje drugih za njihov status ali prisila v določena dejanja
- izgon: uraden ali nasilen izgon ali zanikanje pravice vstopa ali pristnosti v prostoru, družbeni skupini ali na katerem koli mestu, kjer se odvijajo družbene aktivnosti, vključno s tistimi, na katere se nanaša preživetje, kot so delovno mesto ali zavetišče itd.,
- izključevanje: zanikanje možnosti osnovnih potreb in/ali polne sodelujočnosti v družbi kot tudi v določenih družbenih aktivnostih,
- segregacija: vsiljena ločitev ljudi različnih ras, vere ali spola, ponavadi na škodo določene skupine (vključuje apartheid),

- represija: nasilna preprečitev uživanja človekovih pravic,
- uničenje: zapor, fizična zloraba, odstranitev iz okolja, kjer osebe živijo, oborožen napad, ubijanje, ki vključuje tudi genocid.

1.7. SOCIALNA OPORA

Pri definiciji socialne opore lahko razlikujemo med zgodnjimi in novejšimi različicami definicij. Razlikujejo se predvsem v poudarku na vrsto dimenzije socialne opore. Zgodnejše definicije so opredeljevale socialno oporo kot občutek pripadnosti in sprejemanja ter skrbi pri pomembnih drugih, torej gre tu predvsem za poudarek na emocionalnem vidiku socialne opore. Novejše definicije pa poudarjajo, da je socialna opora tudi interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi, kar pomeni, da je raziskovanje socialnih opor usmerjeno vse od integracije znotraj manjših skupnosti pa vse do vezi v širšem družbenem obrežju (Novak, 2003: 99).

»Na splošno lahko socialno oporo opredelimo kot vsoto dobrodejnih posledic, ki pozitivno vplivajo na počutje in zdravje človeka ne glede na to, ali je ta oseba pod stresom ali pa ne. Poleg tega socialna opora vključuje tudi pomoč pri konkretnih nalogah, učenju spretnosti, vodenju, zagotavljanju materialnih sredstev in socialnih stikih, ki služijo prijetnemu preživljanju prostega časa« (Rogelj in drugi, 2004: 16).

Hlebec in Kogovšek (2006: 14–16) navajata, da so »začetniki raziskovanja socialne opore Cassel, Caplan in Cobb. Vsi omenjeni avtorji so bili prepričani, da socialna opora igra ključno vlogo zaščite pred stresom in raznimi krizami, z razliko v tem, da je Caplan poudarjal pomembnost vzajemnosti in trajnosti odnosov, pri čemer se v nasprotju s Casselom ni omejeval na najbližje vezi, ampak je upošteval tudi bolj oddaljene. Na drugi strani je Cobb socialno oporo natančneje opredelil tudi kot informacijo, ki posamezniku omogoča zavedanje, da je ljubljen, sprejet in spoštovan«.

Hlebec in Kogovšek (2003: 105) menita, da je Vauxova definicija socialne opore ena najboljših in najbolj celovitih ter jo opredelita kot kompleksen pojem višjega reda. Socialno oporo tako deli na tri osnovne elemente, ki so povezani s kompleksno dinamiko procesov izmenjave ter komunikacije med posameznikom in njegovim socialnim okoljem:

- viri socialne opore: predstavljajo del socialnega omrežja, na katerega se lahko posameznik opre, išče pomoč in oporo oziroma jo nudi sam sebi.
- Oblike socialne opore: so dejanja, ki so mišljenja kot pomoč posamezniku (instrumentalna: pomoč v materialnem smislu, informacijska: kot naprimer potrebne informacije, ki jih anketiranec potrebuje ob večji življenjski spremembi, emocionalna: kot pomoč ob življenjskih krizah, druženje: socialna opora v obliki neformalnega druženja).
- Posameznikova subjektivna zaznava virov in oblik socialne opore: tukaj gre za posameznikovo lastno oceno tega, kako socialna opora funkcionira in izpolnjuje svoj namen.

Pri raziskovanju virov socialne opore se pojavlja ključno vprašanje, kdo nudi socialno oporo. Najpogostejše omenjena pristopa v literaturi sta hierarhični in relacijski pristop. Hierarhični pristop loči vire socialne opore na podlagi njihove razdalje do posameznika. Pearlin (Pearlin v Iglič, 1989: 4) razlikuje med tremi viri socialne opore:

- prva kategorija: viri, ki pripadajo posameznikovi socialni mreži (najširše opredeljeni viri, ki pripadajo posamezniku oziroma najširša skupina ljudi, na katere lahko posameznik še računa).
- drugo kategorijo: viri, na katere se bo posameznik najverjetneje obrnil v kriznih situacijah. Značilnosti teh virov je, da so odnosi mnogo bolj neposredni, aktivni in intenzivni kot v celotnem socialnem omrežju. Sem uvrstimo osebe, ki imajo s posameznikom pogoste in neposredne stike in ki živijo v njegovi bližini in ga poznajo že dlje časa.
- tretjo kategorijo: osebe, s katerimi ima posameznik intenzivne, intimne in zaupne medosebne odnose, to pa so vezi, ki posamezniku nudijo emocionalno oporo.

Drugi pristop je relaksacijski, ki prav tako poudarja tri vidike socialnih vezi (Iglič, 1989: 4–7):

- kvantitativni vidik, ki meri obstoj in število določenih vezi (ocena pristnosti vezi);
- strukturni vidik, ki proučuje posameznikovo omrežje in njene lastnosti, kot so homogenost, gostota in moč vezi (ocena strukturne vezi);
- funkcionalni vidik, ki proučuje stopnjo opravljanja določene funkcije socialne vezi (ocena, v kolikšni meri socialne vezi opravljajo neko funkcijo).

Zgoraj predstavljene opore so razdeljene glede na vrsto pomoči posamezniku. Omeniti pa moramo tudi oblike opore glede na vire opore, kjer ločimo formalno in neformalno oporo.

Formalni viri so mišljeni kot storitve, ki jih nudijo vladne in tudi verske organizacije. Največkrat so to osebna nega, druženje. Značilnost formalnih virov je, da imajo profesionalen odnos. Neformalni viri pa se ne plačajo in temeljijo na čustvih – to so ponavadi družinski člani, prijatelji in drugi bližnji (Vaux v Dremelj, 2003: 159).

»Vstopanje v medsebojne odnose, njihovo oblikovanje, preoblikovanje in prekinjanje je permanentna dejavnost vsakega posameznika. Človek je družabno bitje in kot tak potrebuje stike z drugimi, ti pa so lahko bolj ali manj pogosti, številni ali zaupni. Potreba po druženju je ena osnovnih človekovih potreb, ki je pri vsakem posamezniku drugačna, se pravi, da je pri nekaterih bolj izrazita, pri drugih manj, vendar pa nihče ni brez nje« (Rogelj in drugi, 2004: 15).

1.8. SOCIALNA OMREŽJA

Igličeva (Iglič, 1988a: 3) opredeljuje socialno omrežje kot množico enot, ki jih povezujejo socialne vezi. Enote analize socialnih omrežij so lahko posamezniki, skupine, formalne organizacije, industrijske veje. Gre za akterjevo socialno okolje, znotraj katerega je mogoče akterjevo vedenje pojasniti z njegovim položajem znotraj le-tega in z lastnostmi omrežja, del katerega je.

»Omrežje definiramo tako, da določimo končno množico enot oziroma po nekem kriteriju ali kriterijih določimo, katere enote spadajo v omrežje, nato pa opišemo povezave med enotami z eno ali več relacij. Enote omrežja, ki jih imenujemo tudi udeleženci ali člani omrežja, so lahko tako osebe kot tudi dogodki ali objekti« (Iglič, 1988: 3).

V analizi omrežij poznamo dve osnovni vrsti socialnih omrežij (Kogovšek in Ferligoj, 2003: 129–130):

- Popolno omrežje sestavlja skupina enot, med katerimi je definirana ena ali več relacij –opazujemo vse enote omrežja (tipičen primer je šolski razred), v določeni medsebojno povezani skupini, ki so lahko različnih vrst (evalvacija osebe, pretok materialnih in nematerialnih virov, pripadnost, interakcija, biološka relacija idr.)
- Osebno (egocentrično) omrežje pa tvori posamezna enota (imenovana ego) z eno ali več relacijami, definiranimi med njo in določenim številom drugih enot (alterjev). V

primeru osebnih omrežij nas zanimajo le relacije med posameznikovim egom in njegovimi alterji (opazujemo le enega posameznika znotraj večje skupine ljudi).

»Na ravni analize pri socialnih omrežjih lahko proučujemo člane omrežja in njihove povezave, diade in triade (podskupine dveh ali treh enot in relacije med njimi), skupine enot ali pa celotno omrežje. Na ravni merjenja pri popolnih omrežjih opazujemo medsebojni povezani skupini enot (oseb) in vse pripadajoče relacije (odnose), pri egocentričnih omrežjih pa opazujemo (slučajno) izbrane enote (imenovane egi) in njihova osebna (lokalna ali egocentrična) omrežja, ki so sestavljena iz alterjev« (Zemljič in Hlebec, 2001: 192).

»Člane egocentričnega omrežja ponavadi izberemo s pomočjo t. i. generatorja imen – to je vprašanje, s katerim dobimo seznam članov osebnega omrežja (angl. name generator). Generator imen je postal standardna metoda pri raziskovanju omrežij, njihovih karakteristikah in struktur. Prvič je bil predstavljen v 60. letih 20. stoletja. Generator imen je vprašanje, ki služi za pridobivanje imen članov omrežja (alterjev) anketiranca (ega). Poznamo enostavne in sestavljene generatorje imen. Pri prvih za pridobivanje članov omrežja, s katerimi je posameznik povezan, uporabimo samo eno vprašanje, pri drugih, se pravi sestavljenih generatorjih imen, pa imamo več vprašanj, kjer vsako vprašanje lahko opredeli določen segment omrežja, ki nudi neko specifično vrsto socialne opore« (Hlebec in Kogovšek, 2006: 43–44).

V 90. letih 20. stoletja so raziskovalci razvili dva pomembna generatorja imen, to sta Antonuccijev in Burtov generator imen (Hlebec in Kogovšek, 2006: 52).

Kogovšek (2001: 25) je zapisal, da je najbolj znan generator imen Burtov generator imen, ki se glasi: »Včasih se večina ljudi pogovarja o pomembnih osebnih stvareh z drugimi ljudmi. Če se spomnite zadnjih šest mesecev, kdo so ljudje, s katerimi ste se pogovarjali o pomembni osebni stvari?«.

Osebno (egocentrično) omrežje posameznika lahko razdelimo na več območij koncentričnih krogov, v središču katerih je postavljen ego. Osnovna skica omrežja ima tri koncentrične kroge. Kahn in Antonucci (v Hlebec in Kogovšek, 2006: 53) sta predpostavljala, da imajo posamezni krogi omrežja naslednje značilnosti:

- V prvem so prisotne zelo tesne in stabilne vezi. Osebe imajo več različnih vlog, s tem nudijo različne vrste opore. Sem spadajo partner, najbližja družina in tesni prijatelji.

- V drugem krogu se članstvo s časom spreminja, člani imajo eno ali več vlog – nudenje opore se že specializira. Sem spadajo razširjena družina, prijatelji na delovnem mestu, sosedi ipd.
- V zadnjem, tretjem krogu, pa je značilno, da je članstvo časovno zelo spremenljivo, vezi so izenačene z vlogo. Tu se ponavadi nahaja oddaljena družina, sodelavci. Posameznik jih pozna, a ima z njimi bolj površinske odnose.

Vsako socialno omrežje pa ima tudi različne značilnosti, ki so lahko zelo pomembne tudi za raziskovanje in analizo socialne opore. To so:

- Velikost: po Igličevi (Iglič, 1988: 15) je velikost najenostavnejši koncept socialnih omrežij. Izmerimo jo tako, da preprosto seštejemo vse osebe, ki jih je anketiranec naštel pri vseh generatorjih imen. Velikost omrežja torej pove, koliko različnih alterjev ima anketiranec v svojem osebnem omrežju. Vendar Sarason in Peirce (Sarason in Peirce v Hlebec in Kogovšek, 2003: 115) navajata, da pa vendar velikost omrežja ne odraža nujno, koliko in kako kakovostno oporo posameznik dejansko dobiva oziroma jo zaznava.
- Gostota: gostota omrežja izraža intenziteto odnosov med akterji v mreži. Gostota omrežja je delež obstoječih vezi v neki celoti potencialnih vezi med alterji v mreži in nam pove, kolikšen delež alterjev nekega omrežja je v kakršni koli relaciji oziroma se med seboj vsaj pozna. V skladu s tem gostota mreže narašča z večanjem sorodstvenih vezi in pada z večanjem nesorodstvenih vezi (Iglič, 1988: 25).
- Sestava omrežja: pomembna značilnost je tudi sestava omrežja. Gre za delež prisotnosti alterjev posameznih značilnosti v socialnem omrežju in tako posledično opazujemo kakovost socialne opore s strani članov omrežja. Sestavo omrežja običajno ugotavljamo z deležem sorodstvenih in nesorodstvenih vezi, lahko pa tudi podrobneje z deleži različnih relacij, s katerimi so egi in alterji povezani (npr. delež staršev, bratov/sester, prijateljev, sodelavcev, sosedov, drugih sorodnikov, otrok, itd.) (Kogovšek, 2001: 76–77).
- Homogenost: homogenost socialnih omrežij je definirana kot delež tistih akterjev v mreži, ki se v izbranih dimenzijah ne razlikujejo od ega. Homogenost v omrežju lahko opazujemo glede na spol, starost, narodnost, izobrazbo, delovni status ipd. (Iglič, 1988: 26).
- Moč vezi: je skupek skupaj preživetega časa, izrazitosti čustvenega pomena, intimnosti in medsebojne zaupnosti. Najpogostejše se meri tako, da se anketiranca

vpraša, kako blizu mu je določen alter, pri čemer se vezi, označene kot bližnje, štejejo za močne, bolj oddaljene pa za šibke, gre torej za subjektivno označevanje. Moč relacij se izraža kot stopnja intenzivnosti relacije, zato moramo meriti tako močne kot tudi šibke vezi, saj vplivajo na smisel socialne opore – šibke relacije prinašajo specializirane oblike socialne opore, močne relacije pa prinašajo tudi zadovoljevanje različnih funkcij. Pri merjenju moči vezi ločimo realistični pristop (anketiranec sam določi moč ali intenzivnost moči) in normalistični pristop (raziskovalec sam določi moč vezi glede na različne kriterije – pogostost stikov, starost stikov idr.) (Hlebec in Kogovšek, 2006: 34).

- Geografska razpršenost: geografska oddaljenost je pomembna informacija za sosedska in prijateljska omrežja oziroma omrežja socialne opore. Posebej za nekatere segmente populacije (npr. za starostnike) ali vrste socialne opore je geografska bližina virov opore izrednega pomena (Hlebec in Kogovšek, 2006: 33–34).

2. PROBLEM

Z razmišljanjem sem ugotavljala, da je veliko več ljudi stigmatiziranih zaradi svoje narodne pripadnosti, kot sem kdaj mislila. Vsak, ki je druge narodne pripadnosti oziroma pripada drugi manjšini, kot jo ima večina, je bil kdaj stigmatiziran. Zaradi drugačnega jezika, ki ga govori zaradi prebivanja na dvojezičnem območju, že zaradi samo tega, da je pač pripadnik druge manjšine. Odločila sem se, da v svoji diplomski nalogi oziroma raziskavi ugotovim, ali so kdaj bili pripadniki madžarske manjšine žrtve stigmatizacije zaradi svoje pripisan narodne oziroma etične pripadnosti in v kolikšni meri je narodna pripadnost dejavnik pri oblikovanju njihovega socialnega omrežja in na splošno življenja. Naloga bo govorila o pripadnikih madžarske narodne manjšine, njihovih pravicah in ureditvi madžarske narodne skupnosti.

Glede na to, da je pri nas vedno večji porast kraj v vasi, so vedno obtoženi »cigani« ali »Madžari«. Sedim v lokalu, kjer teče debata o včerajšnji kraji, kjer so oropali hiše treh družin. Vsi navzoči se takoj strinjajo, da to niso mogli biti drugi kot cigani ali Madžari. Nihče, ampak res nihče ne pomisli, da bi to mogoče lahko bil nekdo drug, ki se je znašel v stiski in ne vidi druge rešitve. Dejansko pa so ropali Slovenci, ki so na avtu menjali tablice, da bi vsi mislili, da so bili Madžari.

Bufon (2004: 35) pravi, da je »za nekatere etnična skupnost ali etnija posebna socialna skupina, ki jo povezujejo samozavedanje in poimenovanje, skupen izvor ali zgodovina, opredeljen skupni kulturni ali zgodovinski prostor, se pravi občutek skupne teritorialne pripadnosti, skupni kulturni okviri jezikovne in druge narave ter aktivna medsebojna solidarnost«.

Pet raziskovalnih vprašanj je bilo:

- Ali so/so bili kdaj pripadniki madžarske narodne skupnosti stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?
- Ali je etnična pripadnost pomemben dejavnik pri oblikovanju socialnega omrežja?
- Ali pripadniki narodnih manjšin občutijo, da se nekateri nočejo z njimi spoprijateljiti zaradi njihove etnične pripadnosti?
- Ali je pripadnikom etnične manjšine pomembna kultura in zgodovina njihovih prednikov, Madžarov, in predaja jezika?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Raziskava, ki sem jo izvedla, je eksplorativna ali poizvedovalna.

Mesec (2009: 80) pravi, da je poizvedovalna oz. eksplorativna raziskava uvod v spoznavanje nekega področja problematike, prvi korak na neznanem področju. To je raziskava, ki ima namen odkriti in formulirati probleme in postaviti preverljive hipoteze. V tej raziskavi se najprej seznanimo z nekaterimi osnovnimi značilnostmi novega pojava ali področja problematike in se pripravimo za kasnejša, bolj natančna in poglobljena raziskovanja. Osnovne značilnosti skušamo opredeliti, jih definirati in poiskati njihove sestavine. Ena izmed značilnosti te raziskave je, da s uporablja pri zbiranju gradiva več različnih postopkov, kot na primer opazovanje z udeležbo, razgovor s sodelujočimi, analiza dokumentov ... Ne prizadevamo si proučiti celotne populacije ali reprezentativnega vzorca, ampak se omejimo na manjše število primerov ali celo opišemo le en primer.

Raziskava, ki sem jo izvedla, je empirična oz. izkustvena.

V izkustvenih oz. empiričnih raziskavah zbiramo novo, neposredno izkustveno gradivo, bodisi z opazovanjem ali spraševanjem. To gradivo uporabimo za preverjanje hipotez in znanstveno dokazovanje. Izkustvena raziskava izhaja iz teoretičnega razmišljanja (Mesec, 2009: 84).

3.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila v raziskavi, so bili vprašalniki, ki so mi bili v pomoč v intervjujih. Vprašanja so bila delno odprtega tipa, saj sem vedela, da bodo različni odgovori in pogledi, zato se bodo pogovori pri različnih intervjujih razpletli drugače, želela sem si le rdeče niti, da bi lahko odgovorila na moja raziskovalna vprašanja in tako dobila odgovore.

3.3. Populacija in vzorčenje (subjekti)

Populacija v moji raziskavi so bili pripadniki madžarske etnične manjšine, ki živijo na dvojezičnem območju. Vzorec je sestavljen iz sedmih pripadnikov madžarske etnične manjšine, štirih žensk in treh moških, starih od 30 do 60 let. Z letno razliko sem želela pridobiti različne in obširne podatke.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z intervjuji, torej s spraševanjem. Kriterij za izbiro je bila pripadnost madžarski etnični manjšini. Preden sem začela izvajati intervju, sem vprašane povabila k sodelovanju in razložila temo in namen moje raziskave, poudarila sem, da so intervjuji anonimni. Opravila sem 7 intervjujev, vse na različnih lokacijah. 3 sogovornike sem na videz poznala, z ostalimi sem prišla v kontakt s pomočjo Pomurske madžarske samouprave narodne skupnosti, ki ima sedež v Lendavi. S petimi sogovorniki sem se dobila pri njih doma, z ostalima dvema pa v mirnem lokalu, saj intervjuja nista želela opraviti doma.

Vse sogovornike sem pred začetkom intervjuja vprašala, če vedo, kaj pomeni stigmatizacija, biti stigmatiziran in tistim, ki si glede pojma niso bili sigurni, razložila.

Vsem sogovornikom sem se prilagajala glede časa in lokacije. Sogovornike sem prosila za dovoljenje snemanja intervjujev s snemalnikom, ker bi v primeru sprotnega zapisovanja kaj izpustila. Tako sem se jim lahko v celoti posvetila.

Izvedba intervjujev je potekala dobro. Ozračje je bilo veliko bolj sproščeno pri treh sogovornikih, ki so me poznali, kar je posledično pripomoglo k večji zaupnosti in odprtosti. Pri ostalih štirih sogovornikih sem potrebovala nekaj časa, da so se sprostili. Zato sem jih pred intervjujem spraševala vsakdanje stvari. Pogovarjali smo se o vremenu, o aktualnih novicah, politiki. Ko so se oni sprostili, sem se sprostila tudi jaz, tako sem s sogovornikom vzpostavila pozitiven odnos, ki je pripeljal do izvedbe intervjuja.

Srečala sem se tudi z nekaterimi težavami.

- Nesodelovanje: ker poznam veliko stigmatiziranih pripadnikov madžarske etnične skupnosti, sem se odločila, da najprej prosim njih za sodelovanje. Tri osebe so bile pripravljene sodelovati, štirje pa niso želeli odgovarjati na moja vprašanja, čeprav

sem vsem zagotovila, da bodo ostali anonimni. Nato sem vprašala še nekaj znancev, ki pa ali niso imeli časa ali niso želeli sodelovati. Bila sem zelo presenečena, da na koncu ni šlo vse po mojih načrtih zaradi sogovornikov. Prej bi pričakovala zaplet kje drugje. Potem sem za pomoč pri kontaktnih številkah ljudi, ki bi bili pripravljeni biti moji sogovorniki, prosila uslužbenke Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti.

- Usklajenost časa: s sogovorniki sem se težko dogovorila za ustrezen termin. Od 7 sogovornikov jih je 6 hodilo v službo, 3 so delali v več izmenah. Tudi po službi so imeli svoje obveznosti (peljali otroke na različne plesne in športne aktivnosti, ženske so po službi kuhale kosilo, opravljale gospodinjska dela. Sogovornica, ki ni hodila v službo, je imela veliko stalnih ritualov (pela v pevskem zboru ...). Zaradi moje službe in ostalih obveznosti smo zelo težko našli skupne termine, ki so nam vsem ustrezali. Na začetku sem mislila, da bom intervjuje opravila v največ dveh tednih, na koncu je to trajalo veliko dlje.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Po izvedbi intervjujev sem zaradi lažjega obdelovanja gradiva naredila prepis intervjujev oziroma njihovih posnetkov. Vsakega sogovornika sem zaradi anonimnosti označila s črko S (sogovornik). Zraven sem pripisala številko, ki predstavlja številka intervjuja (S1 – sogovornik, intervju 1).

Intervjuji so vsebovali sledeče teme:

- jezik komuniciranja,
- pomembne elementi,
- stigmatizacijo zaradi etnične pripadnosti,
- lokacijo stigmatizacije,
- s strani koga so bili stigmatizirani,
- besede, s katerimi so bili stigmatizirani,
- občutke po doživeti stigmatizaciji,
- reakcijo na stigmatizacijo,
- etnično pripadnost najboljšega prijatelja/prijateljev,
- pomembne lastnosti ljudi,

- nesprejemanje zaradi njihove etnične pripadnosti,
- vzroke nesprejemanja.

V posameznih intervjujih sem podčrtala dele stavkov oziroma podatke, ki so relevantni za mojo raziskavo. Potem sem vsem podčrtanim delom stavka oziroma besedam dodala vsebinski pojem in kodo.

Primer: S1.2.1. – sogovornik, intervju 1, drugo (2) vprašanje, vsebinski pojem številka 1.

Vprašanje	Odgovor sogovornika		Pojem	Tema
2. V katerem jeziku se doma pogovarjate z družino?	S1: Živim z možem, sinom in starši in naši <u>pogovori potekajo vedno v madžarskem jeziku.</u>	Pogovori potekajo vedno v madžarskem jeziku.	Sogovornikova družina komunicira v madžarskem jeziku.	Jezik komuniciranja
	S2: Z družino se <u>pogovarjamo v madžarskem jeziku.</u>	Pogovarjajo se v madžarskem jeziku.	Sogovornikova družina komunicira v madžarskem jeziku.	Jezik komuniciranja
	S3: Se pravi, da doma <u>pogovor poteka v obeh jezikih.</u>	Pogovor poteka v obeh jezikih.	Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih.	Jezik komuniciranja
	S4: Z družino se doma pogovarjamo <u>izključno v madžarskem jeziku.</u>	Pogovarjajo se izključno v madžarskem jeziku.	Sogovornikova družina komunicira v madžarskem jeziku.	Jezik komuniciranja
	S5: Doma se <u>pogovarjamo v obeh jezikih.</u>	Pogovarjajo se v obeh jezikih.	Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih.	Jezik komuniciranja
	S6: Živim z možem, s katerim se doma <u>pogovarjava v madžarščini.</u>	Pogovor poteka v madžarskem jeziku.	Sogovornikova družina komunicira v madžarskem jeziku.	Jezik komuniciranja

	S7: <u>Včasih</u> <u>madžarsko,</u> <u>včasih</u> <u>slovensko.</u>	Včasih se pogovarjajo madžarsko, včasih slovensko.	Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih.	Jezik komuniciranja
--	--	--	---	---------------------

- osno kodiranje

JEZIK KOMUNIKACIRANJA

- Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku:
 - Pogovori potekajo vedno v madžarskem jeziku (S1.2.),
 - Pogovarjajo se v madžarskem jeziku (S2.2.1.),
 - Pogovarjajo se izključno v madžarskem jeziku. (S4.2.1.),
 - Pogovor poteka v madžarskem jeziku (S6.3.1.).
- Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih
 - Pogovor poteka v obeh jezikih. (S3.2.2.),
 - Pogovarjajo se v obeh jezikih (S5.2.2.),
 - Včasih se pogovarjajo madžarsko, včasih slovensko (S7.2.2.).

4. REZULTATI

V spodnjih grafih so prikazani rezultati. Iz izjav mojih sogovornikov, katere sem med kodiranjem povezala z vsebinskimi pojmi in kodami, sem izpisala relevantni del in jih nad grafi izpisala ter z / označila začetek ter konec relevantnega dela izjave. Tako sem nad grafi zapisala tudi svoje ugotovitve pri posameznih temah. Teme, ki jih bom predstavila, so jezik komuniciranja, pomembni elementi, stigmatizacija zaradi etnične pripadnosti, lokacija stigmatizacije, s strani koga so bili stigmatizirani, besede, s katerimi so bili stigmatizirani, občutki po doživeti stigmatizaciji, reakcija na stigmatizacijo, etnična pripadnost najboljšega prijatelja/prijateljev, pomembne lastnosti ljudi, nesprejemanje zaradi njihove etnične pripadnosti in vzroki nesprejemanja.

4.1. Prikaz rezultatov

JEZIK KOMUNICIRANJA

Od sedmih sogovornikov štirje s svojo družino doma komunicirajo v madžarskem jeziku:

S1: /vedno v madžarskem jeziku./

S2: /v madžarskem jeziku./

S4: /izključno v madžarskem jeziku./

S5: /v obeh jezikih. /

3 sogovorniki so povedali, da doma komunicirajo v obeh jezikih, tako v madžarskem kot tudi v slovenskem:

S3: /poteka v obeh jezikih. /

S6: /v madžarščini./

S7: /Včasih madžarsko, včasih slovensko./

Graf 1: Jezik komuniciranja

POMEMBNI ELEMENTI

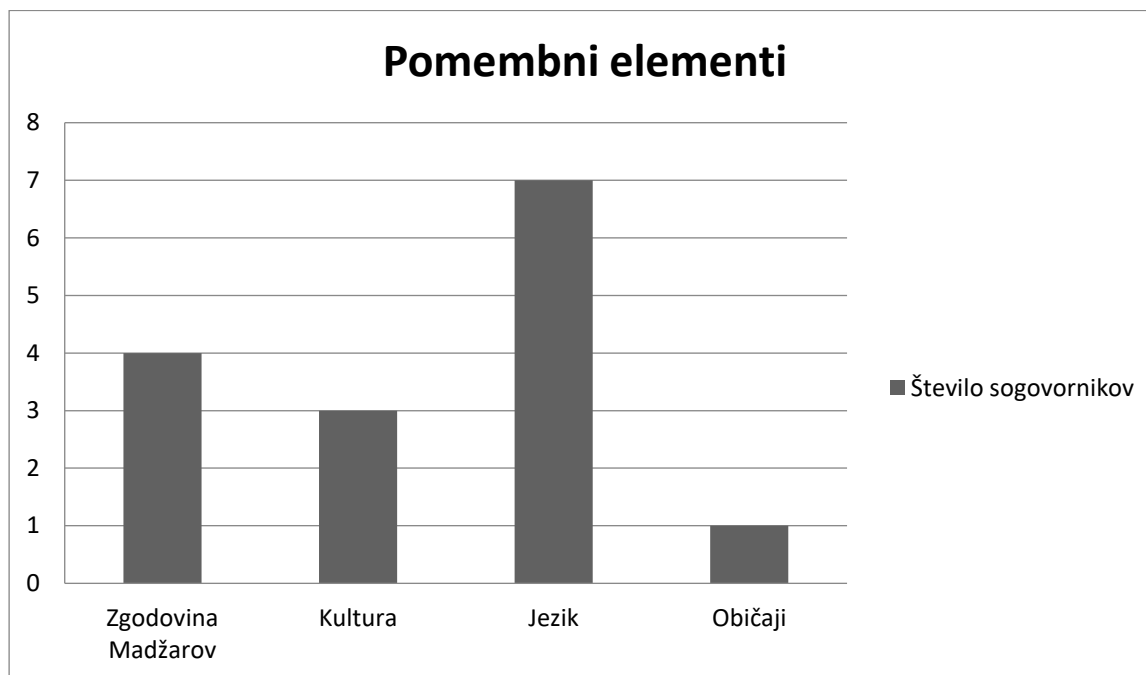
Vsem mojim sogovornikom je bil pomemben jezik oziroma predaja jezika na potomce, štirim je bilo pomembno poznavanje zgodovine njihovih prednikov, Madžarov. Trem sogovornikom je bila pomembna kultura oziroma ohranjanje le-te. Dva pojeta v pevskem zboru, kjer pojejo stare madžarske ljudske pesmi (S1: /V vasi deluje tudi etno-pevski zor, ki prepeva madžarske pesmi, katerega član sem že več kot 20 let./ in S6: /Pojem v etno-pevskem zboru, kjer prepevamo stare ljudske skladbe in tako skrbimo, da madžarska kultura ne bo izumrla./), en sogovornik pa je dolga leta igral v gledališki skupini, ki je razpadla, za kar mu je zelo žal (S4: /Z ženo sva bila dolga leta člana gledališke skupine, ki na žalost več ne deluje. Vsako leto smo imeli eno gledališko predstavo, ki je potekala v madžarščini./).

Enemu sogovorniku so bili pomembni tudi stari madžarski običaji (S4: /Enkrat na leto pa imamo po starem madžarskem običaju doma koline. Pride veliko sorodnikov, pojemo madžarske pesmi in obujemo spomine./).

Trem sogovornikom je bila pomembna le predaja jezika (S2: Pomemben mi je le jezik oziroma predaja madžarskega jezika na naše otroke, sčasoma seveda na vnuke./, S3: /Pomemben mi je le jezik, saj si želim, da bi moji otroci govorili oba jezika aktivno./ in S5:

/Zelo pomemben mi je jezik./), ostali elementi jim niso bili pomembni. Ostalim štirim sogovornikom pa je bilo pomembnih več elementov.

Če prikažemo pomembne elemente v grafu, dobimo sledečo sliko:

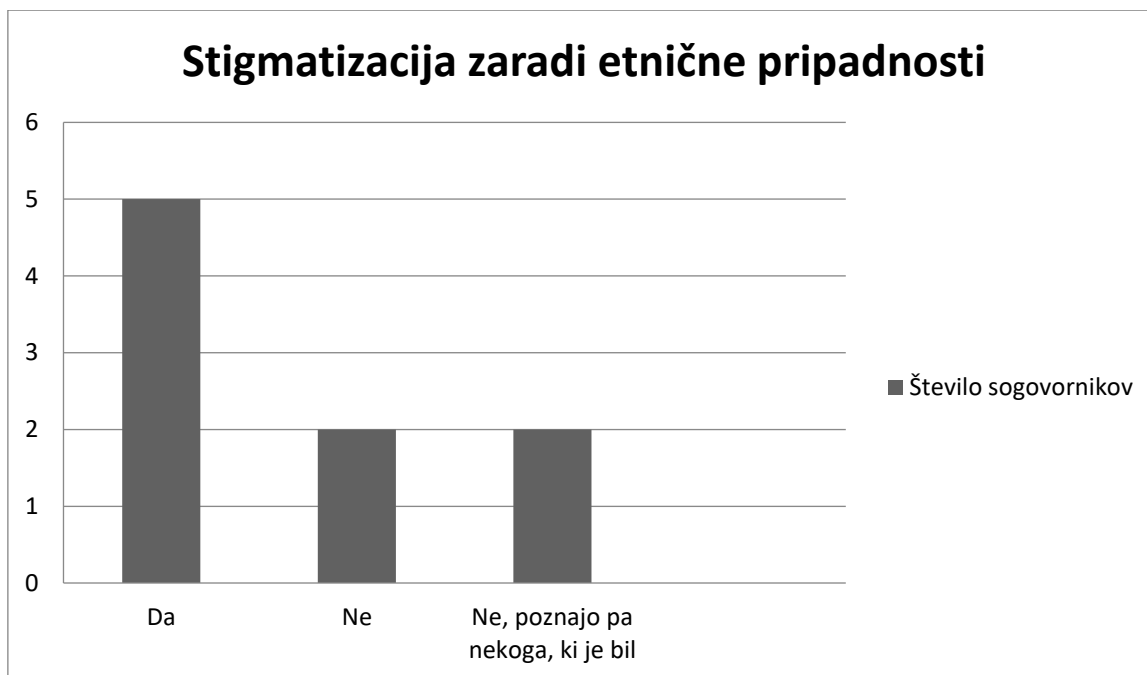

Graf 2: Pomembni elementi

STIGMATIZACIJA ZARADI ETNIČNE PRIPADNOSTI

Od mojih sedmih sogovornikov jih je pet povedalo, da so že bili stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti. Dva sta bila večkrat deležna stigmatizacije (S1: /Da, bila sem velikokrat stigmatizirana zaradi svoje etnične pripadnosti./ in S4: /Velikokrat, da. /.../ bil velikokrat tarča kritik tistih, ki nas ne marajo./), en sogovornik je bil stigmatiziran nedolgo nazaj (S7: /Da, nedolgo nazaj./), ostala dva pa nista opredelila, če sta bila stigmatizirana že večkrat, oba sta le pritrdila, da sta zaradi svoje etnične pripadnosti že bila tarča stigmatizacije (S2: /Na žalost, da./ in S5: /Da./).

Dva sogovornika nikoli nista bila žrtev stigmatizacije, ampak oba hkrati poznata nekoga, ki je bil žrtev stigmatizacije zaradi svoje etnične pripadnosti. (S3: /Ne, nikoli nisem bil stigmatiziran zaradi svoje etnične pripadnosti, sem pa slišal veliko zgodb o tem./ in S6: /Ne, jaz nikoli. Je pa bila moja sosedka./).

Graf 3: Stigmatizacija zaradi etnične pripadnosti

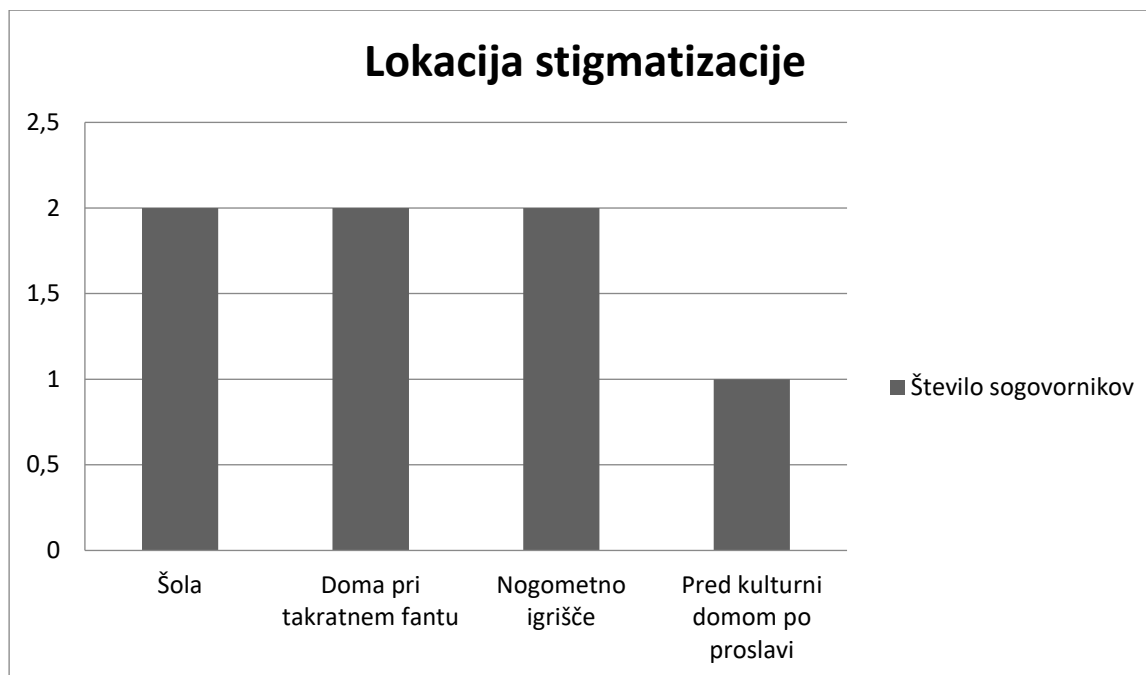
LOKACIJA STIGMATIZACIJE

Vsi sogovorniki so poročali o stigmatizaciji, ki so jo doživljali. Dva sta poročala o stigmatizaciji, ki sta jo doživela v šoli (S1: /Med športno vzgojo./ in S5: /V sklopu tedna otrok smo v šoli imeli skupaj organiziran športni dan in eno presenečenje./), en (S5) je obiskoval osnovno šolo, drugi pa srednjo (S1).

Dva sogovornika (S2: /Konec tedna sem bila domov k njemu povabljen na kosilo./ in S6: /Ko sta doma njegovim staršem povedala .../) sta bila stigmatizirana doma pri partnerju, s katerim sta takrat bila v razmerju. Nobena zveza žal ni uspela.

Od sedem sogovornikov sta dva povedala (S3: /Oče mi je velikokrat pripovedoval, da je bilo najhujše med nogometnimi tekmami, še posebej med sosedskim derbijem./ in S7: /Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura /.../ na igrišču začela druga tekma./), da sta bila žrtev stigmatizacije na nogometnem igrišču, kjer je prišlo tudi do pretepa.

Sogovornik sedem pa je povedal, da je bil stigmatiziran pred kulturnim domom, po proslavi (S7: /Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura /.../ na igrišču začela druga tekma./)

Graf 4: Lokacija stigmatizacije

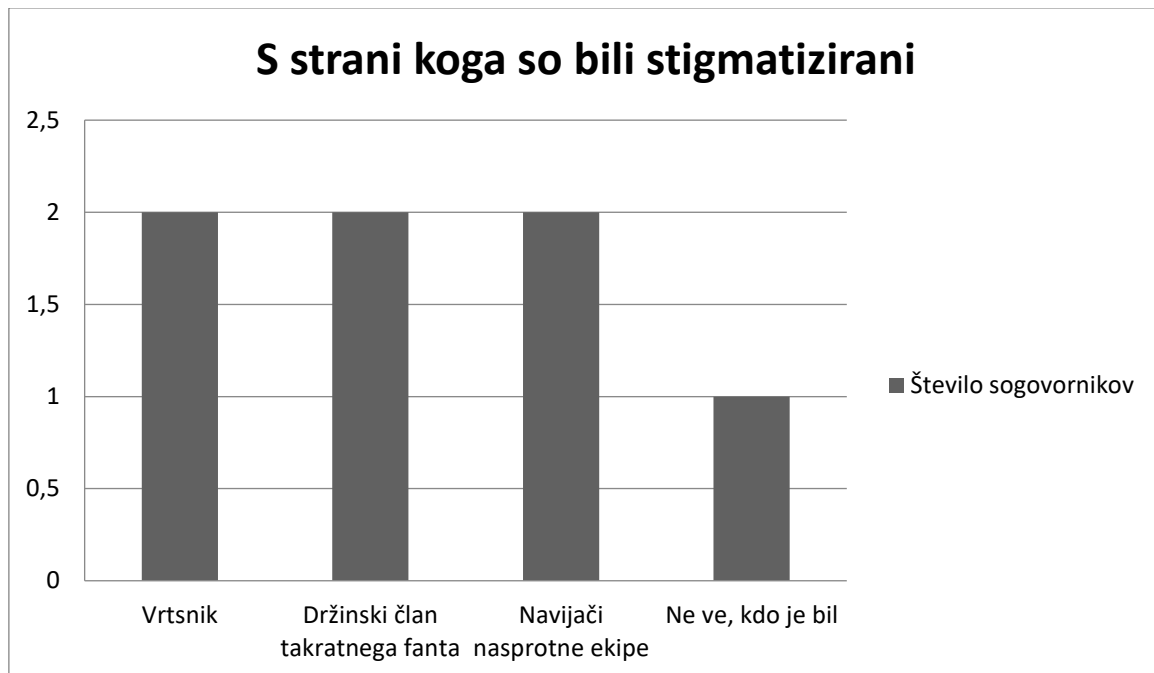
S STRANI KOGA SO BILI STIGMATIZIRANI

Sogovornik ena in sogovornik pet (S1, S5) sta povedala, da so ju stigmatizirali vrstniki. Sogovornik ena je bil stigmatiziran s strani sošolca (S1: ... /me je sošolec zbadal/ ...), sogovornik pet pa je bil stigmatiziran s strani učenca druge šole, ki pa ni bila dvojezična šola (S5: ... /so otroci iz druge osnovne šole kričali /... / Ena skupina otrok iz osnovne šole, ki ni bila dvojezična, je kričala/ ...).

Dva sogovornika sta bila stigmatizirana s strani družinskega člana takratnega partnerja. Sogovornik dva je pri družinskem kosilu pri fantu med celotnim kosilom poslušal fantovega dedka, ki, po besedah sodeč, ni maral Madžarov (S2: /Pri kosilu je bil tudi fantov dedek /.../ dedek ni prenehal./), sogovornik šest pa je bil stigmatiziran s strani fantovega očeta, ki se nikakor ni strinjal s poroko njegovega sina s sogovornikom (S6: .../je njegov oče poroko zaradi njene etnične pripadnosti prepovedal./).

Navijači nasprotne ekipe so stigmatizirali dva sogovornika, sogovornik tri (S3: /Njihovi navijači so pobesneli./) in sogovornik sedem, ki so se zaradi rivalstva med ekipama tudi stepli (S7: /Navijači Mure so proti nam začeli kričati/ ...).

En sogovornik (S4), ki je bil stigmatiziran med intervjujem pred kulturnim domom po proslavi, ni vedel, kdo mu je namenil žaljive besede (S4: /Za mano so se slišali kriki ljudi, ki so kričali razne žaljivke .../).

Graf 5: S strani koga so bili stigmatizirani

BESEDE, S KATERIMI SO BILI STIGMATIZIRANI

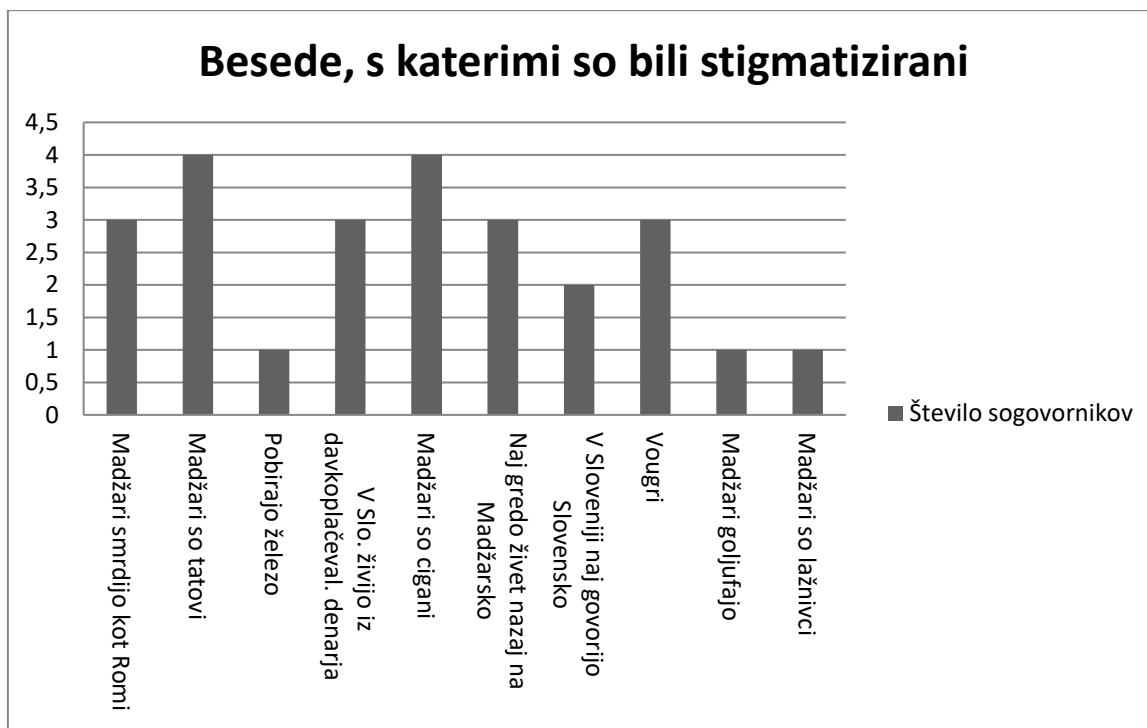
Šest sogovornikov (S2, S3, S4, S5, S6, S7) je navedlo več besednih zvez, s katerimi so jih žalili:

- S2: Madžari so tatovi, pobirajo železo, Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja, Madžari so cigani. (S2: /»Vougri« kradejo po celem Prekmurju, pobirajo samo železo in potem to madžarskim Madžarom prodajajo; lahko je Vam tam na Vogrskem, ko pa živite iz davkoplačevalskega denarja, »Vaugri« niso nič drugo, kot ene vrste cigani, to je le nekaj pripomb, ki jih je imel dedek. Kljub opozorilom in prošnjam staršev mojega fanta, dedek ni prenehal./)
- S3: Madžari smrdijo kot Romi, Madžari so tatovi, Madžari so cigani, slovenski Madžari naj gredo živet na Madžarsko, v Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko. (S3: /Bili so vse, samo ljudje ne. Smrdeči Vogri, madžarski cigani,

lopovi. Govorili so jim, da se naj na madžarsko preselijo in tam govorijo madžarsko, saj so sedaj v Sloveniji in morajo v Sloveniji slovensko govoriti./).

- S4: Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja, Madžari so cigani. Slovenski Madžari naj gredo živeti na Madžarsko, v Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko, Vougri. (S4: ... /pojdite na Madžarsko in tam pridigajte o vaših pravicah, v Sloveniji govorimo slovenski jezik, če želite v madžarščini govoriti, pojdite na Madžarsko, Madžarski cigani, pojdite nazaj na Madžarsko, »Vougri«, naš davkoplačevalski denar kradete in z njim uživate/ ...))
- S5: Madžari smrdijo kot Romi, Madžari so tatovi, Madžari goljufajo, Madžari so lažnivci. (S5: ... /ker sem jo prvič spotaknila, saj mi Vougri drugače ne vemo zmagati, kot z goljufanjem in ker sem tako zelo smrdela po cigansko, da je zaradi smradu mogla teči veliko za mano, da je lahko prišla do zraka. /.../ saj bodo šli na nas zaradi našega vonja in da nas nihče ne bo pogrešal, saj drugo ne vemo, kot krasti, goljufati, lagati./))
- S6: Madžari so tatovi, Vougri. (S6: ... /da se njihov sin sigurno ne bo poročil z Madžarko, oziroma kot nam v Prekmurju rečejo, z Vogringo /.../ kradla v njegovi hiši/))
- S7: Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja, Madžari so cigani, slovenski Madžari naj gredo živeti na Madžarsko, Vougri. (S7: ... /da naj gremo igrati na Madžarsko, da smo z davkoplačevalskim denarjem, katerega prejemajo dvojezične skupnosti, podkupili sodnike, da so Madžari cigani in samo z goljufijo lahko pridejo do poštenega rezultata, prokleti Vougri./))

Le en sogovornik (S1) je povedal, da so ga žalili z eno besedno zvezo, da smrdi kot Rom (S1: ... /smrdim in da »Madžari« smrdimo isto kot cigani, da imamo ta smrad že v koži, da si ga sploh ne moremo oprati./).

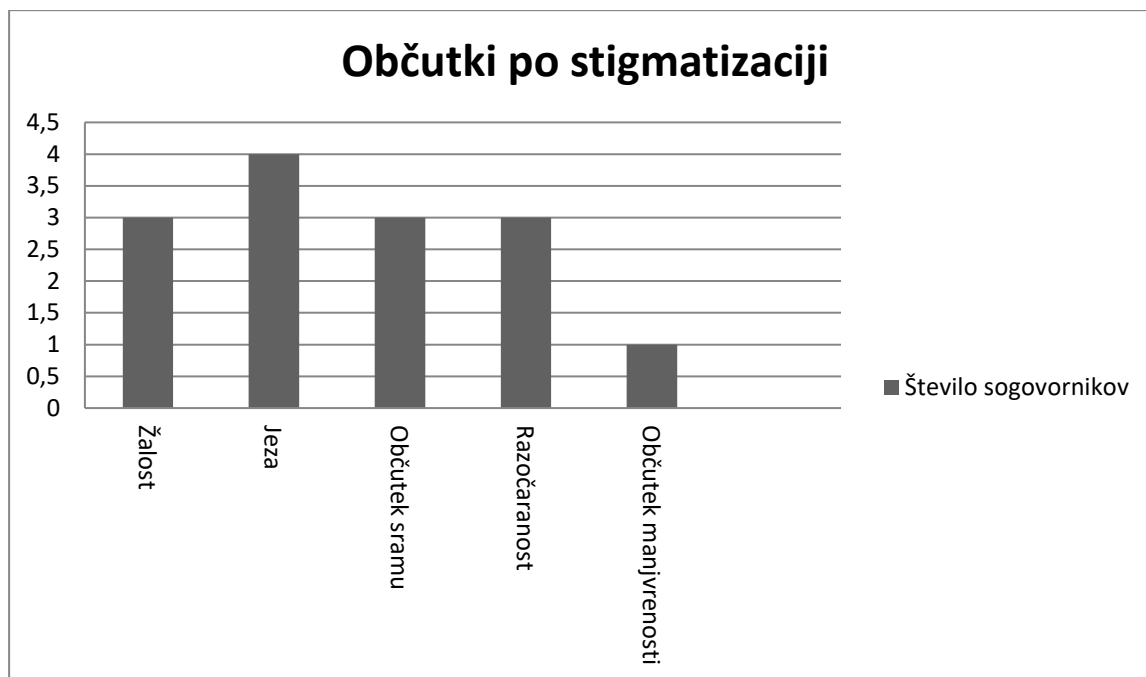

Graf 6: Besede, s katerimi so bili stigmatizirani

OBČUTKI PO STIGMATIZACIJI

Sogovorniki so se srečali z različnimi čustvi. Žalostni so bili sogovorniki ena, dva in pet. Sogovornik dva je povedal, da je bil še razočaran (S2: / Bila sem zelo žalostna in razočarana, saj sem mislila, da me imajo v njihovi družini vsi radi./). Sogovornika ena in pet sta hkrati bila tudi jezna, pri čemer se je sogovornik pet počutil še osramočeno (S1: /Bila sem žalostna in jezna./ in S5: /Bila sem jezna, žalostna, počutila sem se osramočeno./). Jezna sta bila tudi sogovornika tri in sedem (S7: /Bil sem jezen/ ...). Sogovornik tri je povedal, da je bil tudi razočaran (S3: /Bil je jezen, zelo jezen in razočaran./).

Sogovornik šest se je počutil osramočeno, ker je bil izpostavljen, počutil se je tudi manjvrednega od ostalih in bil je razočaran (S6: /Pravi, da se je počutila osramočeno, manjvredno in bila je zelo razočarana/ ...). Sogovornik štiri pa je povedal, da ga je bilo sram (S4: /Bilo me je pa sram, to pa moram priznati, ker sem pred mojo družino, prijatelji, moral poslušati take besede zaradi moje etnične pripadnosti./).

Graf 7: Občutki po stigmatizaciji

REAKCIJA NA STIGMATIZACIJO

Sogovornik ena je povedal, da je sklonil glavo in bil tiho (S1: /Ampak nisem nič odgovorila. Sklonila sem glavo in bila tiho./)

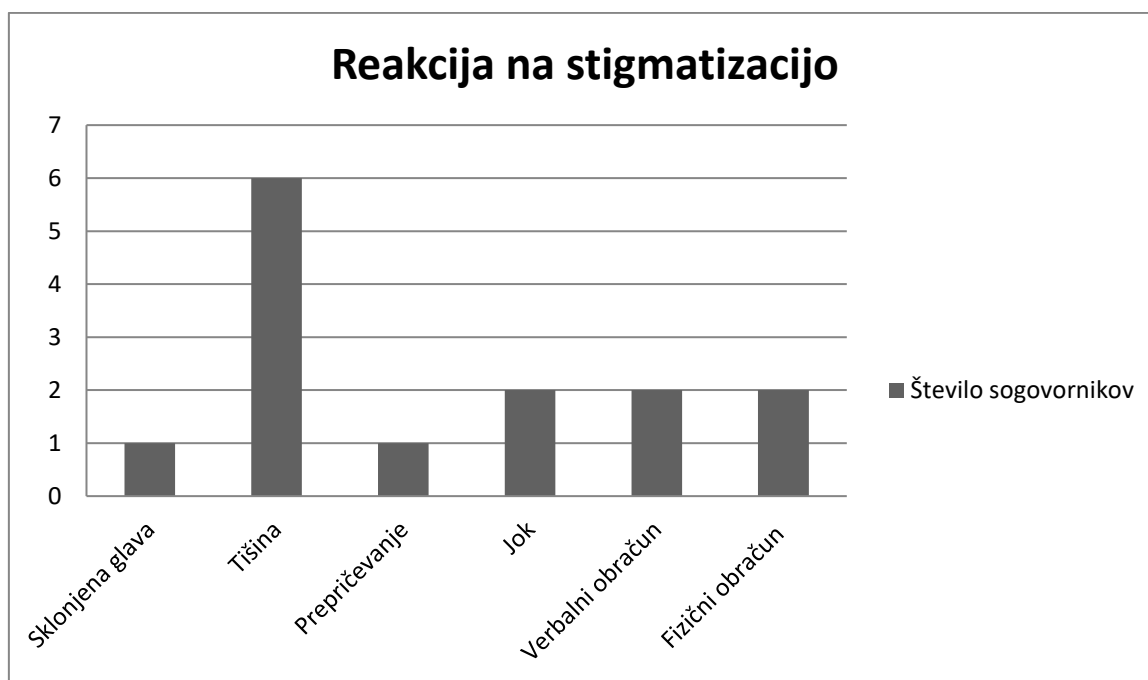
Od sedmih sogovornikov je pet sogovornikov (S1, S2, S3, S4, S6, S7) povedalo, da so bili tiho. Sogovornik štiri je bil le tiho, ker so ga učili, da pametnejši popusti (S4: /Misli sem zadržal za sebe in bil tiho, saj glede na moj takratni položaj ne bi bilo pametno na nasilje odgovarjati z nasiljem in psovkami. Oče mi je vedno rekel, pametnejši popusti, no v mojem primeru je pametnejši tiho./)

Sogovornik dva je sicer poskušal s prepričevanjem, da ni potrebno vse pripadnike metat v en koš, ampak prepričevanje ni pomagalo (S2: /Nekaj časa sem ga poskušala prepričevati, da nas ne more vse metat v isti koš, potem pa sem videla, da ne bom nič dosegla, zato sem bila do konca kosila tiho./).

Sogovornika pet in sedem sta povedala, da je prišlo do medsebojnega žaljenja, verbalnega obračuna, pri čemer je pri sogovorniku sedem verbalni obračun na koncu prerasel v fizični obračun (S5: /V tej jezi s prijatelji sploh nismo razmišljali in jih začeli s psovkami žaliti nazaj, dokler učitelji niso končali našega besednega boja./ in (S7: /Vse njihove besede sem si vzel preveč k srcu, ampak sem vse do pretepa bil tiho in se nisem želel vpletati v vso to

žaljenje in kričanje. Potem so naši navijači tudi začeli žaliti in pljuvati po nasprotnikih. Vzdušje na tekmi je s vsako minuto tekme postajalo bolj napeto, zato ni čudno, da smo se na koncu vsi stepli. Še dobro, da so bili tam varnostniki, ki so nas spravljali narazen./). Do fizičnega obračuna je prišlo tudi pri sogovorniku tri (S3: /Oče je bil tiho, saj ni tip, ki bi se prerekal. Ko pa se je začelo fizično nasilje, je tudi on bil med tistimi, ki so s pestmi poskušali obračunati./).

Oba fizična obračuna sta se zgodila na nogometnem igrišču, med navijači ekip. Sogovornika dva in šest sta potočila solze oziroma jokala (S6: /Zelo je jokala. Vedela je, da sama njegovih staršev ne bo mogla prepričati, zato je bila tiho./). Oba sogovornika, ki sta jokala, sta ženskega spola.

Graf 8: Reakcija na stigmatizacijo

ETNIČNA PRIPADNOST PRIJATELJA

Vsi imajo enega najboljšega prijatelja, razen sogovornika sedem. Sogovorniki ena, tri, štiri in šest so povedali, da je njihov najboljši prijatelj pripadnik madžarske etnične skupnosti (S1: /Da, imam le eno prijateljico, ki ji zaupam vse, in tudi ona je pripadnik madžarske etnične manjšine./, S3: /Tudi moj prijatelj živi na dvojezičnem območju in je pripadnik madžarske etnične skupnosti./, S4: ... /ki je tudi pripadnica madžarske etnične manjšine./

in S6: /Moja sosed, s katero deliva vsako malenkost iz najinega življenja, je pripadnica madžarske etnične skupnosti./). Sogovornik dva ima za prijatelja pripadnika hrvaške etnične skupnosti (S2: /Je pripadnica hrvaške etnične skupnosti./), sogovornik pet pa ima prijatelja slovenske etnične skupnosti (S5: /Ne, moja prijateljica, ki ji zares zaupam, je slovenske narodnosti./). Sogovornik sedem ima dva najboljša prijatelja. En je pripadnik madžarske etnične skupnosti, drugi pa je pripadnik slovenske etnične skupnosti (S7: /En prijatelj je pripadnik slovenske, drugi pa madžarske etnične skupnosti./).

Graf 9: Etnična pripadnost prijatelja

POMEMBNE LASTNOSTI LJUDI

Vsem sogovornikom sta bili pomembni vsaj dve lastnosti, ko spoznavajo nove ljudi. Prvemu sogovorniku sta bili pomembna spoštljivost in iskrenost (S1: /Zato od ljudi, katere spoznavam, pričakujem, da so do mene spoštljivi in iskreni./), tako tudi petemu sogovorniku, kateremu sta še pomembni tudi prijaznost, dobrosrčnost (S5: ... /da so spoštljivi. Da so prijazni do vseh in da ne želijo drugim slabo, ampak le dobro. In zares ne maram, če mi kdo laže, zato mi je tudi iskrenost zelo pomembna./).

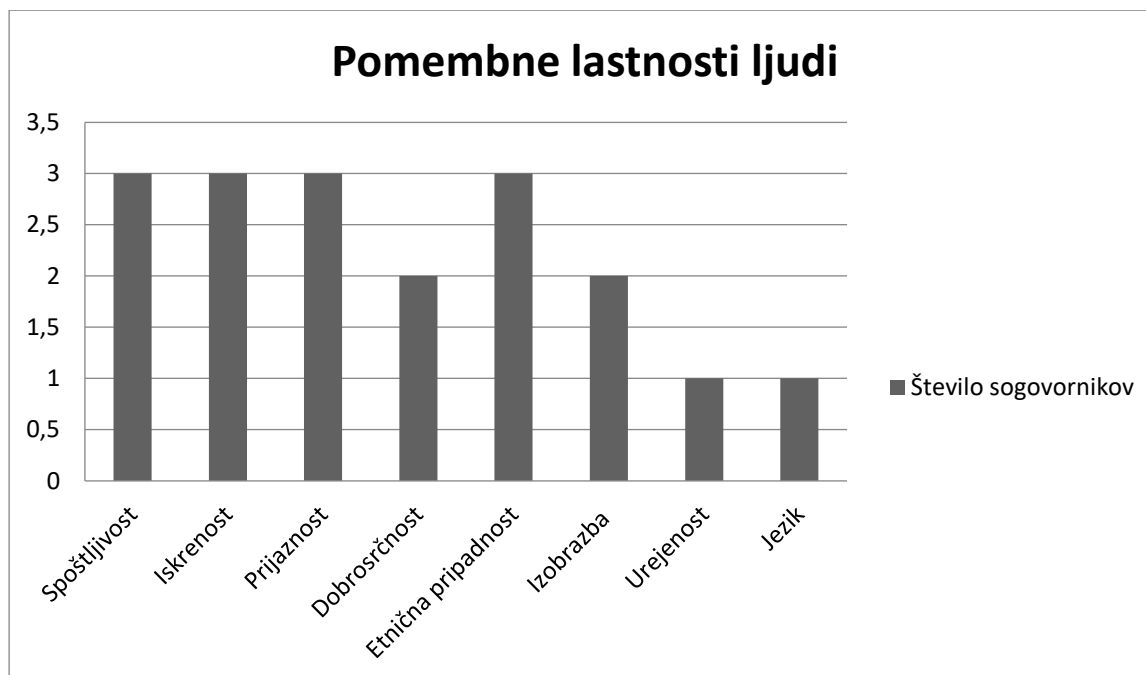
Drugemu sogovorniku sta pomembni prijaznost in dobrosrčnost (S2: /Želim si, da bi vsi bili prijazni, dobrasrčni. Pomembno mi, je da spoštujejo drugačnost, spoštujejo starejše, mlade, izobražene, neizobražene. Pomembno mi je, da za vsakogar najdejo prijazno besedo./).

Prijaznost je bila pomembna tudi sogovorniku šest. Hkrati mu je bila pomembna tudi etnična pripadnost ter jezik, ki ga človek govori (S6: /Pomembno mi je, da so Madžari, no ne Madžari, ampak da pripadajo madžarski etnični skupnosti. Pomemben mi je tudi njihov jezik, katerega govorijo. Pa naj so prijazni, ne pa da tak grdo gledajo eni./).

Tudi tretjemu sogovorniku je bila etnična pripadnost ljudi pomembna, poleg izobrazbe, ki jo ima človek, ter njegove urejenosti (S3: ... /ne bi želel v krogu mojih prijateljev kakšnih muslimanov ali Arabcev, glede na vsa dogajanja, katerim smo bili priča, ko so begunci emigrirali. Pomembno mi je, da imajo neko višjo šolo končano, ne le kakšno srednjo poklicno, in da so umiti, dobro oblečeni, da nekaj dajo na svoj imidž./).

Sogovorniku štiri sta pomembni iskrenost ter etnična pripadnost (S4: ... /da mi ne lažejo v obraz. In iskreno, ne želim se družiti s kakimi Romuni, muslimani. Ne vem zakaj, ampak tako je. Najbolj sem srečen, če so pripadniki madžarske narodne skupnosti./).

Sogovornik sedem pa je povedal, da je pomembno, da spoštuje ostale ter njegova izobrazba (S7: /Šola in spoštljivo ravnanje z drugimi in drugačnimi. Bodimo iskreni, nekdo, ki ima končano osnovno šolo, ni na enaki valovni dolžini kot nekdo, ki ima univerzitetno izobrazbo./).

Graf 10: Pomembne lastnosti ljudi

NESPREJEMANJE ZARADI ETNIČNE PRIPADNOSTI

Od skupno sedem sogovornikov jih je 5 (S1, S2, S4, S5, S7) povedalo, da so že imeli občutek, da se nekdo z njimi ni želel družiti zaradi njihove etnične pripadnosti.:

S1: /Da, čeprav si nikoli nisem predstavljala, da se mi bo to zgodilo oziroma da bom to doživela, sem imela eno takšno izkušnjo./

S2: ... /sem imela občutek, da me nikoli ne bo sprejel v družino, samo zaradi moje etnične pripadnosti./

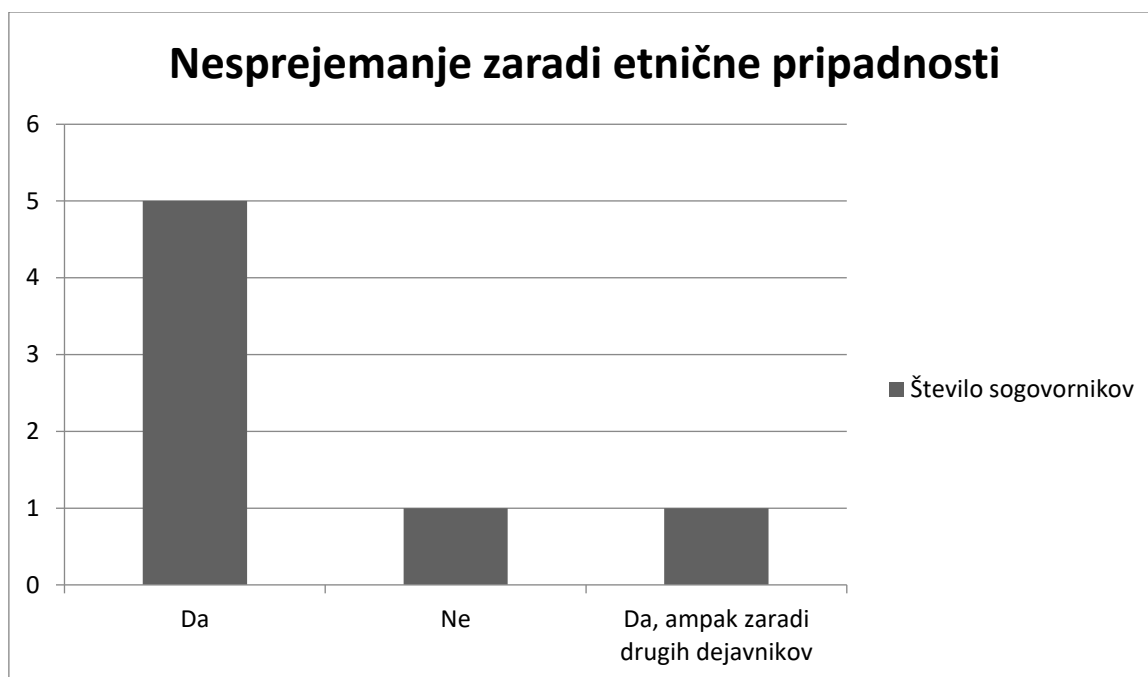
S4: /Seveda. Veliko ljudi se z mano ni želelo družiti zaradi moje etnične pripadnosti./

S5: /Da. Na dogodkih, ko smo se v osnovni šoli srečevali z otroki iz šol, ki niso bili dvojezični, sem vedno imela občutek, da se z mano oziroma z nami ne želijo družiti zaradi etnične pripadnosti./

S7: /Da./

Sogovornik šest je povedal, da nikoli ni imel občutka, da se nekdo zaradi njegove etnične pripadnosti ne bi želel družiti z njim (S6: /Nikoli nisem imela občutka, da se kdo ne bi želel z mano družiti./).

Sogovornik tri pa je povedal, da je v preteklosti že imel občutek, da se nekdo ne želi z njim družiti, ampak je menil, da zaradi drugih dejavnikov, ne pa etnične pripadnosti (S3: /Vem, da se nekaj ljudi ni želelo z mano družiti, ampak mislim, da to ni bilo zaradi moje etnične pripadnosti./).

Graf 11: Nesprejemanje zaradi etnične pripadnosti

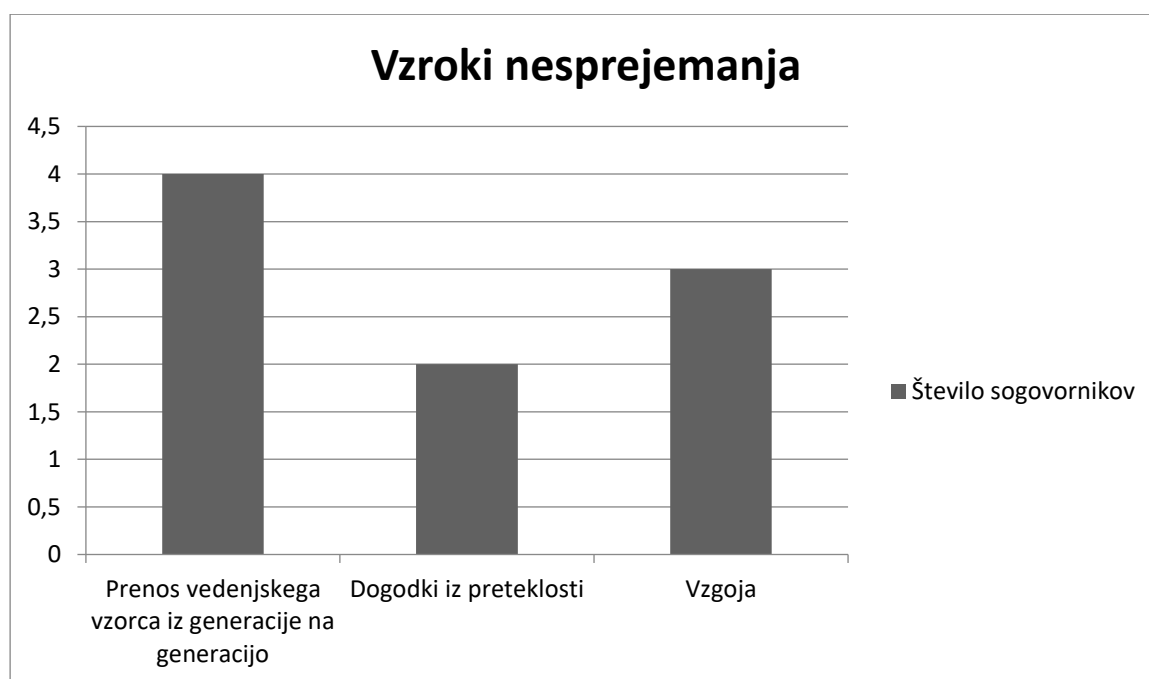
VZROKI NESPREGAMNJA

Sogovorniki so imeli več različnih odgovorov oziroma mnenj, edino sogovornik ena je bil mnenja, da je vzrok le v prenosu vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo (S1: /Verjetno je že v času svojega odraščanja poslušal raznorazne zgodbe o etničnih manjšinah, bil kdaj prisoten, ko je nekdo blatil, žalil pripadnike. In vse to je močno zakoreninjeno v njem in njegovem mišljenju./).

Sogovornik dva meni, da je njihovo obnašanje lahko povezano s preteklostjo, lahko pa so bili deležni take vzgoje (S2: ... /slabe izkušnje s pripadniki skupnosti /.../ razmišlja zaradi dogajanj v preteklosti/ ...).

Sogovornik štiri in sedem sta bila podobnega mnenja, da je šlo tako za vzgojo doma kot tudi za prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo, kar pomeni, da so to videli že pri svojih vrstnikih, prijateljih, znancih (S4: /Mogoče so bili tako vzgojeni. Zavedati se moramo, da otroci od starejših generacij, od ljudi, ki so jim blizu, od ljudi, kateri so jim idoli, od starejših vrstnikov v šoli, prevzamejo veliko besed, kretenj. Otroci so veliko bolj pametni, kot to nekateri mislijo, in veliko vedenjskih lastnosti prevzamejo od ostalih (družine, prijateljev, znancev, sovrstnikov)./ in S7: /Verjetno so bili taki že njihovi starši, njihovi pradedi in prababice. Otrok gre nekajkrat z očetom na nogometno tekmo, kjer oče blati pripadnike etnične manjšine, nasprotno ekipo, in bo to vedenje od njega prevzel. Ko je otrok starejši, gre na tekmo s prijatelji. Ta vidi, kako se njegovi prijatelji obnašajo in potem enako počne delati on./).

Sogovornik pet je povedal, da so krivi dogodki iz preteklosti in prenos vedenjskega vzorca (S5: /Mislim, da je to en vzorec, ki prehaja z ene generacije na drugo. Videli so, da so njihovi vrstniki, starejše generacije tako delale in tudi oni tako delajo. Lahko je vzrok tudi zamera iz preteklosti in sedaj vse ljudi mečejo v isti koš. To je enako kot pri Romih. Mogoče je kdaj en Rom kradel, sedaj imajo vse Rome za tatove./).

Graf 12: Vzroki nesprejemanja

5. RAZPRAVA

V razpravi bom interpretirala rezultate v kontekstu odgovarjanja na raziskovalna vprašanja. Raziskovalna vprašanja, na katere sem skušala odgovoriti, so:

- Ali so/so bili kdaj pripadniki madžarske narodne skupnosti stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

S pojmom etnija družbene vede opisujejo procese kategoriziranja in organiziranja družbenih odnosov na podlagi kulturnih razlik. Etnija ali etnična skupina obstaja, ko »drugi obravnavajo segment širše družbe kot drugačen v neki kombinaciji naslednjih značilnosti: jezika, religija, rase in domovine prednikov s svojo kulturo; tudi člani se vidijo na ta način in sodelujejo v skupnih aktivnostih, zgrajenih okoli njihovega (resničnega ali mitičnega) skupnega porekla ali kulture« (Haralambos in Holborn, 2005: 682).

Vsi moji sogovorniki oziroma intervjuvanci so pripadniki madžarske etnične skupnosti in živijo na dvojezičnem območju.

Raziskava je pokazala, da je bilo od sedmih intervjuvancev pet stigmatiziranih zaradi njihove etnične pripadnosti. Dva sogovornika sta povedala, da nikoli nista bila stigmatizirana. Sta pa oba poznala nekoga, ki je to bil.

Moji sogovorniki so bili stigmatizirani v šoli (dva sogovornika), doma pri takratnem partnerju (dva sogovornika), na nogometnem igrišču (dva sogovornika) in pred kulturnim domom po proslavi (en sogovornik). Stigmatizirani pa so bili s strani vrstnikov (dva sogovornika), družinskega člana takratnega partnerja (dva sogovornika), navijačev nasprotne ekipe (dva sogovornika). En sogovornik ni vedel, s strani koga je bil stigmatiziran. Do fizičnega obračuna med tistim, ki je stigmatiziral in ki je bil stigmatiziran, je prišlo pri dveh sogovornikih na nogometnem igrišču, med navijači. Pri dveh sogovornikih je prišlo do verbalnega obračuna. Na stigmatizacijo so se z jokom odzvale le ženske.

Moji sogovorniki so bili stigmatizirani s sledečimi besednimi zvezami: Madžari smrdijo kot Romi, Madžari so tatovi, pobirajo železo, Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja, Madžari so cigani, Vougri, slovenski Madžari naj gredo živet nazaj na Madžarsko, V Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko, Madžari goljufajo in Madžari so lažnivci.

Ule (2000: 186) navaja, da »nestigmatizirane osebe določajo, kaj je t. i. normalna človeškost, saj naj bi bila lastna le njim, stigmatizirancem pa le-ta ni priznana v celoti. Zaradi stigme so potisnjeni v položaj t. i. nedoraslega subjekta. Dominantna kultura se do njih obnaša kot do nedoraslih otrok, ki so objekti (pre)vzgoje in nadzora. Prav to je dokaz, da je stigma res družbeni produkt in da jo posamezniku vselej pripiše družba«.

- Ali je etnična pripadnost pomemben dejavnik pri oblikovanju socialnega omrežja?

Del intervjuja se je osredotočil na socialna omrežja. Pri tem je bil pomemben podatek, kakšne narodnosti so ljudje, s katerimi se družijo, in katere lastnosti so jim pomembne na ljudeh, ko jih spoznavajo, saj menim, da je v naravi človeka, da se družijo s sebi podobnimi. Vehovar (2007: 195) definira socialno omrežje kot množico akterjev (npr. posameznikov, skupine ljudi, organizacije ali druge družbene entitete), ki jih družbeni odnosi povezujejo skupaj (npr. sorodstvene vezi, prijateljstvo, izmenjava informacij in izmenjava socialne opore).

Štirje sogovorniki imajo enega najboljšega prijatelja, ki so pripadniki madžarske etnične skupnosti, en sogovornik je povedal, da je njegov najboljši prijatelj pripadnik hrvaške etnične skupnosti. Dva najboljša prijatelja ima en sogovornik, en je pripadnik slovenske etnične skupnosti, drugi je pripadnik madžarske etnične skupnosti. En sogovornik pa je povedal, da ima enega najboljšega prijatelja, ki je pripadnik slovenske narodne skupnosti.

Trije sogovorniki so trdili, da jim je pri izbiri prijateljev pomembna njihova etnična pripadnost. Poleg etnične pripadnosti je bila mojim sogovornikom še pomembna spoštljivost, iskrenost, prijaznost, dobrosrčnost, izobrazba, urejenost ter jezik, ki ga govorijo. Urejenost prijatelja je pomembna le enemu sogovorniku.

Ule (2000: 155–156) meni, da človekovo doživljanje sebe in svojega delovanja ni le stvar jaza, temveč veliko globlji odnos, ki vključuje percepcijo odnosov med posameznikom in družbeno realnostjo. Drugi ljudje so za posameznika nekakšno zrcalo, v katerem opazi samega sebe.

- Ali pripadniki narodnih manjšin mislijo, da se nekateri nočejo z njimi spoprijateljiti zaradi njihove etnične pripadnosti?

Do t. i. stigmatizirajočih situacij pride, kadar ljudje v odnosih do neke osebe tej ne izkazujejo tistega spoštovanja in priznanja, ki bi ji sicer pripadalo glede na njen splošni družbeni

položaj, oziroma bi ji pripadalo, če ne bi imela določenih »kritičnih« lastnosti (Goffman v Ule, 2000: 183).

Pet sogovornikov je povedalo, da so že imeli občutek, da se zaradi njihove etnične pripadnosti nekdo ni želel z njimi družiti, en sogovornik pa nikoli ni imel tega občutka. Od skupnih sedem je en sogovornik povedal, da je že imel občutek, da se nekdo ni želel z njim družiti, ampak meni, da je to bilo zaradi drugih dejavnikov, ne pa zaradi njegove etnične pripadnosti. Vzroke so videli v dogodkih iz preteklosti, vzgoji in prenosu vedenjskega vzora in generacije na generacijo, kjer so mislili na dejstvo, da na primer vrstniki vidijo, kako starejše generacije stigmatizirajo nekoga in to vedenje posnemajo.

Ule (1998: 8) govori o novih predsodkih, ki so zamenjali tradicionalne. Meni, da se kažejo predvsem skozi izogibanje stikov z njimi. Na tradicionalnem izražanju predsodkov je prevladovalo sovraštvo, odkrito nasilje do drugih, danes pa prevladuje bolj prikrito v obliki ignoriranja, distanciranja, cinizma.

- Ali je pripadnikom etnične manjšine pomembna kultura in zgodovina njihovih prednikov, Madžarov, in predaja jezika?

Capotorti je v Roter (2007: 12) zapisal, da se lahko termin »manjšina« nanaša na: skupino, ki je številčno manjša od preostanka prebivalstva neke države, v ne-dominantnem položaju, katere pripadniki – ki so državljani te države – posedujejo etnične, verske ali jezikovne značilnosti, po katerih se razlikujejo od drugih prebivalcev, in izkazujejo, čeprav samo implicitno, občutek solidarnosti, usmerjen k ohranjanju svoje kulture, tradicij, vere ali jezika. Predaja jezika je bila pomembna vsem mojim sogovornikom. Trem sogovornikom je bila v bistvu pomembna le predaja jezika.

Etnična oz. narodna skupnost se opredeljuje na podlagi več kriterijev, kot so skupni izvor, jezik, kultura, religija itn. Večina etnij pa se definira z jezikom, kar dokazuje dejstvo, da sta ime za jezik in etnijo ponavadi enaka. Jezik je ena izmed najbolj vidnih sestavin etničnega, zato se spreminjanje vzorcev jezikovne rabe običajno povezuje s stopnjo istovetenja rojenih govorcev določenega jezika z odnosno etnično/jezikovno skupnostjo (Gomez Mikolič, 2000: 180).

Štirim sogovornikom je bilo pomembno tudi poznavanje zgodovine Madžarov, poznavanje zgodovine njihovih prednikov. Ugotovila sem, da zgodovina Madžarov ni pomembna mladim sogovornikom, ampak je pomembnejša starejšim sogovornikom. Kultura je pomembna 3 sogovornikom. Dva sogovornika pojeta v etno-pevskem zboru, en pa je bil

dolga leta član gledališke skupine, kjer so se učili predstave v madžarskem jeziku. Enemu sogovorniku pa je so bili pomembni tudi madžarski običaji, katere poskuša ohranjati.

»Kulturo lahko razumemo kot skupek lastnosti, po katerih se etnične skupnosti razlikujejo med seboj. Po Tomalinu in Stempleskem je zanimiva razčlenitev kulture na vedenjske vzorce (običaji, navade, oblačila, hrana, prosti čas), ideje (prepričanja/stališča, vrednote, institucije) ter proizvode (književnost, folklor, umetnost, glasba, umetni izdelki), ki jih razvrščata najvišje« (Gomezal Mikolič, 2000: 174).

6. Sklepi

V diplomski nalogi sem prišla do naslednjih sklepov:

- Stigmatizira se lahko katero koli človekovo lastnost.
- Dominantne skupine določajo stigmatizirane lastnosti.
- Vsi sogovorniki se doma z družinskimi člani pogovarjajo v madžarskem jeziku.
- Večina mojih sogovornikov je bila stigmatizirana zaradi njihove etnične pripadnosti.
- Tisti, ki niso bili stigmatizirani zaradi njihove etnične pripadnosti, so poznali nekoga, ki je to bil.
- Poznavanje prednikov zgodovine in kulture je pomembna starejšim sogovornikom.
- Vsem sogovornikom je pomembna predaja jezika na potomce.
- Na stigmatizacijo so se z jokom odzvale le ženske.
- Do fizičnega obračuna je prišlo med navijači na nogometnem igrišču.
- Prijatelji od večine sogovornikov so pripadniki madžarske etnične skupnosti.
- Iz intervjujev lahko sklepam, da imajo/imamo Slovenci težave s sprejemanjem drugačnosti.
- Kadar so sogovornike napadli, stigmatizirali, so se odzvali s tišino, prepričevanjem. Pri nekaterih je prišlo do obojestranske žalitve. Na stigmatizacijo so se z jokom odzvale le ženske. Do fizičnega obračuna je prišlo med navijači na nogometnem igrišču.
- Moji sogovorniki so bili po stigmatizaciji jezni in razočarani. Počutili so se manjvredno in osramočeno.
- Da bi etnične skupnosti vsi sprejeli, bi verjetno moral vsak »drugačnež« opustiti svoj način življenja ter sprejeti »slovenski« način življenja.
- Večina mojih sogovornikov je v življenju že imela občutek, da zaradi njihove etnične pripadnosti niso bili dobrodošli oz. sprejeti v družbi.
- Glavni vzroki nestrpnosti Slovencev do etničnih skupnosti so vzgoja, dogodki iz preteklosti in prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo.

7. Predlogi

Moji predlogi izhajajo iz poznavanja problematike v praksi, predelane literature in raziskave:

- Menim, da ima stroka socialnega dela največ znanja na področju dela sprejemanja »drugačnih«, saj nas skozi celotni študij uči o pomembnosti sprejemanja drugih. Vodi nas do novih spoznanj, do novega znanja, uči nas rasti, iti preko samega sebe. In vse naštetu pripomore k sprejemanju »drugačnih«, k spoznanju, da nas razlike bogatijo, uči nas načela etnično občutljivega socialnega dela (Urh). Zato je še toliko bolj pomembno, da je stroka socialnega dela aktivno vključena v izobraževanje staršev, otrok, učiteljev, vzgojiteljev, skratka v izobraževanje vseh, da ne smemo delovati na stereotipnih predstavah, ki jih imamo o določeni skupini, da moramo vsakogar sprejeti takšnega, kot je.
- Najpomembnejša stvar pri preprečevanju stigmatizacije etničnih manjšin je ozaveščanje ljudi o etničnih manjšinah, drugačnosti in sprejemanju le teh.. Z ozaveščanjem na način, ki ga bodo ljudje jasno razumeli, bi lahko preprečili poslabšanje kvalitete življenja marsikomu. Ampak bi bilo potrebno s tem začeti že v vrtcih in šolah, saj se nekateri otroci že tam spopadajo s predsodki in stigmatizacijo. Da bi vsa človeška bitja sprejemala drugačnost, etnične manjšine, bi se bilo potrebno veliko pogovarjati o etničnih skupinah, narodih, drugačnosti in sprejemanju le-teh.
- Šola lahko uvede norme in pravila, ki podpirajo drugačnost. Šola lahko postane ustanova z zdravim odnosom do drugačnosti, do etničnih skupnosti, do tistih, ki ne govorijo enakega jezika, kot ga govorijo oni. Seveda šola ne more rešiti vseh problemov, z različnimi delavnicami na temo etničnih manjšin in drugačnosti, z igro povezati otroke različnih etničnih manjšin pa lahko naredili veliko na področju izboljšanj odnosov, za razumevanje in sprejemanje drugačnosti.
- Pomembno vlogo pri sprejemanju drugačnosti in etničnih manjšin imajo tudi starši. Zato je potrebno v delavnice vključiti tudi starše, ne samo otroke. Svetovalna služba v šoli oziroma mogoče že v vrtcu, mora sodelovati tako s starši in učenci kot tudi z učitelji. Vrtci, šole, društva, občine, ustanove bi lahko naredile delavnice na temo etničnih skupnosti, drugačnosti in strpnosti, z antidiskriminatorno vsebino. Otroke je potrebno vzpodbuditi pri razumevanju različnosti in jim razložiti, kako nas te različnosti bogatijo.

- Fakulteta za socialno delo lahko na fakulteti organizira forum, predavanja, kjer bi socialnim delavcem, ki so zaposleni v šolah, centrih za socialno delo, različnih organizacijah, vsake toliko časa osvežila znanja na področju etničnih manjšin in sprejemanju le-teh, sodelovati mora pri izobraževanju učiteljev, vzgojiteljev, strokovnih delavcev na področju sprejemanja in vključevanja etničnih skupnosti oziroma pripadnikov različnih narodov v vsakdan Slovencev. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti bi lahko v sodelovanju z Uradom za narodnosti ter Fakulteto za socialno delo organiziralo več predavanj in izobraževanj, kjer bi skupinsko lahko izdelali nek načrt vključevanja etničnih skupnosti, ki bi ga potem skupaj po celotni Sloveniji izvajali tako Centri za socialno delo, vrtci, šole, lokalne skupnosti.
- Veliko literature sem zasledila o stigmatizaciji Romov, o stigmatizaciji pripadnikov nekdanje Jugoslavije, skoraj nič pa nisem našla, kjer bi bila omenjena stigmatizacija ali diskriminacija madžarske etnične skupnosti. Priporočam, da bi socialni delavci, ki delajo na področju etničnih manjšin, na področju sprejemanja drugačnosti, predavatelji na različnih fakultetah, ki predavajo o etničnih manjšinah, sprejemanju le-teh in izdajajo tudi različne literature, v svojih člankih, knjigah, omenili tudi madžarsko etnično manjšino.
- Organizirati več skupnih prireditev, pohodov, kolesarjenj, delavnic, kjer bi sodelovalo več etničnih oziroma narodnih manjšin.

8. UPORABLJENA LITERATURA

- Brečko, D. (1998). Kako se odrasli spreminjamo?, Radovljica: Didakta.
- Bufon, M. (2004) Med teritorialnostjo in globalnostjo. Sodobni problemi območij družbenega in kulturnega stika. Koper, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Dremelj, P. (2003). Sorodstvene vezi kot vir socialne opore posameznikov. Družboslovne razprave 19 (43): 149–170.
- Goffman, E. (2008). Stigma, Zapiski o upravljanju poškodovane identitete. Maribor: Aristej.
- Gomzel-Mikolič, V. (2000), Povezanost narodne in jezikovne zavesti. Dosegljivo na: [http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=SEARCH&base=50001&select=\(ID=13048162\)](http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=SEARCH&base=50001&select=(ID=13048162)) .
- Haralambos, M., Holborn, M. (1999), Sociologija: teme in pogledi. DZS, Ljubljana.
- Hlebec, V., Kogovšek, T. (2003). Konceptualizacija socialne opore. Družboslovne razprave 19 (43): 103–126.
- Hlebec, V., Kogovšek, T. (2006). Merjenje socialnih omrežij. Ljubljana: Študentska založba.
- Horvat, L., Magajna, L. (1987). Razvojna psihologija. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Hribar, T. (1987). Slovenska državnost. Nova revija 57: 3–29.
- Iglič, H. (1988). Analiza socialnih mrež: prikaz osnovnih značilnosti socialnih mrež Jugoslovanov: raziskovalno poročilo za leto 1988. Ljubljana: Inštitut za sociologijo pri Univerzi.
- Iglič, H. (1989). Socialne mikrostrukture: sorodstvena in tradicionalna orientacija v iskanju socialne opore. Ljubljana: RSS.
- Jezernik, B. (2006). Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Južnič, S. (1993), Identiteta. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kobal, D. (2000). Temeljni vidiki samopodobe. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Kogovšek, T. (2001). Ocenjevanje zanesljivosti in veljavnosti merjenja značilnosti egocentričnih socialnih omrežij: doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Kogovšek, T., Ferligoj, A. (2003). Merjenje egocentričnih omrežij socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 127–148.
- Komac, M. (2003). Varstvo »novih« narodnih skupnosti v Sloveniji. *Razprave in gradivo*. 2003, 43. Ljubljana, 6–33.
- Komac, M. (2007). Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Kovács, A. (2006). Številčni razvoj prekmurskih Madžarov v 20. stoletju. *Razprave in gradivo* 48-49 (6-37), Inštitut za narodnostna vprašanja: Ljubljana.
- Krek, J. (2000). Vzgoja k strpnosti. *Sodobna pedagogika*, 51, 1, str.: 82–103.
- Leskošek, V., ur. (2005). *Mi in oni. Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Lippmann, W. (1999). *Javno mnenje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Mesec, B. (2009) *Metodologija raziskovanja v socialnem delu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Novak, M. (2003). Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije: uvodni razmislek. *Družboslovne razprave* 19 (43): 99–101.
- Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T., Barle Lakota, A. (2009). Uvod v sociologijo: Etnična slojevitost: 95–96. DZS.
- Požarnik, H. (1996). "Psihologija nestrpnosti". *Strpnost iz ljubezni; Skupnost katoliške mladine*; Ljubljana, str. 109–120.
- Reardon, B. (1997). *Tolerance: The Threshold of Peace*. Unesco Pub
- Rizman, R. (1991). Teoretske strategije v študijah etnonacionalizma. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 15–37. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
- Rogelj, T., Ule, M., Hlebec, V. (2004). Socialna opora med dijaki glede na njihov individualni položaj v strukturi popolnega omrežja v razredu. *Družboslovne razprave* 20 (45): 13–32.
- Roter, P. (2004). Opredeljevanje manjšin. V *Percepcije slovenske integracijske politike*, ur. Miran Komac in Mojca Medvešek, 169–197. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Ule, M. (1997). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- Ule, M. (1999). Predsodki in diskriminacije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče. Zbirka Alfa.
- Ule, M. (2000). Sodobne identitete v vrtincu diskurzov. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (2004). Socialna psihologija. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Umek, L. in Zupančič, M. (2009). Razvojna psihologija. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Rokus.
- Urh, Š. (2012). Država želi, da ostanemo cigani!: teoretske refleksije in prakse izključevanja/vključevanja Romov v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Vehovar, V. (2007). Mobilne refleksije. (Zdešar, P., Kogovšek, T.) 193–220. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Velikonja, M. (2002). »Dom in svet«. Kultura in študije naroda. V: Debeljak, A. (ured.). (2002), Cooltura – uvod v kulturne študije. Ljubljana: Študentska založba. 283–297.
- Zemljič, B., Hlebec, V. (2001). Zanesljivost mer središčnosti in pomembnosti v socialnih omrežjih. Družboslovne razprave 27 (37–38): 191–212.
- Zola, E. (1979). Nana: Minevra 1989.

INTERNETNI VIRI

- Internet 1: Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost. Dostopno na: www.muravidek.si (ogledano 11. 10. 2015)
- Internet 2: Urad RS za narodnost, organiziranost. Dostopno na: http://www.un.gov.si/manjsine/madzarska_narodna_skupnost/organiziranost/ (ogledano 11. 10. 2015)
- Internet 3: Urad RS za narodnost, ustavno pravni položaj. http://www.un.gov.si/si/manjsine/madzarska_narodna_skupnost/ustavno_pravni_polozej/ (ogledano 11. 10. 2015)
- Internet 4: Urad RS za narodnosti, Statistični podatki. Dostopno na: http://www.un.gov.si/si/manjsine/madzarska_narodna_skupnost/statisticni_podatki/ (ogledano 29. 01. 2016)

- Internet 5: Ustava RS. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/ustava-zakoni/ustava-republike-slovenije/> ogledano 29.11.2016)
- Internet 6: Urad RS za narodnosti, Madžarska narodna skupnost. Dostopno na: http://www.un.gov.si/si/manjsine/madzarska_narodna_skupnost/vzgojno_izobrazevalna_kulturna_in_informativna_dejavnost/ (ogledano 29. 01. 2016)
- Internet 7: Blog, stigmatizirane identitete Dostopno na: <http://zelenka.blog.siol.net/2009/06/15/stigmatizirane-identitete/> (ogledano 22. 11. 2017).

9. PRILOGE

9.1. Priloga 1 – intervjuji

Intervju št. 1

Starost: 48 spol: ženski

1. Živite na dvojezičnem območju? Prosim, opredelite svojo etnično pripadnost?

Živim na Hodošu, na dvojezičnem območju in sem pripadnik madžarske narodne manjšine.

2. V katerem jeziku se pogovarjate doma z družino?

Živim z možem, sinom in starši in naši pogovori potekajo vedno v madžarskem jeziku.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Seveda mi je pomembno, zato pa se trudim vse, kar sem se od svojih staršev naučila, predati potomcem. Proslaviti 15. marec 1848 – začetek marčevske revolucije, se udeležiti vseh proslav v zvezi z madžarsko zgodovino. V vasi deluje tudi etno-pevski zbor, ki prepeva madžarske pesmi, katerega član sem že več kot 20 let. Še najpomembnejša stvar med naštetimi, katere ste me vprašali, je zame predaja jezika. Vedno sem govorila, da bom svoje otroke naučila svoj materji jezik, madžarščino. In danes lahko ponosno povem, da sin govori aktivno madžarski jezik, tudi službo je dobil zaradi znanja madžarskega jezika.

4. Ste bili kdaj stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

Da, bila sem velikokrat stigmatizirana zaradi svoje etnične pripadnosti

5. Se mogoče spomnite dogodka, ko ste bili stigmatizirani zaradi svoj etnične pripadnosti?

Prvi spomin, ki ga imam, je iz srednje šole. Med športno vzgojo me je sošolec zbadal, da smrdim, in da »Madžari« smrdimo isto kot cigani, da imamo ta smrad že v koži, da si ga sploh ne moremo oprati.

6. Kako pa ste odreagirali na njegove besede?

Bila sem žalostna in jezna. Ampak nisem nič odgovorila, sklonila sem glavo in bila tiho.

7. So vaši prijatelji, katerim zares zaupate svoje osebne težave, vaše strahove, tudi madžarske narodnosti?

Čakajte, da premislim. Da, imam le eno prijateljico, ki ji zaupam vse, in tudi ona je pripadnik madžarske etnične manjšine.

8. Kaj Vam je pomembno pri ljudeh, ko jih spoznavate?

Rada spoznavam nove ljudi. Jaz se do njih vedem spoštljivo. Spoštujem vse ljudi, saj sem mnenja, da smo vsi drugačni, smo pa vsi enakopravni. Zato od ljudi, katere spoznavam, pričakujem, da so do mene spoštljivi in iskreni.

9. Ste imeli kdaj občutek, da se drugi ne želijo z Vami družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Da, čeprav si nikoli nisem predstavljala, da se mi bo to zgodilo oziroma da bom to doživela, sem imela eno tak izkušnjo. Mož od moje sodelavke ni želel z mano in mojim možem na martinovo kosilo, ker ne mara Madžarov. Sodelavko je bilo zelo sram, ko mi je to povedala. Pravi, da je mož mnenja, da so ga v prejšnjem življenju Madžari sigurno maltretirali.

10. Kaj menite, zakaj je to tako?

Verjetno je že v času svojega odraščanja poslušal raznorazne zgodbe o etničnih manjšinah, bil kdaj prisoten, ko je nekdo blatil, žalil pripadnike. In vse to je močno zakoreninjeno v njem in njegovem mišljenju.

Intervju št. 2

Starost: 39 spol: ženski

1. Živite na dvojezičnem območju? Prosim, opredelite svojo etnično pripadnost?

Živim na Krplivniku, ki spada med dvojezično poseljena območja in sem pripadnica madžarske etnične skupnosti.

2. Se doma z Vašo družino pogovarjate v madžarskem ali slovenskem jeziku? Ali v obeh jezikih?

Z družino se pogovarjamo v madžarskem jeziku. V slovenskem jeziku se pogovarjamo le, ko dobimo obiske in oni ne govorijo madžarsko.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Pomemben mi je le jezik oziroma predaja madžarskega jezika na naše otroke, sčasoma seveda na vnuke. Meni so starši vedno govorili, da koliko jezikov znaš, toliko veljaš. Zato mislim, da je pomembno, da vsi predamo svoj materni jezik na naše potomce, in ne mislim to sedaj le na madžarski jezik.

4. Ste mogoče bili kdaj zaradi Vaše etnične pripadnosti stigmatizirani?

Na žalost, da. Upam le, da bo z vsem napredkom v današnjem času tudi mišljenje nekaterih ljudi napredovalo in da mlajšim generacijam to več ne bo potrebno doživljati.

5. Se mogoče spomnite, kaj se je dogajalo? Če se spomnite, mi lahko prosim dogodek opišete.

Obiskovala sem že srednjo šolo, stara sem bila 17, ko sem spoznala svojega prvega partnerja, no tedaj še bolj fanta. Konec tedna sem bila povabljen na kosilo domov k njemu. Starši so me k njemu pripeljali že zjutraj, tako sem njegovi mami lahko pomagala pri pripravi kosila, saj sem želela pokazati, da sem pridna, da nekaj že vem tudi jaz pripraviti v kuhinji, da sem dobra punca njenemu sinu. Pri kosilu je bil tudi fantov dedek. »Vougri« kradejo po celem Prekmurju, pobirajo samo železo in potem to madžarskim Madžarom prodajajo; lahko je Vam tam na vogrskem, ko pa živite z davkoplačevalskega denarja, »Vaugri« niso nič drugo, kot ene vrste cigani, Vougri sem, Vougri tja, samo beseda Vaugri, ki je zame zelo slabšalna, in to je le nekaj pripomb, ki jih je imel dedek. Kljub opozorilom in prošnjam staršev mojega fanta dedek ni prenehal. Dokler nismo vse pojedli, je on imel svoj govor.

6. Kako pa ste odreagirali na njegove besede?

Nekaj časa sem ga poskušala prepričevati, da nas ne more vse metat v isti koš, potem pa sem videla, da ne bom nič dosegla, zato sem bila do konca kosila tiho. Bila sem zelo žalostna in razočarana, saj sem mislila, da me imajo v njihovi družini vsi radi.

7. So vaši najožji prijatelji oziroma je Vaš najožji prijatelj tudi madžarske narodnosti?

Moja najboljša prijateljica, kateri zaupam zares vse, ni pripadnica madžarske etnične skupnosti.

8. Lahko vprašam, pripadnica katere skupnosti je?

Seveda lahko. Je pripadnica hrvaške etnične skupnosti.

9. Kaj Vam je pomembno pri izbiri ljudi, ko jih spoznavate?

Želim si, da bi vsi bili prijazni, dobrosrčni. Pomembno mi, je da spoštujejo drugačnost, spoštujejo starejše, mlade, izobražene, neizobražene. Pomembno mi je, da za vsakogar najdejo prijazno besedo.

10. Ste mogoče kdaj imeli občutek, da se z Vami ne želijo družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Ko me je fantov dedek pred vsemi zasul z žaljivkami, sem imela občutek, da me nikoli ne bo sprejel v družino, samo zaradi moje etnične pripadnosti.

11. Kaj mislite kaj je botrovalo temu, da je to tako? Da tako razmišlja in se tako vede?

Mogoče je imel kdaj slabe izkušnje s pripadniki te skupnosti in sedaj to posplošuje na vse pripadnike. Ker je že starejši, mogoče tako razmišlja zaradi dogajanj v preteklosti, ko so pripadniki skupnosti bili še manj vredni, kot so sedaj, in se Slovenci niso, mogoče tudi niso smeli, družili z Madžari. Velikokrat jih stari starši in starši že vzgajajo tako, da otroku to postane nekaj normalnega.

Intervju št. 3

Starost: 32 spol: moški

1. Mi prosim zaupate, kje živite in Vašo etnično pripadnost?

Prihajam in živim v Mostju, madžarsko mu rečemo Hidvég, ki spada v občino Lendava, kjer živijo pripadniki madžarske narodne skupnosti, katere pripadnik sem tudi sam.

2. V katerem jeziku poteka doma pri vas pogovor?

Živim z ženo, s katero se pogovarjam večino v slovenskem jeziku, saj se še uči madžarski jezik, in z otroki, s katerimi govorimo v madžarskem jeziku. Se pravi, da doma pogovor poteka v obeh jezikih.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Pomemben mi je le jezik, saj si želim, da bi moji otroci govorili oba jezika aktivno. Berem jima madžarske pravljice, prepevam jima madžarske pesmice, katere je meni prepevala moja babica, ko sem še bil otrok.

4. Ste bili kdaj stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

Ne, nikoli nisem bil stigmatiziran zaradi svoje etnične pripadnosti, sem pa slišal veliko zgodb o tem.

5. Poznate mogoče koga, ki je pripadnik madžarske etnične skupnosti in je zaradi svoje pripadnosti bil stigmatiziran?

Seveda, moj oče.

6. Poznate mogoče kakšno očetovo zgodbo? Če poznate, bi mi jo zaupali.

Oče mi je velikokrat pripovedoval, da je bilo najhujše med nogometnimi tekmami, še posebej med sosedskim derbijem. Sosedski klub ni spadal v dvojezično območje, se pravi, da za njih niso igrali Madžari. Enkrat je bilo zelo hudo. Ekipa Mostja je premagala nasprotno ekipo. Njihovi navijači so pobesneli. Bili so vse, samo ljudje ne. Smrdeči vogri, madžarski cigani, lopovi. Govorili so jim, da se naj na Madžarsko preselijo in tam govorijo madžarsko, saj so sedaj v Sloveniji in morajo Sloveniji slovensko govoriti. Verbalni spopad je prerasel v fizični obračun, katerega je končal prihod policistov.

7. Mogoče veste, kako je vaš oče odreagiral na vse žaljivke?

Oče je bil tiho, saj ni tip, ki bi se prerekal. Ko pa se je začelo fizično nasilje, je tudi on bil med tistimi, ki so s pestmi poskušali obračunati. Bil je jezen, zelo jezen in razočaran.

8. Je Vaš najboljši prijatelj oziroma so Vaši najboljši prijatelji tudi madžarske narodnosti?

Tudi moj prijatelj živi na dvojezičnem območju in je pripadnik madžarske etnične skupnosti. Z mojim najboljšim prijateljem, pajdašem, se pozna že od vrtca. Skupaj sva obiskovala dvojezični vrtec, dvojezično osnovno šolo in dvojezično srednjo šolo. Tičiva skupaj že od malih nog.

9. Kaj Vam je pomembno pri izbiri ljudi, ko jih spoznavate?

Do sedaj sploh nisem razmišljal o tem. Ampak če vam povem iskreno, ampak verjetno ne bi želel v krogu mojih prijateljev kakšnih muslimanov ali Arabcev, glede na vsa dogajanja, katerim smo bili priča, ko so begunci emigrirali. Pomembno mi je, da imajo neko višjo šolo končano, ne le kakšno srednjo poklicno, in da so umiti, dobro oblečeni, da nekaj dajo na svoj imidž.

10. Ste imeli kdaj občutek, da se drugi ne želijo z Vami družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Vem, da se nekaj ljudi ni želelo z mano družiti, ampak mislim, da to ni bilo zaradi moje etnične pripadnosti.

Intervju št. 4

Starost: 58 spol: moški

1. Živate na dvojezičnem območju? Prosim, opredelite svojo etnično pripadnost?

Živim na dvojezičnem območju, natančneje prihajam iz Pordešinec in sem pripadnik madžarske etnične skupnosti.

2. V katerem jeziku se pogovarjate doma z družino?

Z družino se doma pogovarjamo izključno v madžarskem jeziku.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Za Madžare je značilno, da pri kuhanju zelo radi uporabljajo začimbe, in moja žena zelo rada uporablja začimbe, še posebej mleto rdečo papriko. Z ženo sva dolga leta bila člana gledališke skupine, ki na žalost več ne deluje. Vsako leto smo imeli eno gledališko predstavo, ki je potekala v madžarščini. Z družino se udeležimo vseh prireditev in proslav, ki so namenjene spominu velikih zgodovinskih dogodkov, saj menim, da je pomembno poznati zgodovino naših prednikov in jim z različnimi proslavami izkazati hvaležnost za vsa njihova dejanja, saj so se borili za boljšo prihodnost, naši prihodnost. S svojimi otroci sem se pogovarjal samo v madžarskem jeziku, in tako to počnem sedaj s svojimi vnuki, saj mi je pomembno, da svoj materni jezik predam svojim potomcem. Enkrat na leto pa imamo po

starem madžarskem običaju doma koline. Pride veliko sorodnikov, pojemo madžarske pesmi in obujamo spomine.

4. Je bila kdaj Vaša etnična pripadnost vzrok stigmatizacije?

Velikokrat. Bil sem dolga leta dejaven v madžarski narodni samoupravni skupnosti, kjer sem zagovarjal pravice Madžarov v zamejstvu, se boril in trudil za boljše življenje ljudi na dvojezičnem območju, in zato bil velikokrat tarča kritik tistih, ki nas ne marajo.

5. Se mogoče spomnite, ko ste bili stigmatizirani zaradi svoj etnične pripadnosti?

Mi lahko opišete dogodek?

Spomnim se, da smo v kulturnem domu praznovali obletnico revolucije leta 1848. Po proslavi sem dal intervju za eno radijsko postajo, glede obletnice revolucije, zgodovine Madžarov v Sloveniji, naših prizadevanj na področju zakonodaje glede izboljšanja našega položaja. Za mano so slišali kriki ljudi, ki so kričali razne žaljivke, kot: pojdite na Madžarsko in tam pridigajte o vaših pravicah, rajši govorite o pravicah in izboljšanju življenja Slovencev na Slovenskem, ne o pravicah in izboljšanju življenja Madžarov na Slovenskem, madžarski cigani, pojdite nazaj na Madžarsko, »Vougri«, naš davkoplačevalski denar kradete, in še bi lahko našteval.

6. Kako pa se je odvila ta zgodba? Kako ste odreagirali na njihove besede?

Nadaljeval sem z intervjujem in se na njih nisem oziral. Misli sem zadržal za sebe in bil tiho, saj glede na moj takratni položaj, ne bi bilo pametno na nasilje odgovarjati z nasiljem in psovkami. Oče mi je vedno rekel, pametnejši popusti, no v mojem primeru je pametnejši tiho. Bilo me je pa sram, to pa moram priznati, ker se pred mojo družino, prijatelji, moral poslušati take besede, zaradi moje etnične pripadnosti.

7. Kakšne narodnosti pa so Vaši najboljši prijatelji?

Moj prijatelj, kateremu vse zaupam, je moja žena, ki je tudi pripadnica madžarske etnične manjšine. Ostalim svoje težave, najgloblje misli ne povem.

8. Kaj Vam je pomembno pri izbiri ljudi, ko jih spoznavate?

Pomembno mi je, da mi ne lažejo v obraz. In iskreno, ne želim se družiti z kakimi Romuni, muslimani. Ne vem zakaj, ampak tako je. Najbolj sem srečen, če so pripadniki madžarske narodne skupnosti.

9. Se z Vami kdo ni želel družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Seveda. Veliko ljudi se z mano ni želelo družiti zaradi moje etnične pripadnosti, ampak si to po vseh teh letih nisem več jemal k srcu.

10. Zakaj je temu tako, kaj mislite?

Mogoče so bili tako vzgojeni. Zavedati se moramo, da otroci od starejših generacij, od ljudi, ki so jim blizu, od ljudi, kateri so ji idoli, prevzamejo veliko besed, kretenj. Otroci so veliko bolj pametni, kot to nekateri mislijo, in veliko vedenjskih lastnosti prevzamejo od ostalih (družine prijateljev, znancev, sovrstnikov).

Intervju št. 5

Starost: 30 spol: ženski

1. Živate na dvojezičnem območju? Prosim opredelite svojo etnično pripadnost?

Rojena in vzgojena sem bila na Hodošu. Zaradi izobraževanja in opravljanja pripravništva sem nekaj let živela v Ljubljani. Ker sem imela veliko domotožje, sva s fantom kupila starejšo hišo na Hodošu, katero sva prenovila. Sedaj živiva z najinim sinom, ki je star 3 leta, na Hodošu. Sem pripadnica madžarske etnične skupnosti.

2. V katerem jeziku se pogovarjate doma z družino?

Doma se pogovarjamo v obeh jezikih.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Zelo pomemben mi je jezik. Želim si, da bi tudi moj sin govoril madžarsko. Ko sva s sinom sama, mu govorim madžarsko, tudi moji starši, ki živijo prek ceste, mu govorijo v madžarskem jeziku. Tudi vrtec obiskuje na Hodošu, ki je dvojezičen. En vzgojitelj govori z otroki slovensko, drugi pa madžarsko.

4. Ste bili kdaj stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

Da.

5. Se mogoče spomnite dogodka, ko ste bili stigmatizirani zaradi svoj etnične pripadnosti?

Zelo dobro se spomnim, ko so smo v osnovni šoli praznovali teden otroka skupaj s sosednjo osnovno šolo, ki pa ni bila dvojezična. Na žalost se z otroki iz omenjene osnovne šole nikoli nismo razumeli. V sklopu tedna otrok smo v šoli imeli skupaj organiziran športni dan in eno presenečenje. Na športnem dnevu nas je čakal kros, dolg 3 km, kjer smo bili razdeljeni po starosti. Na krosu sem bila prva in med podelitvijo priznanj so otroci iz druge osnovne šole kričali, da njihova učenka zato ni mogla biti prva, ker sem jo prvič spotaknila, saj mi Vogri drugače ne vemo zmagati, kot z goljufanjem, in ker sem tako zelo smrdela po cigansko, da je zaradi smradu mogla teči veliko za mano, da je lahko prišla do zraka. Pozneje je prišla policijska patrulja s policijskimi psi. Predstavili so nam, kako pes lovi ubežnika. Ena skupina otrok iz osnovne šole, ki ni bila dvojezična, je kričala, da naj samo psa spustijo, saj bodo šli na nas zaradi našega vonja in da nas nihče ne bo pogrešal, saj drugo ne vemo kot krasti, goljufati, lagati.

6. Kako pa ste odreagirali na njegove besede?

Bila sem jezna, žalostna, počutila sem se osramočeno. V tej jezi s prijatelji sploh nismo razmišljali in jih začeli s psovkami žaliti nazaj, dokler učitelji niso končali našega besednega boja.

7. So vaši najožji prijatelji, katerim zares zaupate, tudi madžarske narodnosti?

Ne, moja prijateljica, ki ji zares zaupam, je slovenske narodnosti.

8. Ko spoznavate nove ljudi, kaj Vam je pomembno?

Najpomembnejše mi je, da so spoštljivi. Da so prijazni do vseh in da ne želijo drugim slabo, ampak le dobro. In zares ne maram, če mi kdo laže, zato mi je tudi iskrenost zelo pomembna.

9. Ste mogoče Vi imeli kdaj občutek, da je drugim pomembna Vaša etnična pripadnost in se zaradi tega z Vami ni želel družiti?

Da. Na dogodkih, ko smo se v osnovni šoli srečevali z otroki iz šol, ki niso bili dvojezični, sem vedno imela občutek, da se z mano oziroma z nami ne želijo družiti zaradi etnične pripadnosti.

10. Kaj mislite, zakaj se nočejo družiti s pripadniki drugih etničnih skupnosti?

Mislim, da je to en vzorec, ki prehaja z ene generacije na drugo. Videli so, da so njihovi vrstniki, starejše generacije tako delale in tudi oni tako delajo. Lahko je vzrok tudi zamera iz preteklosti in sedaj vse ljudi mečejo v isti koš. To je enako kot pri Romih. Mogoče je kdaj en Rom kradel, sedaj imajo vse Rome za tate.

Intervju št. 6

Starost: 52 spol: ženski

1. Mi prosim poveste, kje živite in opredelite svojo etnično pripadnost?

Živim v Domaföld, ki je zaselek Krplivnika. V srcu sem Madžarka.

2. A to pomeni, da ste državljanka Madžarske ali da ste pripadnica madžarske etnične skupnosti?

Sem pripadnica madžarske etnične skupnosti.

3. V katerem jeziku se pogovarjate doma z družino?

Živim z možem, s katerim se doma pogovarjava v madžarščini.

4. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Poskušam živeti po načelih, po katerih so živeli moji starši. Z možem se udeleživa vseh prireditev, katera so organizirana v naši občini in v Lendavi, kjer imajo čudovito gledališko in koncertno dvorano. Proslave, ki so organizirane v spomin najpomembnejšim zgodovinskim dogodkom Madžarske, so tam, katerih se z možem zelo rada udeleživa. Pojem v etno-pevskem zboru, kjer prepevamo stare ljudske skladbe in tako skrbimo, da madžarska kultura ne bo izumrla, s svojimi otroki še vedno govorim izključno le v madžarskem jeziku.

5. Ste bili kdaj stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

Ne, jaz nikoli. Je pa bila moja soseda.

6. Poznate mogoče njeno oziroma njegovo zgodbo?

Moja soseda velikokrat pripoveduje o enem dogodku. Čeprav je tega že 40 let, še vedno potolči solzo, ko o tem pripoveduje. Ko je bila stara 18 let, je spoznala svojo veliko ljubezen. Ko sta njegovim staršem povedala, da se želita poročiti, je njegov oče poroko zaradi njene

etnične pripadnosti prepovedal. Dejal je, da se njihov sin sigurno ne bo poročil z Madžarko, oziroma kot nam v Prekmurju rečejo, z Vogringo, saj bo s tem žalil svoje starše, blatil sloves njihove družine, ki je bila tistega časa precej premožna in je veljala za eno boljših družin v okolišu. Fant jo je zaradi pritiska svojega očeta zapustil.

7. Kako pa je ona odreagirala na to?

Pravi, da se je počutila osramočeno, manjvredno in bila je zelo razočarana, saj ni pričakovala takega vedenja in besed. Zelo je jokala. Vedela je, da sama njegovih staršev ne bo mogla prepričati, zato je bila tiho in odšla in se več nikoli ni vrnila.

8. So vaši prijatelji, katerim zaupate vse vaše težave, skrivnosti, tudi madžarske narodnosti?

Moja sosedka, s katero deliva vsako malenkost iz najinega življenja, je pripadnica madžarske etnične skupnosti.

9. Kaj Vam je pomembno pri ljudeh, ko jih spoznavate?

Pomembno mi je, da so Madžari, no ne Madžari, ampak da pripadajo madžarski etnični skupnosti. Pomemben mi je tudi njihov jezik, katerega govorijo. Pa naj so prijazni, ne pa da tak grdo gledajo eni.

10. Se pravi, da Vam je pomembna njihova etnična pripadnost?

Seveda mi je pomembna.

11. Kaj pa obratno? Ste imeli kdaj občutek, da se drugi ne želijo z Vami družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Nikoli nisem imela občutka, da se kdo ne bi želel z mano družiti. Saj nikoli niti nisem poskušala bolj spoznavati ljudi, ki se ne gibajo v bivalnem okolju. Ti ljudje so zame le znanci, z znanci pa se jaz ne družim.

Intervju št. 7

Starost: 44 spol: moški datum: 8. 3. 2017

1. Živate na dvojezičnem območju? Prosim opredelite svojo etnično pripadnost?

Živim v Lendavi in sem pripadnik madžarske etnične skupnosti.

2. V katerem jeziku se pogovarjate doma z družino?

Pogovarjamo se mešano, v obeh jezikih. Včasih madžarsko, včasih slovensko.

3. Vam je pomembna ohranitev madžarske kulture, zgodovina Madžarov in predaja madžarskega jezika na potomce?

Jezik. Mislim, da je predaja jezika najpomembnejša. In upam, da se bodo tega zavedali tudi moji otroci in bodo svoje otroke, moje vnuke, tudi vzgajali v več jezikih. Ker sem obiskoval dvojezično osnovno šolo, je bil obvezni predmet tudi madžarščina, kjer smo se učili slovnice in tudi zgodovino Madžarske. Mislim, da če si že pripadnik madžarske narodne skupnosti, moraš poznati njihovo zgodovino, oziroma v bistvu zgodovino svojih prednikov. Menim, da je pomembno, da vsak izmed nas, ki živi na dvojezičnem območju, pozna vsaj osnovne podatke oziroma dogodke, ki so za Madžare bili prelomni.

4. Ste bili kdaj stigmatizirani zaradi svoje etnične pripadnosti?

Da, nedolgo nazaj.

5. Bi mogoče z mano delili ta dogodek, ko ste bili stigmatizirani zaradi svoj etnične pripadnosti?

Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura, ki igrata v drugi slovenski nogometni ligi. Rivalstvo med ekipama je že od nekdaj ostro. Ampak to, kar je bilo sedaj, že meji na nenormalno. Ko se je tekma končala in je izid tekme bil 2 : 2 (Nafta igrala z dvema igralcema manj), se je na igrišču začela druga tekma. Navijači Mure so proti nam začeli kričati, da naj gremo igrati na Madžarsko, da smo z davkoplačevalskim denarjem, katerega prejemajo dvojezične skupnosti, podkupili sodnike, da naj Madžari crknejo, da so Madžari cigani, da si naj vsi Madžari uležejo na tla, saj zemlja rabi gnoj.

6. Kako pa ste odreagirali na njegove besede?

Bil sem jezen, saj se nikakor nisem mogel sprijazniti z njihovimi besedami. Saj sploh ne vem, če se zavedajo, kako nekoga prizadenejo s svojimi besedami. Vse njihove besede sem si vzel preveč k srcu, ampak sem vse do pretepa bil tiho in se nisem želel vpletati v vso to žaljenje in kričanje. Potem so naši navijači tudi začeli žaliti in pljuvati po nasprotnikih. Vzdušje na tekmi je s vsako minuto tekme postajalo bolj napeto, zato ni čudno, da smo se na kancu vsi stopili. Še dobro, da so bili tam varnostniki, ki so nas spravljali narazen.

7. So vaši prijatelji, katerim zares zaupate svoje osebne težave, vaše strahove, tudi madžarske narodnosti?

En prijatelj je pripadnik slovenske, drugi pa madžarske etnične skupnosti.

8. Kaj Vam je pomembno, ko spoznavate nove ljudi?

Čakajte, da premislim. Šola in spoštljivo ravnanje z drugimi in drugačnimi. Bodimo iskreni, nekdo ki ima končano osnovno šolo, ni na enaki valovni dolžini kot nekdo, ki ima univerzitetni izobrazbo.

9. Ste imeli mogoče kdaj občutek, da se drugi ne želijo z Vami družiti zaradi Vaše etnične pripadnosti?

Da.

10. Zakaj mislite, da je temu tako?

Menim, da je na svetu veliko takih ljudi, ki nas slovenske Madžare imajo za manjvredne, in z nami nočejo imeti nobenega opravka. Verjetno so bili taki že njihovi starši, njihovi pradedi in prababice. Otrok gre nekajkrat z očetom na nogometno tekmo, kjer oče blati pripadnike etnične manjšine, nasprotno ekipo, in bo to vedenje od njega prevzel.

9.2. Odprto kodiranje

JEZIK KOMUNICIRANJA

S1: Živim z možem, sinom in starši in naši pogovori potekajo vedno v madžarskem jeziku.
Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku. (S1.2.1.)

S2: Z družino se pogovarjamo v madžarskem jeziku. V slovenskem jeziku se pogovarjamo le, ko dobimo obiske in oni ne govorijo madžarsko.
Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku. (S2.2.1.)

S3: Živim z ženo, s katero se pogovarjam večino v slovenskem jeziku, saj se še uči madžarski jezik, in z otroki, s katerimi govorimo v madžarskem jeziku. Se pravi, da doma pogovor poteka v obeh jezikih.
Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih. (S3.2.2.)

S4: Z družino se doma pogovarjamo izključno v madžarskem jeziku.
Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku. (S4.2.1.)

S5: Doma se pogovarjamo v obeh jezikih.
Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih. (S5.2.2.)

S6: Živim z možem, s katerim se doma pogovarjava v madžarščini.
Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku. (S6.3.1.)

S7: Pogovarjamo se mešano, v obeh jezikih. Včasih madžarsko, včasih slovensko.
Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih. (S7.2.2.)

POMEMBNI ELEMENTI

S1: Seveda mi je pomembno, zato pa se trudim vse, kar sem se od svojih staršev naučila, predati potomcem. Proslaviti 15. marec 1848 – začetek marčevske revolucije, se udeležiti vseh proslav v zvezi z madžarsko zgodovino in kulturo. V vasi deluje tudi etno-pevski zbor, ki prepeva madžarske pesmi, katerega član sem že več kot 20 let. Še najpomembnejša stvar med naštetimi, katere ste me vprašali, je zame predaja jezika. Vedno sem govorila, da bom

svoje otroke naučila svoj materi jezik, madžarščino. In danes lahko ponosno povem, da sin govori aktivno madžarski jezik, tudi službo je dobil zaradi znanja madžarskega jezika.

Zgodovina Madžarov (S1.3.1.)

Kultura (S1.3.2.)

Jezik (S1.3.3.)

S2: Pomemben mi je le jezik oziroma predaja madžarskega jezika na naše otroke, sčasoma seveda na vnuke. Meni so starši vedno govorili, da koliko jezikov znaš, toliko veljaš. Zato mislim, da je pomembno, da se vsi predamo svoj materni jezik na naše potomce, in ne mislim to sedaj le na madžarski jezik.

Jezik (S2.3.3.)

S3: Pomemben mi je le jezik, saj si želim, da bi moji otroci govorili oba jezika aktivno. Berem jima madžarske pravljice, prepevam jima madžarske pesmice, katere je meni prepevala moja babica, ko sem še bil otrok.

Jezik (S3.3.3.)

S4: Za Madžare je značilno, da pri kuhanju zelo radi uporabljajo začimbe, in moja žena zelo rada uporablja začimbe, še posebej mleto rdečo papriko. Z ženo sva dolga leta bila člana gledališke skupine, ki na žalost več ne deluje. Vsako leto smo imeli eno gledališko predstavo, ki je potekala v madžarščini. Z družino se udeležimo vseh prireditev in proslav, ki so namenjene spominu velikih zgodovinskih dogodkov, saj menim da je pomembno poznati zgodovino naših prednikov in jim z različnimi proslavami izkazati hvaležnost za vsa njihova dejanja, saj so se borili za boljšo prihodnost, naši prihodnost. S svojimi otroci sem se pogovarjal samo v madžarskem jeziku, in tako to počnem sedaj s svojimi vnuki, saj mi je pomembno, da svoj materni jezik predam svojim potomcem. Enkrat na leto pa imamo po starem madžarskem običaju doma koline. Pride veliko sorodnikov, pojemo madžarske pesmi in obujamo spomine.

Zgodovina Madžarov (S4.3.1.)

Kultura (S4.3.2.)

Jezik (S4.3.3.)

Običaji (S4.3.4.)

S5: Zelo pomemben mi je jezik. Želim si, da bi tudi moj sin govoril madžarsko. Ko sva s sinom sama, mu govorim madžarsko, tudi moji starši, ki živijo prek ceste, mu govorijo v madžarskem jeziku. Tudi vrtec obiskuje na Hodošu, ki je dvojezičen. En vzgojitelj govori z otroki slovensko, drugi pa madžarsko.

Jezik (S5.3.3.)

S6: Poskušam živeti po načelih, po katerih so živeli moji starši. Z mojem se udeleživa vseh prireditve, katera so organizirana v naši občini in v Lendavi, kjer imajo čudovito gledališko in koncertno dvorano. Proslave, ki so organizirane v spomin najpomembnejšim zgodovinskim dogodkom Madžarske, so tam, katerih se z mojem zelo rada udeleživa. Pojem v etno-pevskem zboru, kjer prepevamo stare ljudske skladbe in tako skrbimo, da madžarska kultura ne bo izumrla, s svojimi otroki še vedno govorim izključno le v madžarskem jeziku.

Zgodovina Madžarov (S6.4.1.)

Kultura (S6.4.2.)

Jezik (S6.4.3.)

S7: Jezik. Predaja jezika najpomembnejša. In upam, da se bodo tega zavedali tudi moji otroci in bodo svoje otroke, moje vnuke, tudi vzgajali v več jezikih. Ker sem obiskoval dvojezično osnovno šolo, je bil obvezni predmet tudi madžarščina, kjer smo se učili slovnice in tudi zgodovino Madžarske. Mislim, da če si že pripadnik madžarske narodne skupnosti, moraš poznati njihovo zgodovino, oziroma v bistvu zgodovino svojih prednikov. Menim, da je pomembno, da vsak izmed nas, ki živi na dvojezičnem območju, pozna vsaj osnovne podatke oziroma dogodke, ki so za Madžare bili prelomni.

Zgodovina Madžarov (S7.3.1.)

Jezik (S7.3.3.)

STIGMATIZACIJA ZARADI ETNIČNE PRIPADNOSTI

S1: Da, bila sem velikokrat stigmatizirana zaradi svoje etnične pripadnosti.

Da (S1.4.1.)

S2: Na žalost, da. Upam le, da bo z vsem napredkom v današnjem času, tudi mišljenje nekaterih ljudi napredovalo in da mlajšim generacijam to več ne bo potrebno doživljati.

Da (S2.4.1.)

S3: Ne, nikoli nisem bil stigmatiziran zaradi svoje etnične pripadnosti, sem pa slišal veliko zgodb o tem.

Ne (S3.4.2.) Ne, poznajo, pa nekoga, ki je bil (S3.5.3.)

S4: Velikokrat, da. Bil sem dolga leta dejaven v madžarski narodni samoupravni skupnosti, kjer sem zagovarjal pravice Madžarov v zamejstvu, se boril in trudil za boljše življenje ljudi na dvojezičnem območju, in zato bil velikokrat tarča kritik tistih, ki nas ne marajo.

Da (S4.4.1.)

S5: Da.

Da (S5.4.1.)

S6: Ne, jaz nikoli. Je pa bila moja sosedka.

Ne (S6.5.2.)

NE, poznajo, pa nekoga, ki je bil. (S6.5.3.)

S7: Da, nedolgo nazaj.

Da (S7.4.1.)

LOKACIJA STIGMATIZACIJE

S1: Prvi spomin, ki ga imam, je iz srednje šole. Med športno vzgojo me je sošolec zbadal, da smrdim, in da »Madžari« smrdimo isto kot cigani, da imamo ta smrad že v koži, da si ga sploh ne moremo oprati.

Šola (S1.5.1.)

S2: Obiskovala sem že srednjo šolo, stara sem bila 17, sem spoznala svojega prvega partnerja, no tedaj še bolj fanta. Konec tedna se bila domov k njemu povabljen na kosilo. Starši so me k njemu pripeljali že zjutraj, tako sem njegovi mami lahko pomagala pri pripravi kosila, saj sem želela pokazati, da sem pridna, da nekaj že vem tudi jaz pripraviti v kuhinji, da se dobra punca njenemu sinu. Pri kosilu je bil tudi fantov dedek. »Vougri« kradejo po celem Prekmurju, pobirajo samo železo in potem to madžarskim Madžarom prodajajo; lahko

je Vam tam na Vogrskem, ko pa živite z davkoplačevalskega denarja, »Vaugri« niso nič drugo, kot ene vrste cigani, to je le nekaj pripomb, ki jih je imel dedek. Kljub opozorilom in prošnjam staršev mojega fanta, dedek ni prenehal. Dokler nismo vse pojedli, je on imel svoj govor.

Dom pri takratnem fantu (S2.5.2.)

S3: Oče mi je velikokrat pripovedoval, da je bilo najhujše med nogometnimi tekmami, še posebej med sosedskim derbijem. Sosedski klub ni spadal v dvojezično območje, se pravi, da za njih niso igrali Madžari. Enkrat je bilo zelo hudo. Ekipa Mostja je premagala nasprotno ekipo. Bili so vse, samo ljudje ne. Smrdeči Vogri, madžarski cigani, lopovi, zabiti. Govorili so jim, da se naj na Madžarsko preselijo in tam govorijo madžarsko, saj so sedaj v Sloveniji in morajo v Sloveniji slovensko govoriti. Verbalni spopad je prerasel v fizični obračun, katerega je končal prihod policistov.

Nogometno igrišče (S3.6.3.)

S4: Spomnim se, da smo v kulturnem domu praznovali obletnico revolucije leta 1848. Po proslavi sem dajal intervju za eno radijsko postajo, glede obletnice revolucije, zgodovine Madžarov v Sloveniji, naših prizadevanj na področju zakonodaje glede izboljšanja našega položaja. Za mano so slišali kriki ljudi, ki so kričali razne žaljivke, kot: pojdite na madžarsko in tam pridigajte o vaših pravicah, rajši govorite o pravicah in izboljšanju življenja Slovencev na Slovenskem, ne o pravicah in izboljšanju življenja Madžarov na Slovenskem, madžarski cigani, pojdite nazaj na Madžarsko, »Vougri«, davkoplačevalski denar kradete, in še bi lahko našteval.

Pred kulturnim domom po proslavi (S4.5.4.)

S5: Zelo dobro se spomnim, ko smo v šoli praznovali teden otroka skupaj s sosednjo osnovno šolo, ki pa ni bila dvojezična. Na žalost, se z otroki iz omenjene osnovne šole nikoli nismo razumeli. V sklopu tedna otrok smo v šoli imeli skupaj organiziran športni dan in eno presenečenje. Na športnem dnevu nas je čakal kros, dolg 3 km, kjer smo bili razdeljeni po starosti. Na krosu se bila prva, in med podelitvijo priznanj, so otroci iz druge osnovne šole kričali, da njihova učenka za to ni mogla biti prva, ker sem jo prvič spotaknila, saj mi Vogri drugače ne vemo zmagati, kot z goljufanjem in ker sem tako zelo smrdela po cigansko, da je zaradi smradu mogla teči veliko za mano, da je lahko prišla do zraka. Pozneje je prišla

policijska patrulja s policijskimi psi. Predstavili so nam, kako pes lovi ubežnika. Ena skupina otrok iz osnovne šole, ki ni bila dvojezična, je kričala, da naj samo psa spustijo, saj bodo šli na nas zaradi našega vonja in da nas nihče ne bo pogrešal, saj drugo ne vemo kot krasti, goljufati, lagati.

Šola (S5.5.1.)

S6: Moja sosedka velikokrat pripoveduje o enem dogodku. Čeprav je tega že 40 let, še vedno potolči solzo, ko o tem pripoveduje. Ko je bila stara 18 let, je spoznala svojo veliko ljubezen. Ko sta doma njegovim staršem povedala, da se želita poročiti, je njegov oče poroko zaradi njene etnične pripadnosti prepovedal. Dejal je, da se njihov sin sigurno ne bo poročil z Madžarko, oziroma kot nam v Prekmurju rečejo, z Vogringo, saj bo s tem žalil svoje starše, blatil sloves njihove družine, ki je bila tistega časa precej premožna in je veljala za eno boljših družin v okolišu. Fant jo je zaradi pritiska svojega očeta zapustil.

Doma pri takratnem fantu (S6.6.2.)

S7: Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura, ki igrata v drugi slovenski nogometni ligi. Rivalstvo med ekipama je že od nekdaj ostro. Ampak to, kar je bilo sedaj, že meji na nenormalno. Ko se je tekma končala, in je izid tekme bil 2 : 2 (Nafta igrala z dvema igralcema manj), se je na igrišču začela druga tekma. Navijači Mure so proti nam začeli kričati, da naj gremo igrati na Madžarsko, da smo z davkoplačevalskim denarjem, katerega prejemajo dvojezične skupnosti, podkupili sodnike, da naj Madžari crknejo, da so Madžari cigani, prokleti Vougri.

Nogometno igrišče (S7.5.3.)

S STRANI KOGA SO BILI STIGATIZIRNI

S1: Prvi spomin, ki ga imam, je iz srednje šole. Med športno vzgojo me je sošolec zbadal, da smrdim, in da »Madžari« smrdimo isto kot cigani, da imamo ta smrad že v koži, da si ga sploh ne moremo oprati.

Vrstnik (S1.5.1.)

S2: Obiskovala sem že srednjo šolo, stara sem bila 17, sem spoznala svojega prvega partnerja, no tedaj še bolj fanta. Konec tedna se bila domov k njemu povabljena na kosilo.

Starši so me k njemu pripeljali že zjutraj, tako sem njegovi mami lahko pomagala pri pripravi kosila, saj sem želela pokazati, da sem pridna, da nekaj že vem tudi jaz pripraviti v kuhinji, da se dobra punca njenemu sinu. Pri kosilu je bil tudi fantov dedek. »Vougri« kradejo po celem Prekmurju, pobirajo samo železo in potem to madžarskim Madžarom prodajajo; lahko je Vam tam na vogrskem, ko pa živite z davkoplačevalskega denarja, »Vaugri« niso nič drugo, kot ene vrste cigani, to je le nekaj pripomb, ki jih je imel dedek. Kljub opozorilom in prošnjam staršev mojega fanta, dedek ni prenehal. Dokler nismo vse pojedli, je on imel svoj govor.

Družinski član takratnega fanta (S2.5.2.)

S3: Oče mi je velikokrat pripovedoval, da je bilo najhujše med nogometnimi tekmami, še posebej med sosedskim derbijem. Sosedski klub ni spadal v dvojezično območje, se pravi, da za njih niso igrali Madžari. Enkrat je bilo zelo hudo. Ekipa Mostja je premagala nasprotno ekipo. Njihovi navijači so pobesneli. Bili so vse, samo ljudje ne. Smrdeči Vogri, madžarski cigani, lopovi, zabiti. Govorili so jim, da se naj na Madžarsko preselijo in tam govorijo madžarsko, saj so sedaj v Sloveniji in morajo Sloveniji slovensko govoriti. Verbalni spopad je prerasel v fizični obračun, katerega je končal prihod policistov.

Navijači nasprotne ekipe (S3.6.3.)

S4: Spomnim se, da smo v kulturnem domu praznovali obletnico revolucije leta 1848. Po proslavi sem dajal intervju za eno radijsko postajo, glede obletnice revolucije, zgodovine Madžarov v Sloveniji, naših prizadevanj na področju zakonodaje glede izboljšanja našega položaja. Za mano so slišali kriki ljudi, ki so kričali razne žaljivke, kot: pojdite na madžarsko in tam pridigajte o vaših pravicah, rajši govorite o pravicah in izboljšanju življenja Slovencev na Slovenskem, ne o pravicah in izboljšanju življenja Madžarov na Slovenskem, madžarski cigani, pojdite nazaj na Madžarsko, »Vougri«, davkoplačevalski denar kradete, in še bi lahko našteval.

Ne vem, kdo so bili. (S4.5.4.)

S5: Zelo dobro se spomnim, ko smo v šoli praznovali teden otroka skupaj s sosednjo osnovno šolo, ki pa ni bila dvojezična. Na žalost, se z otroki iz omenjene osnovne šole nikoli nismo razumeli. V sklopu tedna otrok smo v šoli imeli skupaj organiziran športni dan in eno presenečenje. Na športnem dnevu nas je čakal kros, dolg 3 km, kjer smo bili razdeljeni po

starosti. Na krosu sem bila prva, in med podelitvijo priznanj, so otroci iz druge osnovne šole kričali, da njihova učenka za to ni mogla biti prva, ker sem jo prvič spotaknila, saj mi vogri drugače ne vemo zmagati, kot z goljufanjem in ker sem tako zelo smrdela po cigansko, da je zaradi smradu mogla teči veliko za mano, da je lahko prišla do zraka. Pozneje je prišla policijska patrulja s policijskimi psi. Predstavili so nam, kako pes lovi ubežnika. Ena skupina otrok iz osnovne šole, ki ni bila dvojezična, je kričala, da naj samo psa spustijo, saj bodo šli na nas zaradi našega vonja in da nas nihče ne bo pogrešal, saj drugo ne vemo, kot krasti, goljufati, lagati.

Vrstnik (S5.5.1.)

S6: Moja sosedka velikokrat pripoveduje o enem dogodku. Čeprav je tega že 40 let, še vedno potolči solzo, ko o tem pripoveduje. Ko je bila stara 18 let, je spoznala svojo veliko ljubezen. Ko sta njegovim staršem povedala, da se želita poročiti, je njegov oče poroko zaradi njene etnične pripadnosti prepovedal. Dejal je, da se njihov sin sigurno ne bo poročil z Madžarko, oziroma kot nam v Prekmurju rečejo, z Vogringo, saj bo s tem žalil svoje starše, blatil sloves njihove družine, ki je bila tistega časa precej premožna in je veljala za eno boljših družin v okolišu. Fant jo je zaradi pritiska svojega očeta zapustil.

Družinski član takratnega fanta (S6.6.2.)

S7: Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura, ki igrata v drugi slovenski nogometni ligi. Rivalstvo med ekipama je že od nekdaj ostro. Ampak to, kar je bilo sedaj, že meji na nenormalno. Ko se je tekma končala, in je izid tekme bil 2 : 2 (Nafta igrala z dvema igralcema manj), se je na igrišču začela druga tekma. Navijači Mure so proti nam začeli kričati, da naj gremo igrati na Madžarsko, da smo z davkoplačevalskim denarjem, katerega prejemajo dvojezične skupnosti, podkupili sodnike, da naj Madžari crknejo, da so Madžari cigani, prokleti Vouгри.

Navijači nasprotne ekipe (S7.5.3.)

BESEDE, S KATERIMI SO BILI STIGMATIZIRANI

S1: Prvi spomin, ki ga imam, je iz srednje šole. Med športno vzgojo me je sošolec zbadal, da smrdim, in da »Madžari« smrdimo isto kot cigani, da imamo ta smrad že v koži, da si ga sploh ne moremo oprati.

Madžari smrdijo kot Romi (S1.5.1.)

S2: Obiskovala sem že srednjo šolo, stara sem bila 17, sem spoznala svojega prvega partnerja, no tedaj še bolj fanta. Konec tedna se bila domov k njemu povabljen na kosilo. Starši so me k njemu pripeljali že zjutraj, tako sem njegovi mami lahko pomagala pri pripravi kosila, saj sem želela pokazati, da sem pridna, da nekaj že vem tudi jaz pripraviti v kuhinji, da se dobra punca njenemu sinu. Pri kosilu je bil tudi fantov dedek. »Vougri« kradejo po celem Prekmurju, pobirajo samo železo in potem to madžarskim Madžarom prodajajo; lahko je Vam tam na vogrskem, ko pa živite z davkoplačevalskega denarja, »Vaugri« niso nič drugo, kot ene vrste cigani, to je le nekaj pripomb, ki jih je imel dedek. Kljub opozorilom in prošnjam staršev mojega fanta, dedek ni prenehal. Dokler nismo vse pojedli, je on imel svoj govor.

Madžari so tatovi (S2.5.2.)

Pobirajo železo (S2.5.3.)

Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja (S2.5.4.)

Madžari so cigan. (S2.5.5.)

S3: Oče mi je velikokrat pripovedoval, da je bilo najhujše med nogometnimi tekmami, še posebej med sosedskim derbijem. Sosedski klub ni spadal v dvojezično območje, se pravi, da za njih niso igrali Madžari. Enkrat je bilo zelo hudo. Ekipa Mostja je premagala nasprotno ekipo. Njihovi navijači so pobesneli. Bili so vse, samo ljudje ne. Smrdeči Vogri, madžarski cigani, lopovi. Govorili so jim, da se naj na Madžarsko preselijo in tam govorijo madžarsko, saj so sedaj v Sloveniji in morajo v Sloveniji slovensko govoriti. Verbalni spopad je prerasel v fizični obračun, katerega je končal prihod policistov.

Madžari smrdijo kot Romi (S3.6.1.)

Madžari so tatovi (S3.6.2.)

Madžari so cigani (S3.6.5.)

Slovenski Madžari naj gredo živeti na Madžarsko (S3.6.6.)

V Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko (S3.6.7.)

S4: Spomnim se, da smo v kulturnem domu praznovali obletnico revolucije leta 1848. Po proslavi sem dajal intervju za eno radijsko postajo, glede obletnice revolucije, zgodovine Madžarov v Sloveniji, naših prizadevanj na področju zakonodaje glede izboljšanja našega položaja. Za mano so slišali kriki ljudi, ki so kričali razne žaljivke, kot: pojdite na madžarsko in tam pridigajte o vaših pravica, v Sloveniji govorimo slovenski jezik, če želite v madžarščini govoriti, pojdite na Madžarsko, madžarski cigani, pojdite nazaj na Madžarsko, »vougri«, naš davkoplačevalski denar kradete in z njim uživete, in še bi lahko našteval.

Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja (S4.5.4.)

Madžari so cigani (S4.5.5.)

Slovenski Madžari naj gredo živeti na Madžarsko (S4.5.6.)

V Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko (S4.5.7.)

Vougri (S4.6.8.)

S5: Zelo dobro se spomnim, ko so smo v osnovni šoli praznovali teden otroka skupaj s sosednjo osnovno šolo, ki pa ni bila dvojezična. Na žalost, se z otroki iz omenjene osnovne šole nikoli nismo razumeli. V sklopu tedna otrok smo v šoli imeli skupaj organiziran športni dan in eno presenečenje. Na športnem dnevu nas je čakal kros, dolg 3 km, kjer smo bili razdeljeni po starosti. Na krosu se bila prva, in med podelitvijo priznanj, so otroci iz druge osnovne šole kričali, da njihova učenka za to ni mogla biti prva, ker sem jo prvič spotaknila, saj mi Vogri drugače ne vemo zmagati, kot z goljufanjem in ker sem tako zelo smrdela po cigansko, da je zaradi smradu mogla teči veliko za mano, da je lahko prišla do zraka. Pozneje je prišla policijska patrulja s policijskimi psi. Predstavili so nam, kako pes lovi ubežnika. Ena skupina otrok iz osnovne šole, ki ni bila dvojezična, je kričala, da naj samo psa spustijo, saj bodo šli na nas zaradi našega vonja in da nas nihče ne bo pogrešal, saj drugo ne vemo, kot krasti, goljufati, lagati.

Madžari smrdijo kot Romi (S5.5.1.)

Madžari so tatovi (S5.5.2.)

Madžari goljufajo (S5.5.9.)

Madžari so lažnivci (S5.5.10.)

S6: Moja sosedka velikokrat pripoveduje o enem dogodku. Čeprav je tega že 40 let, še vedno potolči solzo, ko o tem pripoveduje. Ko je bila stara 18 let, je spoznala svojo veliko ljubezen. Ko sta njegovim staršem povedala, da se želita poročiti, je njegov oče poroko zaradi njene etnične pripadnosti prepovedal. Dejal je, da se njihov sin sigurno ne bo poročil z Nadžarko,

oziroma kot nam v Prekmurju rečejo, z Vogringo, saj bo s tem žalil svoje starše, blatil sloves njihove družine, ki je bila tistega časa precej premožna in je veljala za eno boljših družin v okolišu. Fant jo je zaradi pritiska svojega očeta zapustil. Oče je še dodal, da bo kot vsi Madžari, kradla v njegovi hiši, kar ne bo dopustil.

Madžari so tatovi (S6.6.2.)

Vougri (S6.6.8.)

S7: Prejšnji teden sem se udeležil nogometne tekme Nafta Lendava : Mura, ki igrata v drugi slovenski nogometni ligi. Rivalstvo med ekipama je že od nekdaj ostro. Ampak to, kar je bilo sedaj, že meji na nenormalno. Ko je tekma končala, in je izid tekme bil 2 : 2 (Nafta igrala z dvema igralcema manj), se izven igrišča začela druga tekma. Navijači Mure so proti nam začeli kričati, da naj gremo igrat na Madžarsko, da smo z davkoplačevalskim denarjem, katerega prejemajo dvojezične skupnosti, podkupili sodnike, da so Madžari cigani in samo z goljufigo lahko pridejo do poštenega rezultata, prokleti Vougri.

Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja (S7.5.4.)

Madžari so cigani (S7.5.5.)

Slovenski Madžari naj gredo živeti na Madžarsko (S7.5.6.).

Vougri (S7.5.8.)

OBČUTKI PO STIGMATIZACIJI

S1: Bila sem žalostna in jezna. Ampak nisem nič odgovorila. Bilo me je sram, tako zelo sram, zato sem sklonila glavo in bila tiho.

Žalost (S1.6.1.)

Jeza (S1.6.2.)

Občutek osramočenosti (S1.6.3.)

S2: Nekaj časa sem ga poskušala prepričevati, da nas ne more vse metati v isti koš, potem pa sem videla, da ne bom nič dosegla, zato sem bila do konca kosila tiho. Bila sem zelo žalostna in razočarana, saj sem mislila, da me imajo v njihovi družini vsi radi.

Žalost (S2.6.1.)

Razočaranost (S2.6.4.)

S3: Oče je bil tiho, saj ni tip, ki bi se prerekal. Ko pa se je začelo fizično nasilje, je tudi on bil med tistimi, ki so s pestmi poskušali obračunati. Bil je jezen, zelo jezen in razočaran.

Jeza (S3.7.2.)

S4: Nadaljeval sem z intervjujem, in se na njih nisem oziral. Misli sem zadržal za sebe in bil tiho, saj glede na moj takratni položaj, ne bi bilo pametno na nasilje odgovarjati z nasiljem in psovkami. Oče mi je vedno rekel, pametnejši popusti, no v mojem primeru je pametnejši tiho. Bilo me je pa sram, to pa moram priznati, ker se pred mojo družino, prijatelji, moral poslušati take besede, zaradi moje etnične pripadnosti.

Občutek osramočenosti (S4.6.3.)

S5: Bila sem jezna, žalostna, počutila sem se osramočeno. V tej jezi s prijatelji sploh nismo razmišljali, in jih začeli s psovkami žaliti nazaj, dokler učitelji niso končali našega besednega boja.

Žalost (S5.6.1.)

Jeza (S5.6.2.)

Občutek osramočenosti (S5.6.3.)

S6: Pravi, da se je počutila osramočeno, manjvredno in bila je zelo razočarana, saj ni pričakovala takega vedenja in besed. Zelo jokala. Vedela je, da sama njegovih staršev ne bo mogla prepričati, zato je bila tiho in odšla in se več nikoli ni vrnila.

Občutek osramočenosti (S6.7.3.)

Razočaranost (S6.7.4.)

Občutek manjvrednosti (S6.7.5.)

S7: Bil sem jezen, saj se nikakor nisem mogel sprijazniti z njihovimi besedami. Saj sploh ne vem, če se zavedajo, kako nekoga prizadenejo s svojimi besedami. Vse njihove besede sem si vzel preveč k srcu, ampak sem vse do pretepa bil tiho in se nisem želel vpletati v vso to žaljenje in kričanje. Potem so naši navijači tudi začeli žaliti in pljuvati po nasprotnikih. Vzdušje na tekmi je s vsako minuto tekme postajalo bolj napeto, zato ni čudno, da smo se na kancu vsi stopili. Še dobro, da so bili tam varnostniki, ki so nas spravljali narazen.

Jeza (S7.6.2.)

REAKCIJA NA STIGMATIZACIJO

S1: Bila sem žalostna in jezna. Ampak nisem nič odgovorila. Sklonila sem glavo in bila tiho.

Sklonjena glava (S1.6.1.)

Tišina (S1.6.2.)

S2: Nekaj časa sem ga poskušala prepričevati, da nas ne more vse metat v isti koš, potem pa sem videla, da ne bom nič dosegla, zato sem bila do konca kosila tiho. Bila sem zelo žalostna in razočarana, saj sem mislila, da me imajo v njihovi družini vsi radi.

Prepričevanje (S2.6.3.)

Tišina (S2.6.2.)

S3: Oče je bil tiho, saj ni tip, ki bi se prerekal. Ko pa se je začelo fizično nasilje, je tudi on bil med tistimi, ki so s pestmi poskušali obračunati. Bil je jezen, zelo jezen in razočaran.

Tišina (S3.7.2.)

Fizični obračun (S3.7.6.)

S4: Nadaljeval sem z intervjujem, in se na njih nisem oziral. Misli sem zadržal za sebe in bil tiho, saj glede na moj takratni položaj, ne bi bilo pametno na nasilje odgovarjati z nasiljem in psovkami. Oče mi je vedno rekel, pametnejši popusti, no v mojem primeru je pametnejši tiho. Bilo me je pa sram, to pa moram priznati, ker se pred mojo družino, prijatelji, moral poslušati take besede, zaradi moje etnične pripadnosti.

Tišina (S4.6.2.)

S5: Bila sem jezna, žalostna, počutila sem se osramočeno. V tej jezi s prijatelji sploh nismo razmišljali, in jih začeli s psovkami žaliti nazaj, dokler učitelji niso končali našega besednega boja.

Verbalni obračun (S5.6.5.)

S6: Pravi, da se je počutila osramočeno, manjvredno in bila je zelo razočarana, saj ni pričakovala takega vedenja in besed. Zelo je jokala. Vedela je, da sama njegovih staršev ne bo mogla prepričati, zato je bila tiho in odšla in se več nikoli ni vrnila.

Tišina (S6.7.2.)

Jok (S6.7.4.)

S7: Bil sem jezen, saj se nikakor nisem mogel sprijazniti z njihovimi besedami. Saj sploh ne vem, če se zavedajo, kako nekoga prizadenejo s svojimi besedami. Vse njihove besede sem si vzel preveč k srcu, ampak sem vse do pretepa bil tiho in se nisem želel vpletati v vso to žaljenje in kričanje. Potem so naši navijači tudi začeli žaliti in pljuvati po nasprotnikih. Vzdušje na tekmi je s vsako minuto tekme postajalo bolj napeto, zato ni čudno, da smo se na kancu vsi stopili. Še dobro, da so bili tam varnostniki, ki so nas spravljali narazen.

Tišina (S7.6.2.)

Verbalni obračun (S7.6.5.)

Fizični obračun (S7.6.6.)

ETNIČNA PRIPADNOST NAJBOLJŠEG PRIJATELJA/PRIJATELJICE

S1: Čakajte, da premislim. Da, imam le eno prijateljico, ki ji zaupam vse, in tudi ona je pripadnik madžarske etnične manjšine.

Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S1.7.1.)

S2: Seveda lahko. Je pripadnica hrvaške etnične skupnosti.

Pripadnik hrvaške etnične skupnosti (S2.8.2.)

S3: Tudi moj prijatelj živi na dvojezičnem območju in je pripadnik madžarske etnične skupnosti. Z mojim najboljšim prijateljem, pajdašem, se pozna že od vrtca. Skupaj sva obiskovala dvojezični vrtec, dvojezično osnovno šolo in dvojezično srednjo šolo. Tičiva skupaj že od malih nog.

Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S3.8.1.)

S4: Moj prijatelj, kateremu vse zaupam, je moja žena, ki je tudi pripadnica madžarske etnične manjšine. Ostalim svoje težave, najgloblje misli ne povem.

Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S4.7.1.)

S5: Ne, moja prijateljica, ki ji zares zaupam, je slovenske narodnosti.

Pripadnik slovenske etnične skupnosti (S5.7.3.)

S6: Moja soseda, s katero deliva vsako malenkost iz najinega življenja, je pripadnica madžarske etnične skupnosti.

Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S6.8.1.)

S7: En prijatelj je pripadnik slovenske, drugi pa madžarske etnične skupnosti.

Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S7.7.1.)

Pripadnik slovenske etnične skupnosti (S7.7.3.)

POMEMBNE LASTNOSTI LJUDI

S1: Rada spoznavam nove ljudi. Jaz se do njih vedem spoštljivo. Spoštujem vse ljudi, saj sem mnenja, da smo vsi drugačni, smo pa vsi enakopravni. Zato od ljudi, katere spoznavam, pričakujem, da so do mene spoštljivi in iskreni.

Spoštljivost (S1.8.1.)

Iskrenost (S1.8.2.)

S2: Želim si, da bi vsi bili prijazni, dobrosrčni. Pomembno mi je da spoštujejo drugačnost, spoštujejo starejše, mlade, izobražene, neizobražene. Pomembno mi je, da za vsakogar najdejo prijazno besedo.

Prijaznost (S2.9.3.)

Dobrosrčnost (S2.9.4.)

S3: Do sedaj sploh nisem razmišljal o tem. Ampak če vam povem iskreno, ampak verjetno ne bi želel v krogu mojih prijateljev kakšnih muslimanov ali Arabcev, glede na vsa dogajanja, katerim smo bili priča, ko so begunci emigrirali. Pomembno mi je, da imajo neko višjo šolo končano, ne le kakšno srednjo poklicno in da so umiti, dobro oblečeni, da nekaj dajo na svoj imidž.

Etnična pripadnost (S3.9.5.)

Izobrazba (S3.9.6.)

Urejenost (S3.9.7.)

S4: Pomembno mi je, da mi ne lažejo v obraz. In iskreno, ne želim se družiti z kakimi Romuni, muslimani. Ne vem zakaj, ampak tako je. Najbolj sem srečen, če so pripadniki madžarske narodne skupnosti.

Iskrenost (S4.8.2.)

Etnična pripadnost (S4.8.5.)

S5: Najpomembnejše mi je, da so spoštljivi. Da so prijazni do vseh in da ne želijo drugim slabo, ampak le dobro. In zares ne maram, če mi kdo laže, zato mi je tudi iskrenost zelo pomembna.

Spoštljivost (S5.8.1.)

Iskrenost (S5.8.2.)

Prijaznost (S5.8.3.)

Dobrosrčnost (S5.8.4.)

S6: Pomembno mi je, da so Madžari, no ne Madžari, ampak da pripadajo madžarski etnični skupnosti. Pomemben mi je tudi njihov jezik, katerega govorijo. Pa naj so prijazni, ne pa da tak grdo gledajo eni.

Prijaznost (S6.9.3.)

Etnična pripadnost (S6.9.5.)

Jezik (S6.9.8.)

S7: Čakajte, da premislim. Šola in spoštljivo ravnanje z drugimi in drugačnimi. Bodimo iskreni, nekdo ki ima končano osnovno šolo, ni na enaki valovni dolžini kot nekdo, ki ima univerzitetni izobrazbo.

Spoštljivost (S7.8.1.)

Izobrazba (S7.8.6.)

NESPREJEMANJE ZARADI NJIHOVE ETNIČNE PRIPADNOSTI

S1: Da, čeprav si nikoli nisem predstavljala, da se mi bo to zgodilo oziroma da bom to doživela, sem imela eno tak izkušnjo. Mož od moje sodelavke, ni želel z mano in mojim možem na martinovo kosilo, ker ne mara Madžarov. Sodelavko je bilo zelo sram, ko mi je

to povedala. Pravi, da je mož mnenja, da so ga v prejšnjem življenju Madžari sigurno maltretirali.

Da (S1.9.1.)

S2: Ko me je fantov dedek pred vsemi zasul z žaljivkami, sem imela občutek, da me nikoli ne bo sprejel v družino, samo zaradi moje etnične pripadnosti.

Da (S2.10.1.)

S3: Vem, da se nekaj ljudi ni želelo z mano družiti, ampak mislim, da to ni bilo zaradi moje etnične pripadnosti.

Da, ampak zaradi drugih dejavnikov (S3.10.2.)

S4: Seveda. Veliko ljudi se z mano ni želelo družiti zaradi moje etnične pripadnosti, ampak si to po vseh teh letih nisem več jemal k srcu.

Da (S4.9.1.)

S5: Da. Na dogodkih, ko smo se v osnovni šoli srečevali z otroki iz šol, ki niso bili dvojezični, sem vedno imela občutek, da se z mano oziroma z nami ne želijo družiti zaradi etnične pripadnosti.

Da (S5.9.1.)

S6: Nikoli nisem imela občutka, da se kdo ne bi želel z mano družiti. Saj nikoli niti nisem poskušala bolj spoznavati ljudi, ki se ne gibajo v bivalnem okolju. Ti ljudje so zame le znanci, z znanci pa se jaz ne družim.

Ne (S6.10.2.)

S7: Da.

Da (S7.9.1.)

VZROKI NESPREJEMANJA

S1: Verjetno je že v času svojega odraščanja poslušal razno razne zgodbe o etničnih manjšinah, bil kdaj prisoten, ko je nekdo blatil, žalil pripadnike. In vse to je močno zakoreninjeno v njem in njegovem mišljenju.

Prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo (S1.10.1.)

S2: Mogoče je imel kdaj slabe izkušnje s pripadniki skupnosti, in sedaj to posplošuje na vse pripadnike. Ker je že starejši, mogoče tako razmišlja zaradi dogajanj v preteklosti, ko so pripadniki skupnosti bili še manj vredni, kot so sedaj in se Slovenci niso, mogoče tudi niso smeli, družili z Madžari. Velikokrat jih stari starši in starši že vzgajajo tako, da otroku to postane nekaj normalnega.

Dogodki iz preteklosti (S2.11.2.)

Vzgoja (S2.11.3.)

S4: Mogoče so bili tako vzgojeni. Zavedati se moramo, da otroci od starejših generacij, od ljudi, ki so jim blizu, od ljudi, kateri so jim idoli, od starejših vrstnikov v šoli, prevzamejo veliko besed, kretenj. Otroci so veliko bolj pametni, kot to nekateri mislijo, in veliko vedenjskih lastnosti prevzamejo od ostalih (družine, prijateljev, znancev, sovrstnikov).

Prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo (S4.10.1.)

Vzgoja (S4.10.3.)

S5: Mislim, da je to en vzorec, ki prehaja z ene generacije na drugo. Videli so, da so njihovi vrstniki, starejše generacije tako delale, in tudi oni tako delajo. Lahko je vzrok tudi zamera iz preteklosti in sedaj vse ljudi mečejo v isti koš. To je enako kot pri Romih. Mogoče je kdaj en Rom kradel, sedaj imajo vse Rome za tatove.

Prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo (S5.10.1.)

Dogodki iz preteklosti (S5.10.2.)

S7: Menim, da je na svetu veliko takih ljudi, ki nas slovenske Madžare ima za manjvredne, in z nami noče imeti nobenega opravka. Verjetno so bili taki že njihovi starši, njihovi pradedi in prababice. Otrok gre nekajkrat z očetom na nogometno tekmo, kjer oče blati pripadnike etnične manjšine, nasprotno ekipo, in bo to vedenje od njega prevzel. Ko je otrok starejši, gre na tekmo s prijatelji. Ta vidi, kako se njegovi prijatelji obnašajo in potem enako počne delati on.

Prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo (S7.10.1.)

Vzgoja (S7.10.3.)

9.3. Osno kodiranje

JEZIK KOMUNICIRANJA

- Sogovornikova družina doma komunicira v madžarskem jeziku (S1.2.1., S2.2.1., S4.2.1., S6.3.1.)
- Sogovornikova družina doma komunicira v obeh jezikih (S3.2.2., S5.2.2., S7.2.2.)

POMEMBNI ELEMENTI

- Zgodovina Madžarov (S1.3.1., S4.3.1., S6.4.1., S7.3.1.)
- Kultura (S1.3.2., S4.3.2., S6.4.2.)
- Jezik (S1.3.3., S2.3.3., S3.3.3., S4.3.3., S5.3.3., S6.4.3., S7.3.3.)
- Običaji (S4.3.4.)

STIGMATIZACIJA ZARADI ETNIČNE PRIPADNOSTI

- Da (S1.4.1., S2.4.1., S4.4.1., S5.4.1., S7.4.1.)
- Ne (S3.4.2., S6.5.2.)
- Ne, poznajo pa nekoga, ki je bil (S3.5.3., S6.5.3.)

LOKACIJA STIGMATIZACIJE

- Šola (S1.5.1., S5.5.1.)
- Doma pri takratnem fantu (S2.5.2., S6.6.2.)
- Nogometno igrišče (S3.6.3., S7.5.3.)
- Pred kulturnim domom po proslavi (S4.5.4.)

S STRANI KOGA SO BILI STIGATIZIRANI

- Vrstnik (S1.5.1., S5.5.1.)
- Družinski član takratnega fanta (S2.5.2., S6.6.2.)
- Navijači nasprotne ekipe (S3.6.3., S7.5.3.)
- Ne vem, kdo je bil (S4.5.4.)

BESEDE, S KATERIMI SO BILI STIGMATIZIRANI

- Madžari smrdijo kot Romi (S1.5.1., S3.6.1., S5.5.1.)
- Madžari so tatovi (S2.5.2., S3.6.2., S5.5.2., S6.6.2.)
- Pobirajo železo (S2.5.3.)
- Madžari v Sloveniji živijo iz davkoplačevalskega denarja (S2.5.4., S4.5.4., S7.5.4.)
- Madžari so cigani (S2.5.5., S3.6.5., S4.5.5., S7.5.5.)
- Slovenski Madžari naj gredo živet nazaj na Madžarsko (S3.6.6., S4.5.6., S7.5.6.)
- V Sloveniji naj govorijo slovensko, ne madžarsko (S3.6.7., S4.5.7.)
- Vougri (S4.6.8., S6.6.8., S7.5.8.)
- Madžari goljufajo (S5.5.9.)
- Madžari so lažnivci (S5.5.10.)

OBČUTKI PO DOŽIVETI STIGMATIZACIJI

- Žalost (S1.6.1., S2.6.1., S5.6.1.)
- Jeza (S1.6.2., S5.6.2., S7.6.2.)
- Občutek osramočenosti (S1.6.3., S5.6.3., S6.7.3.)
- Razočaranost (S2.6.4., S3.7.4.)
- Občutek manjvrednosti (S6.7.5.)

REAKCIJA NA STIGMATIZACIJO

- Sklonjena glava (S1.6.1.)
- Tišina (S1.6.2., S2.6.2., S3.7.2., S6.7.2., S7.6.2.)
- Prepričevanje (S2.6.3.)
- Jok (S2.6.4., S6.7.4.)
- Verbalni obračun (S5.6.5., S7.6.5.)
- Fizični obračun (S3.7.6., S7.6.6.)

ETNIČNA PRIPADNOST NAJBOLJŠEGA PRIJATELJA/PRIJATELJEV

- Pripadnik madžarske etnične skupnosti (S1.7.1., S3.8.1., S4.7.1., S6.8.1., S7.7.1.)
- Pripadnik hrvaške etnične skupnosti (S2.8.2.)
- Pripadnik slovenske etnične skupnosti (S5.7.3., S7.7.3.)

POMEMBNE LASTNOSTI LJUDI

- Spoštljivost (S1.8.1., S5.8.1., S7.8.1.)
- Iskrenost (S1.8.2., S4.8.2., S5.8.2.)
- Prijaznost (S2.9.3., S5.8.3., S6.9.3.)

- Dobrosrčnost (S2.9.4., S5.8.5.)
- Etnična pripadnost (S3.9.5., S4.8.5., S6.9.5.)
- Izobrazba (S3.9.6., S7.8.6.)
- Urejenost (S3.9.7.)
- Jezik (S6.9.8.)

NESPREJEANJE ZARADI NJIHOVE ETNIČNE PRIPADNOSTI

- Da (S1.9.1., S2.10.1., S4.9.1., S5.9.1., S7.9.1.)
- Ne (S6.10.2.)
- Da, ampak zaradi drugih dejavnikov (S3.10.3.)

VZROKI NESPREJEMJA

- Prenos vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo. (S1.10.1., S4.10.1., S5.10.1., S7.10.1.)
- Dogodki iz preteklosti. (S2.1.2., S5.10.2.)
- Vzgoja. (S2.11.3., S4.10.3., S7.10.3.)

10. POVZETEK

V teoretičnem delu diplomske naloge sem zapisala definicije etnije in narodna, narodne manjšine ter podrobneje madžarske narodne skupnosti. Zapisala sem tudi definicije identitete, etnične identitete ter stigmatizirane identitete. Za lažje razumevanje celotne tematike sem zapisala tudi definicijo predsodkov ter stereotipov. Zelo razširjena vrsta stereotipov so etnični stereotipi, zato sem tudi to podrobneje definirala. Ker me je zanimalo, ali je etnična pripadnost dejavnik pri oblikovanju socialnega omrežja, sem opisala tudi pojma socialna opora in socialna omrežja.

V empiričnem delu sem opisala problem in metodologijo, kjer sem zapisala vrsto raziskave, model raziskave in spremenljivke, merski instrument in vire podatkov, populacijo in vzorčenje, zbiranje podatkov, kjer sem napisala potek raziskave in težave, ki sem jih imela, ter obdelavo in analizo podatkov, kjer sem podala primer odprtega in osnega kodiranja. Moje rezultate, do katerih sem prišla, sem prikazala s pomočjo grafov. S sedmimi pripadniki madžarske etnične skupnosti sem opravila intervjuje, katere sem v diplomski nalogi označila kot sogovornike. Skozi raziskavo so me vodila štiri ključna vprašanja, na katera sem poskušala in želela dobiti odgovore. Ugotovila sem, da vsi moji sogovorniki doma govorijo v madžarskem jeziku (trije se pogovarjajo v obeh jezikih – slovenskem in madžarskem; ostali le v madžarskem jeziku), da je večina mojih sogovornikov bilo stigmatiziranih zaradi njihove etnične pripadnosti. Tisti, ki pa to niso bili, so poznali nekoga, ki je bil stigmatiziran zaradi etnične pripadnosti. Poznavanje zgodovine Madžarov in kultura je bolj pomembna starejšim sogovornikom, predaja madžarskega jezika pa je pomembna vsem sogovornikom. Etnična pripadnost pri spoznavanju novih ljudi je bila pomembna le trem sogovornikom, od skupnih sedem, njihovi najboljši prijatelji pa so večinoma pripadniki madžarske etnične skupnosti. Večina mojih sogovornikov je trdila, da je že imela občutek, da se z njimi ne želijo spoprijateljiti zaradi njihove etnične pripadnosti, vzroke pa so videli v dogodkih iz preteklosti, vzgoji in prenosu vedenjskega vzorca iz generacije na generacijo.

Menim, da je potrebno ljudi ozaveščati o različnosti med nami, o različnosti kultur in življenja na splošno. Ljudem je potrebno pokazati, da nas ta različnost bogati, in jim predstaviti primere dobre prakse. Upam, da sem z mojo diplomsko nalogo vsaj eno osebo prepričala, da norčevanje, stigmatizacija drugih, ni ravnanje, s katerim dajemo vzgled naših potomcem, saj je vsaka naša lastnost potencialni vzrok stigmatizacije.